

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 14 12. aprila 1979 Leto XVII

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice – v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Ziva Drole, Milena Štrajnar, Tone Urbas, Bojana Žokalj-Jesih

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din, posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročninski oddelk:
Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Zdravniške komisije –
formalnost?
stran 3

Naša moč je naše delo
stran 4

Dajte nam delo in
vrnili se bomo
stran 6

Na poligonu
stran 9

Ciril Keržič-Metod:

»Za dober in pošten
svet se borimo!«
stran 11

Veličasten spomenik stoji sredi Pišec, pomnik kmečkim uporom, spomenik borcem Srečkove čete, Brežiški četi, ki je na Pišeškem širila vstajo, desetim talcem in borcem, skupni borbi Kozjancev in prvega bataljona Zagorskega odreda in zmagi Kozjanskega odreda nad nemško postojanko v Pišecah sedmega julija 1944.

★ Titova pobuda o nadaljnji krepitvi kolektivnega dela, odločanja in odgovornosti izvira iz samega bistva samoupravljanja in delegatskega sistema, katerih neločljiva sestavina je kolektivno delo, opira se na bogate tovrstne izkušnje ter pomeni hkrati nadaljnjo izpopolnitev in konkretizacijo stališč 11. kongresa ZKJ do teh vprašanj.

★ Ta Titova pobuda, tako kot druge podobne pobude v prejšnjih obdobjih, označuje temelje trdne revolucionarne enotnosti gibanja in hkrati pomaga, da že lahko vidimo pred očmi prihodnost tistega, kar zdaj delamo, in da bomo lahko tudi v naslednjem obdobju zagotovili razvoj vseh tistih demokratičnih pridobitev naše revolucije, ki imajo svoje začetke že v oboroženem boju in smo jih nato razvijali v celotni povojni socialistični graditvi.

★ Praktično uresničevanje Titove pobude o kolektivnem delu in odgovornosti ter uvedbi enoletnega mandata predsednika oziroma predsedujočega terja ustrezne spremembe v organizaciji in metodi dela vodilnih organov in forumov. Predvsem bo treba izboljšati trdno in stalno komunikacijo organov in forumov z njihovo bazo ter njihovo delo na načelih delegatskega sistema; prav tako pa bo treba demokratizirati odnose znotraj samih organov in forumov. Na podlagi stare marksistične resnice, da je gibanje toliko revolucionarno, kolikor ima pod nadzorstvom svoje nosilce javnih pooblastil in uresničevalce politike, morajo biti organizacija naših forumov in organov ter njihove metode dela čim doslednejše take, da lahko sprejmejo ter družbeno izrazijo vse pobude in impulze svoje baze in članstva, hkrati pa taka, da morejo in morajo odgovarjati za njihovo uresničitev. Taki odnosi med forumi in bazo terjajo tudi drugačne odnose znotraj njih samih, na temeljih popolne enakopravnosti, odkritosti, tovariške kritike, humanega tovariškega sodelovanja ipd. Samo tako je mogoče povečati individualno in kolektivno odgovornost, neločljiv del kolektivnega dela in samoupravne socialistične demokracije.

★ Pobuda tovariša Tita pomeni spodbuditev revolucionarno-demokratičnih sil, nov jugoslovanski delež k približevanju in revalorizaciji Marxovega in Leninovega koncepta demokracije. To je korak k nadaljnjemu utiranju poti, s katero bomo premostili politično odtujenost, premagali protislovja družbeno-ekonomskega in političnega sistema, odprli možnosti za opravljanje nujnih političnih funkcij in sprejemanje nujnih političnih odločitev, da bo postalo to avtentičen socialistični demokratični proces – avtentičen demokratični proces socializma.

(Vidoje Žarković na tretji seji CK ZKJ, 5. aprila 1979 v Beogradu)

O počitniškem domu ZB NOV Trbovlje

Odločila sem se, da napišem o tem prijetnem domu borcev v Velikem Lošnju nekaj pohval in tudi nekaj graje

Večkrat prebiram v časniku TV-15 sestavke o počitniškem domu ZB NOV v Banjolah pri Pulju. Ne spominjam se, da bi v preteklih letih brala v našem borčevskem časopisu kaj o počitniškem domu ZB NOV Trbovlje na Velikem Lošnju, pa sem se odločila, da napišem o tem prijetnem domu borcev nekaj pohval in tudi nekaj graje.

Lani sem v tem domu letovala tretjič. Dom stoji v samem centru Velikega Lošnja ob zalivu morja, ki se globoko zajeda v mesto. V neposredni bližini doma se vrste manjše trgovine, gostilne, dve slaščičarni, trafike, frizerski lokal, čevljarstvo in pisarna turistične agencije. V bližini je tržnica, na katero pripeljejo svoje pridelke domačini. Tudi ribe so večkrat na prodaj.

Iz nekaterih sob prednje strani doma je prelep razgled na bližnji hrib, porasel z borovci in drugim okrasnim grmičevjem. Celoten hrib je urejen v park, ki je lepo oskrbovan in domači komunalci se trudijo, da je vedno čist.

Lani sem bila v prvi izmeni, t. j. med prvimi gosti na otoku.

Torej še nekaj besed o samem domu. Stavba je že stara, tesno objeta od sosednih hiš, ki se vse stiskajo ena k drugi. V preteklih letih je bila večkrat obnovljena, prezidana, dozidana. Gostov je vsako leto več in sob vedno primanjkuje. Adaptacije so bile narejene z dokaj okusa in iznajdljivosti. Imenitna je velika ploščad nad domom, na kateri se lahko gostje tudi sončijo. Na voljo je tuš in ležalni stoli, sončniki. Tudi otroci imajo veliko prostora za svoje igre.

Jedilnica je dekorativna in prijazna, toda samo ob lepem vremenu. Če je vreme slabo ali celo piha burja, ni primerna za bolne in stare ljudi. Prepričan je tako močan, da se vsak starejši gost nelagodno počuti. Zidana je za vroče dni, katerih pa je žal vedno manj – tudi v najbolj vročih mesecih, juliju in avgustu. Osebe kuhinje in točilnice je požrtvovalno, ljubezno. Kuharica je bila odlična. Gostje, ki smo letovali v prvi izmeni, smo bili s hrano izredno zadovoljni.

Čeprav je dom namenjen borcem, ki smo že vsi v letih in imamo radi mir, smo pogrešali glasbo, posebno ob večerih.

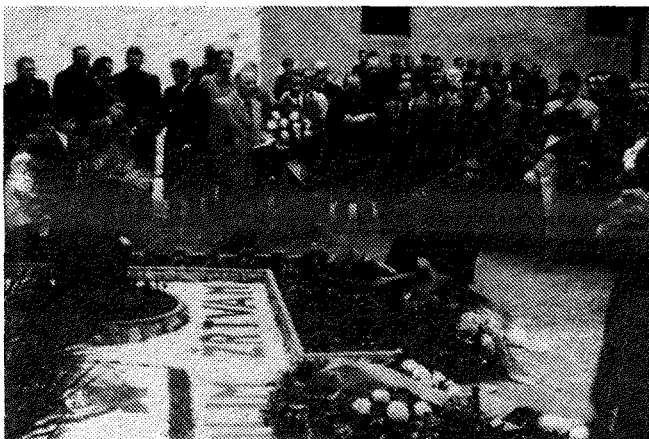
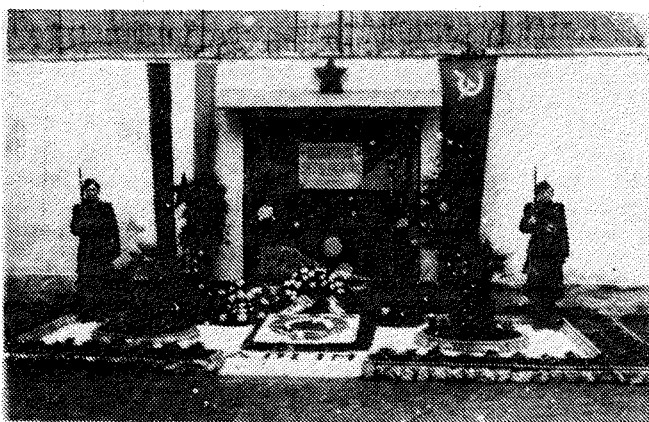
Sobe doma so skromno, toda higiensko urejene. Res je, da je kapaciteta doma vsako leto večja (červarvo nas je borcev vedno manj!) – toda komisija, ki upravlja dom, bi ne smela pomanjkanje sob nadomestiti z več posteljami v eni sobi. Borci smo bolehi, vsak ima starostne težave, zato je neprimerno po štiri goste, ki se med seboj ne poznajo, strpati v sobo veliko kakih 12 m² z eno samo enojno omaro in brez omaric ob posteljah. Na počitnice oziroma okrevanje gre vsakdo z namenom, da se bo odpočil, mirnega počitnega in dobrega spanja pa v takih prenapolnjenih sobah ni.

Torej nekaj hvale in nekaj graje! Naj mi upravni organ počitniškega doma ZB NOV Trbovlje ne zameri in ne šteje v slabo odkrito kritiko. Navedla sem nekaj svojih mnenj in mnenj drugih gostov, s katerimi sem se pogovarjala. Nikjer ni vse dobro – pa tudi vse slabo ne. To, kar je slabo, se da z nekaj dobre volje in z razumevanjem izboljšati oziroma povsem odpraviti – zdaj, ko je pred durmi počitniški čas.

EMA BIZJAK,
Črnuče

Spomini na zloglasni celjski Stari pisker

Pošiljam fotografije, ki bodo prav gotovo zanimale bralce TV-15

Spominska slovesnost na dan mrtvih (prvič po osvoboditvi) v celjskem Starem piskru, na kateri je govoril Tone Gabrič, takratni predsednik občinskega odbora Zveze združenj borcev Celje; slovesnost je bila na dvorišču, kjer so streljali naše ljudi

Takoj ko je gestapo zapustil zapore v Starem piskru, jih je zasedla skupina borcev iz raznih enot, predvsem borci 1. bataljona 3. brigade VDV: komandir Lojze Cajner, Viktor Dobrišek, Franc Leskovšek, Marjan Rojnik, Karel Orešnik, Cafuta, Gimpelj, Hotko, Rutar. Na fotografiji ni Gezela Kotarja in Lenacija.

VIKTOR DOBRIŠEK
Celje

Kako vrednotimo prispevek bork?

Pri tem sem se spomnil tudi drugih tovarišic in bojim se, da so ostale, kar se tiče priznanj, mnoge prikrajšane

Na zadnjem srečanju borcev in bork 31. divizije v Domu JLA se nas je zbralo kar lepo število. Udeleženci so bili, kljub letom, ki jih nosijo na plečih, dobro razpoloženi. Tovariški pogovor je tekel, da mu je bilo veselje prisluhniti. Obujali smo spomine na nekdanje vojne dogodke, akcije in težke boje, v katerih je marsikdo iz naših vrst za vedno omahnil. Prav teh junakov smo se ta večer največ spominjali. In ne samo tovarišev borcev, spomnili smo se tudi tovarišic bork, nič manj junaških.

No in o teh tovarišicah sem se namenil nekaj napisati! K temu me je napotil tudi dan žensk, ki smo ga pred kratkim praznovali. (Vsako leto se o tem prazniku veliko piše in letos je bilo prav tako. Lepo sestavljeni članki, ni kaj reči – čeprav vemo, da le še ni vse tako – kot bi moralo biti, kadar govorimo o popolni enakopravnosti.)

Spominjam se, da smo že pri partizanih, predvsem so to delali politični komisariji, govorili in poudarjali enakopravnost žensk. Kako bodo ženske vedno in povsod enakopravne z moškimi. Vemo tudi, da so morale tovarišice opravljati iste dolžnosti kot tovariši-partizani. Hodile so na stražo, v napade na sovražniške postojanke, akcije. In svojih nalog niso opravljale nič manj odgovorno, pogumno.

Kako je bilo med vojno in tudi po vojni s priznanji tem tovarišicam – borkam? Kar lepo priznamo, da smo sicer vedno opazili, da so partizanke opravljale junaška in požrtvovalna dejanja, ko pa je bilo treba to ali ono predlagati za priznanje, napredovanje, smo to nekako »pozabili« in so prišli po večini na vrsto le tovariši.

Ni bilo vedno tako, pa vendar...

Na srečanju borcev 31. divizije sem se med drugimi pogovarjal s partizansko borko Marijo z Notranjske, ki je bila v Prešernovi brigadi od leta 1943 dalje. Prišla je iz italijanske internacije. Poprej je bila v Dolomitskem odredu. Že pomladi leta 1942 je bila članica SKOJ. Njena družina je partizanska in dva brata sta padla v gozdovih. V Prešernovi brigadi je bila bataljonska bolničarka skoraj leto dni. Pozneje je bila sanitetna referentka v Jeseniško-bohinjskem odredu in še mnogo drugih dolžnosti je opravljala. Dvojno dobo ima priznано od začetka leta 1942.

Ko sva obujala spomine na mnoge borbe, sem jo vprašal, kako je s priznanji iz narodnoosvobodilnega boja. »Ja, s priznanji je takole... no ja, pa saj nismo šli v boj za to, da bi dobili odlikovanja,« je odgovorila. »Dobila sem dve medalji, to je vse in čin vodnika so mi priznali.«

Pri tem sem se spomnil tudi drugih tovarišic in bojim se, da so ostale – kar se tiče priznanj – kljub velikim nalogom, ki so jih opravljale kot bork, prikrajšane. Tako razmišljam. Še se da kaj popraviti.

DUŠAN

V Begunjah smo jo pele

Bilo je ganljivo poslušati, kako so jo prepevale deklice od šestnajstega do dvaindvajsetega leta

Pošiljam pesmico, ki sem jo tudi jaz prepevala z mladimi sojetnicami v zaporu v Begunjah, pa je še nisem videla objavljene v časopisu. Mogoče sem jo

prezrla. Ima žalostno melodijo... če že ni, bi jo lahko zdaj prelili v note. Da bi ostala. V Begunjah sem bila od 10. oktobra 1943 do 15. avgusta 1944.

Pesmica se glasi:
Sončce sije skozi okno,
deklice prosimo ga toplo:
Prinesi pozdrave
iz gozda in s polja,
vsa ječa temna je.
Prinesi pozdrave
iz gozda in s polja
vsa ječa temna je.

Hitro se razgrinjajo naše peruti,
srčce nam bije svobodi nasproti:

Zvonovi zvonijo,
gozdi šumijo,
otroci svobode smo.
Zvonovi zvonijo,
gozdi šumijo,
otroci svobode smo.

Upam, da vam ne bo v nadlego, ker je pesmica stara in sploh ne vem, kdo jo je sestavil. Bilo je ganljivo poslušati, kako so jo prepevale deklice od šestnajstega do dvaindvajsetega leta.

Tovariški pozdrav!

ANTONIJA PETERLIN
Simona Jenka 13
Domžale

S seje komisije za vprašanja vojaških invalidov pri zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije

Zdravniške komisije – formalnost?

»Zdraviliško klimatsko zdravljenje je posebna zvrst zdravstvene zaštite, ki jo letno izkoristi več kot 40.000 vojaških invalidov in nosilcev »Partizanske spomenice 1941«. Pri uveljavljanju svojih pravic se koristniki le teh pogosto znajdejo pred nestrokovnim odnosom komisij, določenih za preglede pred odhodom v zdravilišča. Zato je nujno, da vsi, ki sodelujejo pri ugotavljanju potreb ter pošiljanju invalidov v naravna zdravilišča, vestneje opravljajo svoj del nalog ter, da »za to odgovarjajo zveznemu komiteju za vprašanja borcev in vojaških invalidov in organizacij ZZB NOV«, so dejali na nedavni seji komisije za vojaške invalide pri zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije.

Poglavitni ugovori veljajo »rutinski obravnavi« na komisijah, ki ugotavljajo pogoje za zdravljenje v zdraviliščih. Tako se pogosto ne zagotovijo potrebni laboratorijski izvidi in ostali izvidi s katerimi bi bližje opredelili vzroke, zakaj pošiljajo invalida v zdravilišče. Temu v prid govori ugotovitev, da 50 odstotkov tistih, ki jim je bilo odobreno zdravljenje v zdraviliščih v letih 1977 in 1978 ni izpolnjevalo posebnih pogojev za tako zdravljenje. To dejstvo se potrjuje s

podatki iz bolniških listov pregledanih po dveh letih v več kot 15 zdraviliščih (ki so jih obiskali predstavniki zveznega komiteja za vprašanja borcev in vojaških invalidov).

Tudi podatki o številu odobrenih zdravljenj zgovorno govorijo o kampanjskem delu – saj je od vseh zaprosenih kar 95 ali celo 100 odstotkov zahtevkov v vseh republikah ugodno rešenih (razen v BiH). Na zvezni komisiji pa so še dodali, da večje število vojaških invalidov koristi to zdravljenje tudi po deset in več let zapored.

O zdraviliško-klimatskem zdravljenju odločajo posebne komisije, v katere so vključeni: dva zdravnika specialista in predstavnik ZZB NOV. Po pravilniku morajo te komisije ugotoviti upravičenost in potrebo po klimatskem, oziroma zdraviliškem zdravljenju le na osnovah pregleda invalida, medicinske dokumentacije in evidence o predhodnem zdravljenju; večina komisij pa svoje delo opravlja bolj tako, da zadosti formalnostim. Večinokrat ugotavljajo le, če gre za »odgovarjajočo bolezen«, da bi ne poslali invalida v napačno zdravilišče, medtem ko ostale predpi-

sane obveznosti zanemarljajo.

Na tako obnašanje komisij pa vpliva več stvari. V prvi vrsti nepravilno formiranje predmeta pri upravnih organih pa tudi odnos nekaterih borčevskih organizacij, ki se zavzemajo, da bi posamezni invalidi za vsako ceno uveljavili tako zdravljenje.

Dobro osnovo za kvalitete spremembe na tem področju dela vsebujejo predlogi za spremembe in dopolnitve Pravilnika o zdraviliškem in klimatskem zdravljenju vojaških invalidov. V teh predlogih je jasneje opredeljena pristojnost posameznih komisij za odobranje zdravljenja in njegove dolžine.

Tako je namesto šestmesečnega roka za koriščenje klimatskega zdravljenja predložen trimesečni rok, medtem ko je za zdraviliško zdravljenje ostal rok neizpremenjen (šest mesecev). V primerih prekinitev zdravljenja zaradi akutnih oboljenj je predvidena možnost podaljšanja bivanja v zdravilišču (v breme zagotovljenih sredstev).

Da bi pripomogli k zmanjšanju opravič upravnim organom, je bilo leta 1977 z omenjenim pravilnikom predpisano,

da vodijo evidenco o zdravljenju invalida zdravstvene organizacije, kjer se invalid zdravi, podatki o tem pa se dostavljajo upravnim organom republike ali pokrajine. Ta jih pošlje dalje zveznemu komiteju za vprašanja borcev in vojaških invalidov. Od te dogovorjene odločitve sta minili že dve leti, zvezni komite omenjenih podatkov ni prejel... zato je tu spet predlog, naj bi vođenje evidence zopet prešlo na občinske upravne organe, ki so to delo opravljali tudi pred navedenim časom.

To je bilo nekaj predlogov za spremembe pravilnika o zdraviliškem in klimatskem zdravljenju vojaških invalidov. Predlogov za manjše spremembe je še več. V nadaljevanju svojega dela so na seji zvezne komisije za vojaške invalide (pri zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije) obravnavali še predloge za dopolnitve pravilnika o preskrbi vojaških invalidov s protezami, ortopedskimi in drugimi pripomočki, pomožnimi sanitarnimi napravami... spregovorili so še o dopolnitvah pravilnika o odrejanju vrste in trajanja motornega vozila, kakor tudi o informaciji o koristnikih dodatka za nego in pomoč tretje osebe.

Žalostinka za heroja

Tudi letos so se v Železni Kapli na avstrijskem Koroškem zbrali nekdanji borci, domačini in gostje, da bi skupaj z zvezo koroških partizanov počastili spomin Franca Pasterka-Lenarta, prvega komandanta prvega koroškega bataljona in narodnega heroja ter njegovih soborcev.

Predsednik zveze koroških partizanov Karel Prušnik-Gašper je na spominski svečanosti dejal:

»Naša življenjska dolžnost je ureditev trajnega miru. To prizadevanje smo dolžni našim velikim žrtvam, saj smo vsi prepričani, da je naše delo v raznih slovenskih narodnostnih društvih množičen prispevek k ureditvi miru in demokracije. Hujskanje človeka proti človeku, kar delajo na Koroškem nemškonacionalistične organizacije, pa je hujskanje na vojno... Tovariš Gašper je v nadaljevanju opozoril, da so si Korošci s krvjo priborili svobodo, ki pa jo danes na avstrijskem Koroškem Slovenci uživajo le delno in se morajo nenehno zanj potegovati, čeprav je s sedmim členom avstrijske državne pogodbe zapisana.

Ob spominski svečanosti, ki so ji prisostvovali predstavniki slovenskih organizacij na Koroškem, jugoslovanski konzul v Celovcu, predstavniki Zveze združenj borcev iz Jugoslavije ter nekdanji borci s te in one strani meje, so zapeli partizanske pesmi pevci PZ Matije Verdника-Tomaža, recitali mladinci in nastopil pevski zbor ZPD Danica iz Železne Kaple.

»Strategija oboroženega boja v NOB«

Na nedavnem tridnevnom simpoziju, ki je potekal pod gornjim naslovom, je bilo podanih kar šestdeset referatov, uvodni govor pa je imel predsednik jugoslovanske borčevske organizacije, general Kosta Nadj.

V Beogradu je bil pred dnevi v organizaciji generalštaba JLA tridnevni simpozij na temo »Strategija oboroženega boja v NOB«. General Kosta Nadj je uvodoma spregovoril o NOB pod naslovom: »Josip Broz Tito – vizija, strategija in zmaga revolucije«. Iz vseh referatov pa je jasno izhajalo, da so najpomembnejše sestavine revolucije in narodnoosvobodilnega boja ter strategije našega bojevanja – dela tovariša Tita. Od tod je izšel tudi enoglasen sklep, da predstavljajo izkušnje iz NOB dragoceno bogastvo naših narodov in narodnosti, bogastvo, ki ga je treba temeljito raziskovati, izkušnje pa porabiti v praksi uresničevanja splošne ljudske obrambe. To pa še tembolj, ker so strateški koncept narodnoosvobodilnega boja in Titova dela (iz katerih je izhajal) prešli v svetovno zgodovino vojskovanja in vojaških veščin kot izrazit primer narodnega, vsenarodnoosvobodilnega in istočasno revolucionarnega. Z našo narodnoosvobodilno borbo je dokazano, da narod, ki se bori za svobodo, ne more biti poražen (ne glede na vrsto neugodnih in tudi izrazito težkih okoliščin, v katerih je potekala naša NOB).

Na simpoziju so tudi opozorili na dejstvo, da je bila NOV kakovostno nov pojav v družbi, dotlej neznan v svetovni zgodovini, poleg tega pa je bilo formiranje narodnoosvobodilne vojske v pogojih, pod katerimi je nastajala in z njo tudi razvoj revolucije, edinstven primer v zgodovini.

Krepitev in podružbljanje obrambe

Uvodno besedo na prvi letošnji seji zvezne konference ZRVSJ, ki je bila v petek 30. marca, je imel njen predsednik Bogdan Pecotić.

V preteklem obdobju je bila očitna aktivnost v vseh republiških in pokrajinskih konferencah ZRVS za še uspešnejše vključevanje v splošne napore naše samoupravne socialistične družbe za uresničevanje zapletenih in pomembnih nalog iz kongresnih in skupščinskih dokumentov in tudi tistih, ki jih vsebujejo nedavni Titovi govori ter njegovo sporočilo rezervnim vojaškim starešinam.

Na seji so bile izpostavljene tri osnovne naloge: posvetovanje o idejnopoličnem usposabljanju

rezervnih vojaških starešin, ki bo kot je predvideno, oktobra tega leta v Beogradu, naloga uresničevanja ciljev, ki jih je potrebno doseči za krepitev delegatskega delovanja s pomočjo pospeševanja metod odločanja, kolektivnega dela in odgovornosti; ter priprave na deveto tradicionalno srečanje ZRVS »Bratstvo in enotnost 79«, ki bo letos od 2. do 4. julija v SR Makedoniji, z osrednjo prazno slavo v Štipu.

Zvezna konferenca ZRVSJ, njeni organi in telesa, so dejali na seji, da

se bodo v tem letu še posebno zavzemali za še bolj vsestransko angažiranje članstva in organizacij ZRVS v socialistični zvezi, za krepitev političnega sistema, socialističnih samoupravnih odnosov in nadaljnjo graditev splošnega ljudskega odpora in družbene samozastite. Težišče dela bo usmerjeno k še večjemu angažiranju članstva in organizacij v organizacijah združenega dela, krajevnih in samoupravnih interesnih skupnostih, nadaljnjemu podružbljanju obrambnih in varnostnih nalog ter

krepitvi obrambe sposobnosti države in večjemu prispevku za osposabljanje mladih za splošni ljudski odpor in družbeno samozastito.

Konferenca je tudi sprejela odločitev o podelitvi plaketa ZRVSJ za leto 1978, ki se podeljujejo ustanovam, institucijam in posameznikom kot priznanje za izjemen prispevek krepitvi vseljude obrambe in družbene samozastite, razvoju in krepitvi družbene vloge ZRVS ter za ustvarjene pomembne rezultate v delu ZRVS Jugoslavije.

Lilo je kot iz škafe. Močni sunki burje, ki so prinašali komaj zaznavni vonj morja in soli, so dobesedno lepili gosti dež na debele vojaške plašče. Mehka zemlja se je v trenutku spremenila v blatno jezero. Šele po prehodu čez ozemlje, ki je bilo od daleč podobno zorani njivi, smo dojeli pravi smisel tiste tako pogosto uporabljene fraze »židko blato«. Ni ga pluga na tem svetu, ki bi od zemlje naredil takšno godljo, kot so jo naredili tanki. Komaj smo se prebijali skozi več kot pol metra globoko in lepljivo maso.

Bojišče!... Vojaki!...

Nenadoma smo se začeli zavedati grozljive tišine in puščobnosti kraja. Nikjer žive duše, tudi burja je prenehala. Samo dež je še vedno padal z nezmanjšano močjo iz črnih, svarečih oblakov. In ko nas je prešinilo spoznanje, da bo kmalu zaropotalo, da se bo tresla gora in letelo kamenje, saj se danes ne bo streljalo z manevrsko municijo temveč tisto, ki raznese, razbije in ubije, je srce kaj kmalu poskočilo s svojega pravega mesta.

Hitro nazaj...!

Kako enostavno in razumljivo se je zdelo vse skupaj z opazovalnice. Zdaj je bila opazovalnica nekje za nami... morda pa pred nami, mogoče na levi ali desni...? Videti je bilo le gozd in gosto grmičevje. 'Sinjel' je kot cementna vreča pritiskal na ramena, voda je curljala s čelade na nos, za vrat in po bradi na nekoč suho srajco.

Počilo je kot grom

»Ibar javi se! Sprejem!... Ibar javi se. Sprejem! Čez pol ure začnem streljati. Ponavljam: Čez pol ure začnem streljati... točno po načrtu, sprejem«, se je zaslislalo nekje na desni. Enota

Na poligonu

Z opazovalnice na pobočju gosto poraščenega hriba je bilo videti vse drugače in bolj enostavno, kot se je v resnici pokazalo; hribi so se zdeli nižji, razdalje krajše. Vsakemu, ki je pozorno sledil razlagi operativno-tehničnega načrta za naskok na položaje sovražnika, je bilo takoj jasno, da so operativci odlično opravili svoj del nalog. Položaji »rdečih« in »modrih« so bili točno zarisani na velikih specialkah, dobro vidne puščice pa so nakazovale smeri akcije posameznih enot. Uspeh akcije je prav tako zagotavljal tudi do podrobnosti izdelan časovni načrt napada. Vse se je zdelo enostavno in samoumevno, da bolj ni moglo biti, toda...

breztrajnih topov Rajka Erjavca je bila pripravljena. Ljudstvo je stalo za topovi. Cevi so namerili točno v cilj – v namišljene položaje »plavih«. Resni in mračni obrazi, ki niso skrivali nezadovoljstva zaradi trenutnega ne ravno rožnatga položaja, saj so mokri kot miši čepeli v blatnem močvirju, so zrl skozi optične naprave. Še minuta do izstrelitve... še pet sekund...

»Prvi in tretji, ogenj«, je ukazal komandir.

Počilo je kot grom. Zemlja se je zatresla. V ušesih je zadonelo na tisoče bobnjev. Vsa jeza premočenih vojakov je zletela z izstrelkom skozi cev. Pozorno in napeto so opazovali hrib. Še enkrat je počilo. Tokrat točno v sredini cilja. Detonacijo granate je pridušil gromki »hura«. Dež, blato in burja, mokri plašči in voda v škornjih, vse je bilo pozabljeno in nepomembno. Meseci trdega dela niso bili zaman.

»Izprazni«, je ukazal Rajko Erjavac. »Napoli«, je sledilo, ko so vojaki potegnili iz cevi še vedno kadeči se ostanek »motorja«, ki je pognal izstrelak proti cilju.

»Ja, kaj bi pa dejal general, če bi zgrešili«, so komentirali vojaki svoj uspeh. Komandant ljubljanskega armadnega območja je, namreč, že od samega začetka pozorno spremljal potek vaje. Pa

tudi če komandanta ne bi bilo na opazovalnici, bi bila res sramota zgrešiti cilj po večmesečnem urjenju.

»Drugi in četrti, ogeenj!«

Se enkrat je počilo. Ko se je dim na oni strani razblinil, cilja ni bilo nikjer več. Vsi izstrelki so prileteli točno tja, kamor so jih namenili.

Drhtenje ranjene zemlje je označilo zadetek

Nepravilno je, ker nismo zapisali imen teh postrvovalnih in pogumnih fantov. Toda, kljub številnim poskusom novinarski blok ni zdržal. Črnilo se je takoj razmazalo, moker papir se je trgal pod ostrim peresom. Fotoaparat je kaj kmalu postal poln vode in neuporaben. Nekje nad nami so letele granate težkega topništva. Samo zamolkla detonacija in rahlo drhtenje ranjene zemlje je označilo zadetek daleč v zaledju sovražnika.

Minometalci so z računalniško natančnostjo »orali« položaje »plavih«. Hribček, na katerega so neusmiljeno padale mine, je kmalu postal ves črn. Pok, žvižg mine skozi zrak, visoko nad ciljem razpršena zemlja, dim, potem pa dolgo, nenavadno dolgo – nič... Eksplozija, ki sledi, je srhljiva

v svoji odrezavosti in kratkotrajnosti. Ko je pehota v mogočnem jurišu in pod zaščito tankovske enote razbila sovražnika na koti 750, je bila več kot polovica dela opravljena. Novi položaj je bil kot nalašč za raketaše. Kljub zelo čudni in stalno spremenjajoči se paraboli, so vse štiri rakete zadel točno v cilj. »Plavi« so se umikali, razžarjene cevi so pele rekivjem sovražniku.

Po šestih urah boja – narekovaji niso potrebni, saj je dejansko šlo za boj z vremenom, terenom in zadnjimi ostanki strahu pred uniševalno močjo streliva – je posijalo sonce.

Nogavice na »ražnju«

Dim je neusmiljeno silil v oči. Fantje so vztrajali v prijetno toplem prostoru na pol porušenega in zapuščenega gradu. Ogenj! Razkošje za vojaka, ki ima od vsega na sebi samo usta suha. Na dolgih »ražnjih« so sušili nogavice in med njimi... košček slanine. Zelo droben je postal ta košček, ko so ga razdelili na petnajst enakih delov. Vendar pa je bil, tako za vojake kot tudi za starešine, iz katerih je izparevalo kot iz srednje močnih parnih lokomotiv, najslabši do slej zaužiti zalogaj.

Tudi pero se je odtajalo. »Vse je dobro, kar se dobro konča. Menimo, da se naša vaja ni končala samo dobro temveč odlično, saj je vse potekalo po načrtu pa tudi vse cilje smo uničili«, so bili soglasni vojaki Ivica Puklavac, Izet Čehajić, Marjan Stefanović, Milan Vuković in Radivoj Plačković iz enote Smaila Fazlića.

»Fantje, zvečer pa vsi na tovariško srečanje v mesto. To se bomo naplesali, saj smo tudi zaslužili,« je bilo slišati od nekod.

Ranko Dorotka

Srečanje borcev Sutjeske

Približno sto borcev, udeležencev bitke na Sutjeski in Neretvi, ki živijo na območju Slovenije, se je šestega aprila zbralo na tovariškem in delovnem srečanju v ljubljanskem Domu JLA. To je bilo prvo tovrstno srečanje, ki so ga preživeli borci dveh najslavnejših bitk v zgodovini jugoslovanskih narodov in narodnosti organizirali v naši republiki.

Poleg številnih gostov so se srečanja udeležili tudi predsednik republiške konference ZRVS Janez Japelj, sekretar republiške konference ZZB Marjan Lenarič-Tomo, pomočnik komandanta ljubljanskega armadnega območja za politično delo in pravne posle general-major Svetozar Oro, predsednik sveta za negovanje revolucionarnih tradicij in spomeniško varstvo pri predsedstvu RK SZDL Albert Jakopič, Mara Osolnik in drugi.

Borci so se zbrali predvsem z namenom, da bi se

pomenili o osnutku pravilnika združenja borcev, udeležencev bitke na Sutjeski in Neretvi. »Zbrali smo se, da bi prispevali k čim bolj trajnemu tovarištvu ter da bi se pomenili kaj in kako čim bolj organizirano delati, da bi se že tako globoke korenine revolucionarnih tradicij v Sloveniji še bolj utrdile in razširile. Doslej sicer ni bila praksa, da ustanovljamo takšne organizacije borcev po posameznih bitkah ali enotah, toda v vsej zgodovini naših narodov in narodnosti je samo ena Sutjeska, samo ena Neretva,« je dejal predsednik iniciativnega odbora združenja, general-major Milan Lah. »Čas je, da v tej dobi, ko postajamo kandidati za starčke, damo družbi, predvsem pa mladi generaciji, največ kar moremo, da vsaj del svojih bogatih izkušenj prenesemo mladim rodovom. To smo sicer tudi doslej delali, toda združenje in pravilnik z zastavljenimi nalogami bo omogočil boljšo organizacijo in

potemtakem tudi večje rezultate našega dela.

Bilo bi zelo dobro, če bi naše vojne izkušnje, dogodke in pripetljaje prenesli na papir,« je nadaljeval general Lah. »Vsak posameznik lahko na primer opiše bitke in dogodke, v katerih je sam sodeloval. Skupek takšnih dogodkov, zbran v kakšni knjižici ali brošuri, bi bil verjetno zelo poučen in popularen, zlasti za šoloobvezni podmladek,« je poudaril predsednik iniciativnega odbora.

»Naj zdaj vsakdo pove svojo misel in pripombo k predloženemu programu, brez dlake na jeziku in iskreno, tako kot je pred več kot tremi desetletji povedal na Sutjeski, brez zadrege in brez pomislekov, kot je povedal na Neretvi,« je na koncu dejal general-major Milan Lah.

Ranko Dorotka

Na področju brežiške občine je v borčevsko organizacijo včlanjenih 1031 borcev. Delujejo v dvanajstih organizacijah ZB na terenu. Od skupnega števila članstva je 372 borcev s priznanim udeležbo v NOB pred 9. 9. 1943, 375 je takih, ki so se vključili po tem datumu; imajo pa še 284 nekdanjih udeležencev NOB, oziroma sodelavcev s priznanim takim menovano enojno dobo. Vojaški invalidi imajo na območju mesta Brežice organizirano sekcijo VI.

Naš pogovor se je začel, kakor je že v navadi, z vprašanjem o aktivnosti borcev nsploh. Tovariši so imeli odgovor pri roki, saj so se pred nedavnim končale že vse letne konference organizacij ZB na terenu in vse z izjemno velikim številom udeležencev. Zbrani so ocenili, da so bile konference izredno skrbno organizirane ter, da so bile tudi po vsebini še bolj pripravljene kot prejšnja leta.

Sekretar socialistične zveze je še pripomnil, da so te organizacije, razen v enem ali dveh primerih, nosilke dogajanja v krajevnih skupnostih. Pri tem je tudi dodal, da je to izredno laskava pohvala, ki gre borcem, obenem pa, da to dejstvo to dejstvo misliti... borci bodo pač »vlekli« dokler jim bo še služilo zdravje.

Naši sogovorniki so ocenjevali, da ni organizacije, oziroma združenja ZB v občini, kjer ne bi bilo vsaj 30 odstotkov članstva vključenega v delegatski sistem.

Brežiški, oziroma borci s območja vse občine, so se zlasti izkazali pri lanskoletnih volitvah! Tovariš Jurkas je postregel še s podatkom, da je v krajevnih organizacijah socialistične zveze v krajevnih skupnostih aktivnih kar 296 borcev, v različnih komisijah socialistične zveze pa še 200 borcev. Seštevek teh aktivnih tovarišev nam pove, da je torej kar polovica članstva ZZB NOV v Brežicah aktivna v skupni fronti ob ožji aktivnosti v borčevski organizaciji. Morda ugotovitev, da so borčevske organizacije na terenu med najaktivnejšimi odpira še kakšna nova vprašanja: zakaj niso aktivnejši mladi... a zgledi vlečejo in upajmo le, da bo tako tudi pri njih.

Odsev spoštovanja in razumevanja za borčevska vprašanja se zrcali vsakokrat, ko v socialistični zvezi obravnavajo probleme borcev. Prav povsod je čutiti naklonjenost in razumevanje. Tako so mi zatrjevali borci, zbrani na pogovoru, tako so menili tudi tovariši iz SZDL in samoupravne skupnosti socialnega varstva... In le tako si lahko razlagamo, zakaj nimajo pri urejanju borčevskih vprašanj večjih težav, ki bi jih bilo glede na to, da so »med revnejšimi« občinami, pričakovati.

»Naša moč je naše delo«

Minuli petek smo se v Brežicah sestali s predstavniki borcev, socialistične zveze, samoupravne skupnosti za socialno varstvo in nekaterimi drugimi ter spregovorili o aktivnosti borcev na različnih področjih v sredinah, kjer živijo in tudi o tem, kako v brežiški občini rešujejo borčevska vprašanja.

Občinska skupščina ima za borce polno razumevanja

Predsednik občinskega odbora ZZB NOV v Brežicah je spregovoril o tem, kako rešujejo socialna, stanovanjska in zdravstvena vprašanja borcev.

Po enotnem programu zdravstvenega varstva gre borcem pred 9. 9. 1943 tudi pravica do klimatskega zdravljenja. Lani so v njihovi občini uspeli poslati na tako klimatsko zdravljenje (zaradi pomanjkanja sredstev) le 38 borcev, kar je, menijo, malo v primeru z dejanskim številom tistih, ki bi bili takega zdravljenja potrebni. Prav zaradi ozkih možnosti so se omejili na pošiljanje v zdravilišča predvsem kmetov-bor-

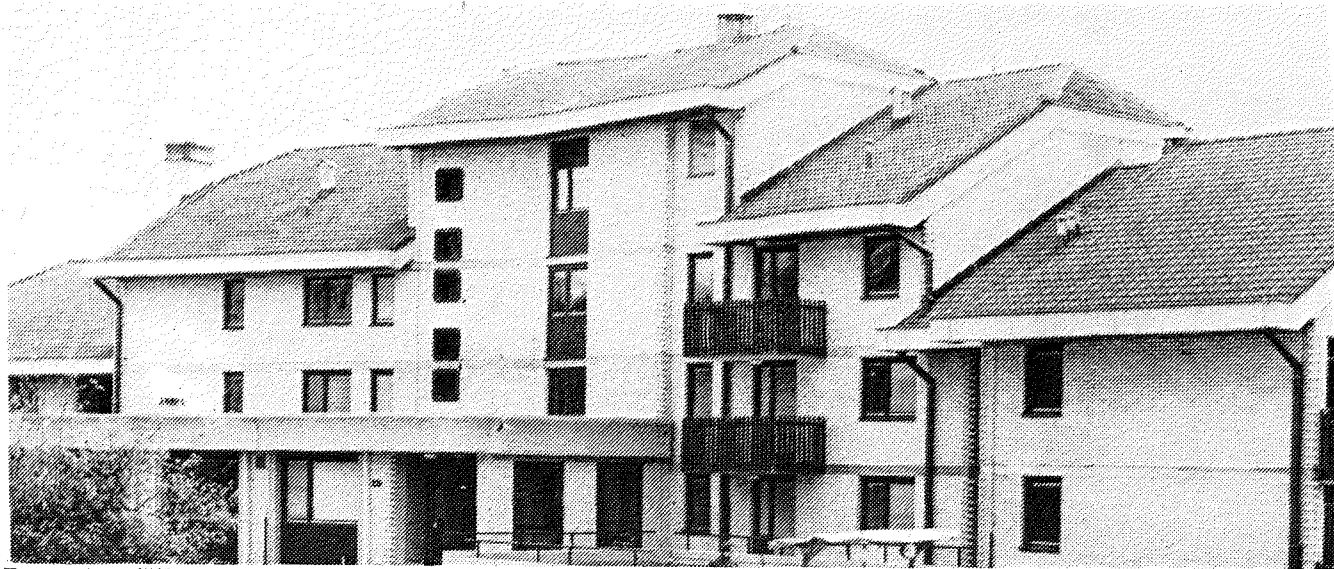
O borcih, njihovem utripu, aktivnosti, socialnem in zdravstvenem stanju, smo spregovorili ondan v Brežicah z: Milanom Kostevcom, predsednikom občinskega odbora ZZB NOV Brežice, Milanom Šepetavcem, predsednikom komisije za varstvo borcev (pri občinskem odboru), Stanetom Kerinom, predsednikom komisije za vojaške invalide, Zdenko Jurkasovo, tajnico skupnosti socialnega skrbstva občini, Francem Rostoharjem, referentom za borce in vojaške invalide pri skupščini občine Brežice ter Vinkom Jurkasom, sekretarjem OK SZDL in Tončko Lovšeto, tajnico občinskega odbora ZZB NOV v Brežicah.

v katerem so si borci zagotovili zaenkrat deset mest. Naši sogovorniki so menili, da bodo domske potrebe za borce vsako leto večje, čeprav je trenutno še tako, da imajo le tri resne kandidate za življenje v domu. Ljudje se še

tudi v brežiški občini stoodstotno izpolnili družbeni dogovor o priznanih potrebah. V okviru občine prejema 44 kmetov borčevski dodatek, nekaj pa so imeli tudi primerov, ko so kmetje-koooperantje dokupili službena leta.

krat vsak dan po eno uro v redni splošni ambulanti (posebej za borce). Tudi zdravnika imajo in so z njim zelo zadovoljni; le premalo časa lahko posveča borcem, ker je obremenjen še z drugimi nalogami v zdravstvu...

Brežiški borci so se resno lotili povezovanja s samoupravnimi interesnimi skupnostmi, oziroma so spodbudili podružbljanje v tej smeri tako, da je pri skupnosti za socialno varstvo že ustanovljena koordinacijska komisija za reševanje vprašanj borcev in VI, ki bo vsklajevala delo komisij pri posameznih samoupravnih interesnih skupnostih. Tovarišica Tončka Lovšetova nam je povedala, da prav ta čas teče akcija zbiranja podatkov o osamelih in ostarelih borcih v občini. Ko bodo vsi potrebni po-

Dom starejših občanov v Brežicah bo v kratkem odprl vrata novim stanovalcem. V njem bo prostora tudi (zaenkrat) za deset borcev. Morda je odločitev za življenje v domu res sprva težavna, vsekakor pa o urejenem okolju, negi in družbi, ki preganja osamljenost, velja razmisliti.

cev. Za letošnje leto bodo tako od 22 razpoložljivih mest v zdraviliščih za borce iz samih Brežic odmerjena le tri mesta, ostala pa so porazdeljena po okoliških združenjih.

Stanovanjskih vprašanj, kot so bila nekdanj, ni več. Zato pa so še vedno stanovanjske stiske kmetov-borcev, ki se še pred leti niso odločali za posojila, sedaj pa vlagajo zahteve, ki jih je težko zadovoljevati iz skromnih sredstev, ki so na razpolago. Brežiški borci se sicer povezujejo s samoupravnim stanovanjsko skupnostjo, vendar zaenkrat sredstev še ni dovolj.

Ena od, v Brežicah novih možnosti, je dom upoko-jencev. V bližini Save, pod brežiškim gradom, je zrasel nov, sodoben dom,

težko ločujejo od svojih starih okolij, slej ko prej pa bodo vendarle morali na tak in podobne načine reševati onemogle in osamele borce, ki bodo vsak dan bolj potrebni postrežbe, nege in tudi družbe. Tovarišica Zdenka Jurkasova je pri tem še opozorila, da bi veljalo razmišljati tudi o solidarnostnem prelivanju sredstev v te namene pri skupnostih socialnega skrbstva.

V lanskem letu so občani preko svoje občinske skupščine pokazali za borce vse razumevanje, ko je šlo za odobritev 401 milijona starih din za priznavalnino. Iz te vsote je potem prejemale priznavalnino 257 borcev. Za letos je v te namene predvidenih 568 st. milijonov din in kaže, da bodo tako

Tovariš Stane Kerin, predsednik komisije za vojaške invalide pri občinskem odboru ZZB NOV se je hudoval nad okostenelim predpisom, da morajo vojaški invalidi, preden gredo v zdravilišča, na zdravstvene komisije, ki so čista formalnost, saj tam upoštevajo zdravstvene indikacije, kakor jih ima invalid zapisane od svojega zdravnika. Ta postopek daje invalidom le še dodatno delo, pot v kraj, kjer komisija deluje, stroške in navsezadnje tudi napor.

Z dispanzerjem za borce, ki v Brežicah deluje že tretje leto, so borci v načelu sicer zadovoljni, želijo in pričakujejo pa, da bo dispanzer v bližnji prihodnosti dobil samostojne prostore, saj deluje zaen-

datki zbrani, jih bodo posredovali koordinacijski komisiji pri skupnosti za socialno varstvo, ta pa bo na osnovi povezovanja in podružbljene skrbi posredovala omenjene probleme posameznim SIS, ki jih bodo reševale.

V pogovoru z Brežičani se je izluščilo še neko vprašanje, ki ga je navrgla bližina meje s Hrvaško. Gre namreč za primerjave med pokojninami borcev, ki so se upokojili v Sloveniji in tistimi, ki so se upokojili na Hrvaškem pa sedaj, na stara leta, zopet živijo v domačem kraju, v Sloveniji. Razlike med »slovenskimi« in »hrvaškimi« pokojninami so občutne, tudi po 1000 din, zaradi česar, menijo Brežičani, bi moral biti med republi-

kami sklenjen ustrezen sporazum ali družbeni dogovor.

Borci dobrodošli tudi po šolah

Komisija za razvijanje in ohranjanje revolucionarnih tradicij pri OZZB NOV Brežice je sicer aktivna in sad njenih naporov bo, kakor upajo, monografija NOB na Kozjanskem (ki naj bi ugledala beli dan v prihodnjih dveh letih) a vse premalo je tovarišev, ki bi svoje bogate spomine iz narodnoosvobodilnega boja znali strniti v pisano besedo. Kozjansko monografijo pa pripravljata Marjan Jerin in Milan Kostevc.

Sodelovanje z mladino pri ohranjanju in razvijanju tradicij ima že svoje ustaljene oblike, porajajo pa se še vedno nove. Tako so borci dobrodošli in željeni gostje po šolah, kjer z živo besedo mladim oblikujejo predstavo osvobodilnega boja, tu so pohodi (zadnji je bil po poteh Štirinajste) pa tekmovanja v veščinah za splošni ljudski odpor in ljudsko samozaščito...

Borci in mladina se srečujejo tudi pri skrbi in varovanju spomenikov NOB. Tako bodo v nedeljo, 29. aprila odkrili prenovljen spomenik NOB v Krški vasi in ga ob tej priložnosti predali v varstvo mladini. To je le primer, borci pa se zavzemajo, da bo to prehajanje skrbi na mlade v prihodnje še pospešeno, saj je spomenikov in spominskih obeležij pri njih cela vrsta... V načrtu nalog za letošnje leto imajo ureditev še nekaterih spomenikov (večjega obsega bo ureditev parkirnega prostora ob spominskem obeležju prvih padlih krških borcev v Dobrovi pri Brežicah); pri uresničevanju teh nalog ima tudi občinska skupščina v Brežicah polno razumevanje in za obnovo ter vzdrževanje spomenikov NOB tudi prispeva sredstva iz občinskega proračuna.

Nismo izčrpali vsega, kar so nam v Brežicah povedali. Dolga je vrsta nalog, ki so si jih za letošnje leto zastavili tamkajšnji borci in še daljša je vrsta tistih, ki so si jih zastavili za daljše obdobje. Toda, saj nismo prišli k njim, da bi naštevali njihove naloge. Želeli smo občutiti utrip njihovega dela, slišati, kako se vključujejo v tokove družbenega dogajanja in, kolikšen je njihov aktivni prispevek k razvoju delegatskega sistema. In po vsem povedanem jim lahko verjememo, da bodo odnehali resnično šele takrat, ko jih bosta na to primorali starost in bolezn. Iz njihovih besed je vela prijetna zavest, da tudi širša družbena skupnost zna prisluhniti njihovim problemom ter, da podružbljanje skrbi za borce ne pomeni bremena, ampak dolg!

Bojana Žokalj Jesih

Dajte nam delo in vrnili se bomo

Dittmansberg in Banditensberg so Nemci imenovali Pišce, majhno vasico pod Orlico, deset ali dvanajst kilometrov oddaljeno od Brežic. Sedemsto let, kolikor pač sega vaška kronika v zgodovino tega kraja, bi je v teh ljudeh srce nenehnega upornika, napredne misli... začete že v času kmečkih uporov in oplemenitene v narodnoosvobodilnem boju, kjer se je sredi njihovih ozar, bregov in gozdov ustanovila Brežiška partizanska četa, se borila druga in tretja četa Kozjanskega bataljona, prvi hrvaški-zagorski bataljon pa Kozjanski odred in druge enote. Tudi krajanje so se z vso odgovornostjo že na začetku oborožene vstaje odločili, da bodo v tem neenakem boju vztrajali do konca, do končne zmage, kar potrjuje tudi dejstvo, da so od jeseni 1941. leta do 1944. leta, ko je bilo izseljevanje iz Obsotelja in Posavja skoraj vsakdanja praksa, kljub smrtnim grožnjam, sprejeli medse več kot 400 beguncev in jih spretno pred okupatorsko oblastjo.

S trebuhom za kruhom

H krajevni skupnosti Pišce sodijo danes, poleg Pišec, še vasi: Blatno, Dedna vas, Pavlova vas in Podgorje.

Natančno 1425 ljudi je štela ta krajevna skupnost letos prvega aprila.

Komaj štirinajst let je tega, ko so bile Pišce čisto »na koncu sveta«, saj jih je s svetom, z bližnjimi Brežicami, občinskim središčem, povezovala le ena cesta, ki se je začela in končala v Pišecah. Zdaj je tudi ta cesta že asfaltirana. Nova cestna povezava, čeprav makadamska, pa jih tudi že nekaj let zbližuje s sosednjo bizeljsko krajevno skupnostjo.

Pred dobrimi desetimi leti je prav v teh vaseh živelo le nekaj manj kot 1900 ljudi. Več kot 500 domačinov, povečini mladih in sposobnih za delo, je odšlo na delo v dolino s trebuhom za kruhom. »Povsod jih je polno,« pravijo krajanje, »saj dobrih in skromnih delavcev se nikjer ne branijo. In kdor je bil rojen v skromnosti in je živel v revščini, ta je skoraj vedno dober delavec.«

Okoli 320 delavcev se sleherni delovni dan vozi z raznimi prevoznimi sredstvi na delo v kraje brežiške ali pa sosednje krške občine. Nekaj celo na Hrvaško, kajti v pišeški krajevni skupnosti ni niti enega obrata, niti ene temeljne organizacije združenega dela, v kateri bi lahko domačini združevali svoje delo, se pravi delali in živeli v svojem kraju, čeprav si slednjo dobrotno že vrsto let želijo privabiti v njihov kraj, ki je prav zaradi tega postal za mlade nezanimiv. Piše-

ce namreč nimajo urejene zazidalnega načrta, zatoorej so gradnje prepo-vedane, mladi pa gredo tja, kjer je to urejeno.

Veliko mladih delavcev je med domačini, ki si že drugod spletajo svoja gnezda, čeprav bi se radi vrnili na svoje domove, seveda, če bi v bližnji industriji našli svoj kos kruha.

Dobršen del delovne sile je tudi na delu v Nemčiji. Vrnili bi se, prispevali svoj težko zaslužen denar za gradnjo kateregakoli obrata v njihovem kraju, samo da bi lahko delali, ko bi se vrnili iz tujine. Kot sem slišal pripovedovati, ne bi bilo nikakršnih težav zbrati okoli sto starih milijonov dinarjev za gradnjo obrata. Pa vendar je tudi ta pripravljenost krajanov, prispevati svoj denar za gradnjo obrata, še vedno premalo. Zakaj? Odgovora žal ne vedo tudi krajanje!

Pred vaško trgovino v Pišecah je vedno kaj novega

Predsednik krajevne organizacije ZB Pišce Miha Ogorevc

Sem in tja se še zavrti kolo tega prvega mlina v dolgi vrsti ob Gabernici. Pa še za tega skrbi turistično društvo

Vodja krajevnega urada Avgust Molan

Franc Kostrevc: »Menil sem, da je kleparjev in ličarjev ter mehanikov že dovolj pri nas. In kaj naj sedaj rečem sinu Branku?«

Mladi po svetu, ostareli pa...

Na območju krajevne skupnosti Pišce smo s tajnikom krajevne organizacije ZB in vodjem krajevnega urada Avgustom Molanom ter Mihom Ogorevcem, predsednikom krajevne organizacije ZB v Pišecah, našli več kot 80 krajanov, ki so že potrebni posebne pomoči. Več kot 50 primerov je še posebej perečih, med njimi pa je tudi 18 borcev, 18 njihovih tovarišev v še 126 članski organizaciji ZB.

»Enostavno ne vidimo rešitve iz te zagate,« pravi predsednik Miha Ogorevc. »Dobijo priznavalnino, denar torej imajo, toda kaj pomeni denar, če si ves betežen in bolan in ti je postelja edini zaveznik. Kmetije, prej skrbnih gospodarjev, v zibelki partizanstva propadajo, čakajo mladih moči.

Teh pa ni. So v dolini in strežejo strojem in ljudem. Zemlja, kjer so si v nogradi, polja in živina, skupaj z gospodarjem, družno utirali pot k boljšemu življenju, umirajo skupaj z gospodarji teh kmetij, mladi pa med betonom in usmratenim zrakom razdajajo svoje moči, ne meneč se za živino, vinograd, polje in gozd, ki jih še vedno pričakujejo.

Osiromašeni kraji

V letih pred vojno se je gospodarska moč vasi merila s številom volov, krav in konj. V Pavlovi vasi je bilo na primer še 1941. leta kar 44 parov volov. Danes je v vasi samo en par. Dejal bi, da je to prav, da je pač mehanizacija, ki v hitrih korakih prodira tudi v sleherni, še tako oddaljeno vas, storila svoje in prispevala k napredku vasi. Toda,

kaj če se ponovi 1941. leto? Prazne jaslje so kaj slaba tolažba za lačne borce.

V letih pred vojno, tako se spominjajo domačini, so imeli kar 43 obrtnikov. Zdaj vztrajata samo še en žagar in kovač. Na potoku Gabernica se je vrtelo in mlelo 26 mlinov. Poleti in pozimi. V letih pred in med vojno. Posebno še med vojno so ti mlinski mletli žito, ki so ga prinesli aktivisti za partizane onkraj Sotle. Danes se v teh mlinih ne vrti niti en kamen. Sem in tja se zavrti kolo mlina, ki je bil prvi v dolgi vrsti mlinov ob Gabernici in za katerega zdaj skrbi domače turistično društvo.

Branko, pojdi v kmetijsko šolo

»Da, tako nekako sem dejal sinu Branku, ko je končal osnovno šolo,«

pripoveduje Franc Kostrevc iz vasi Blatno 43. »Menil sem,« nadaljuje, »da je mehanikov in kleparjev že dovolj, da pa naš kraj potrebuje šolane kmetijske storkovnjake. Branko je šel v kmetijsko šolo v Svečino, prišel po dveh letih domov z diplomom, dobil delo v Slovinu, TOZD kmetijstvo in vinarstvo Bizeljsko-Brežice in zdaj dobi za enomesečno delo okoli 230 starih jurjev. Redkokdaj več! In kaj naj zdaj rečem sinu? Ravno ta teden bo odšel na odsluženje vojaškega roka. Ko se bo vrnil, bo tudi njega zvalila dolina, zagotovo, čeprav bi bil vesel, če bi ostal doma!«

Delo vredno pohvale

Starost in boleznine nenehno pestijo to majhno četo nekdanjih borcev, ki so združeni v krajevni organizaciji ZB Pišce. Tretjina jih še vedno kljubuje. In prav ti se lahko pohvalijo s številnimi deli, na katere bi bili ponosni celo mladi. Borci so bili vedno nosilci številnih dejanj in akcij v kraju in krajevni skupnosti pa najsi je šlo za gradnjo vodovoda, elektrike, krajevnih poti ali pri delu v odborih ali ekipah SLO. Šest, sedem ali celo osem križev kaj malo pomeni borcem, kadar se je treba lotiti dela.

Naj ljudje vedo, kaj v Pišecah nujno potrebujemo

Sleherno leto se borci sestanejo na svojem sestanku, kjer se temeljito pomenijo, kaj jih teži in kako bi s svojim delom najbolj koristili krajevni skupnosti, v kateri živijo.

Letošnje letne konference krajevne organizacije ZB Pišce so se udeležili kar 103 člani od 124. Med drugim so sprejeli sklep, s katerim so seznanili, poleg skupščine občine Brežice in tamkajšnjih družbenopolitičnih organizacij, še CK ZKS. Zahtevajo v svojem imenu, v imenu krajanov in padlih borcev, čigar številna spominska obeležja pričajo o ljudeh, ki niso klonili pred sovražnikom niti v najhujših dneh naše revolucije, da se na njihovem območju omogoči gradnja kateregakoli obrata, ki bi nudil krajanom zaslužek in delo v domačem kraju. To pa hkrati seveda pomeni življenje, življenje vasi Pišce, Podgorja, Pavlove vasi, Dedne vasi in Blatna, kjer bi zopet oživele tiste domačije, v katerih sedaj umirajo onemogli gospodarji, njihovi otroci pa si iščejo kruha daleč od svojih toplih domov, sredi hladnih betonskih zidov v prenaseljenih industrijskih središčih.

Prvi partizanski učbenik ali Livanjski abecednik – najstarejša šolska knjiga »tiskana« med narodnoosvobodilnim bojem, ima štirinširideset strani. V prvem delu so na enaintridesetih straneh predstavljene črke, na preostalih trinajstih pa teksti. Štirje »vzorčni« primerki so narejeni z roko, šapinografsko je razmnoženih šestdeset primerkov, trideset v latinici in trideset v cirilici.

Tekst v učbeniku in sinonime za črke je sestavila mlada partizanska učiteljica Cela Čabo iz Jabuke pri Trilju.

Risbe je narisal učitelj iz Konjice – partizanski borec Nijaz Alikadić.

Slika tovariša Tita na naslovni strani je delo partizana Joze z Brača (po spominu Cele Čabo) ali Voje Carića (po spominu Nijaza Alikadića).

★

Gre za običajno čitan-ko, učbenik, abecednik – imenujte jo, kakor vam je ljubo – pomembno pričevanje o našem narodnoosvobodilnem boju; za glavno orodje v splošni ofenzivi proti nepismenosti, bojevani hkrati z bojem proti tujim zavojevalcem in domačim izdajalcem.

Kolikor je znano, je bila prva čitanka za osnovnošolce rojena v Livnu konec leta 1942 in edini ohranjeni originalni primerki hrani Pedagoški muzej Hrvatske v Zagrebu. Na njenih porumelih platnicah, tik ob prvi sliki tovariša Tita, ki je prišla v šolska učila, piše: Prosvetni odsek Komande področja Livanjskega okrožja. Z roko je izpod imenovanega naslova pripisano: Četrta operativna cona, ter v sredini: Učbenik za ljudske osnovne šole na področju Livanjskega okrožja – Livno 1942.

Zahvaljujoč ustrežljivosti in entuziazmu Dušana Nikića, kustosa domovinskega muzeja v Livnu, ki je skupaj s Svetozarom Ljubojem, Matom Zaničevićem in drugimi, raziskal nastanek in uporabo tega, kot so ga imenovali, Livanjskega abecednika, je ekipa Sutjeske-filma iz Sarajeva leta 1977 posnela uspeli in nagajeni dokumentarec »Abecednik prvoborec«. In mi smo naše bralce lahko seznanili z legendo partizanskega šolstva na osvobojenem področju Livna iz časa, ko so hitlerjevske horde s svojim fašističnim škornjem tlačile skoraj vso Evropo.

Vsi pošteni se bore na naši strani

Ko je bilo jeseni leta 1942 krajiško mestece Livno drugič osvobodeno in postalo »prestonica Dalmacije«, saj so bila tod vsa vojaška in politična vodstva Dalmacije, januarja leta 1943 pa tudi narodnoosvobodilni od-

Legenda o partizanskem učbeniku

bor kot najvišji organ ljudske oblasti v Dalmaciji, so »vojaki v zaledju«, še posebno kulturne skupine in prosvetni odseki, razvili razgibano in raznovrstno kulturno-prosvetno delo. Še posebna pozornost je bila posvečena osnovnemu šolstvu in analfabetskemu tečajem za opismenjevanje odraslih. Koliko je bila to revolucionarno opravičljiva poteza in hkrati dokaz, da se naš narodnoosvobodilni boj ni odvijal samo v strelskih vrstah, govori tudi zapis v knjigi »Livanjski kraj med NOB«, v katerem piše:

»Analfabetski tečaji so bili organizirani v mnogih vaseh, ki so bile pod komando področja Livanjskega okrožja... Tako so delale osnovne šole v Livnu, Vrbici, Čaprazlijama, Donjim Rujanima, Gubinu, Sajkoviću, Kazancima, Bastastima, Lištanim, Biloj, Zabrisću, Potplaninama in še v nekaterih vaseh, učitelji v teh šolah pa so bili: Nijaz Alikadić, Jozo Boko, Cecilija Čabo, Marko Pavičić, Ivo Šiško-Mira in pozneje še Izeta Brkić, Vinko Lalić, Dobrila Tustonić in Ranko Zorić.

Ugotovljeno je, da sta avtorja prvega učbenika Cecilija Čabo in Nijaz Alikadić. Prevzela sta težavno nalogo: sestaviti učbenik za ljudske osnovne šole na področju Livanjskega okrožja. Že v zamisli sta želela učbenik osvoboditi vsega nezaželenega iz stare šole – reformatorsko pristopiti k izdelavi novih vsebin vzgojno-izobraževalnih in idejnih vrednosti, ki naj bi odgovarjale duhu in ciljem naše borbe.

»Partizan – poosebljenje borca in junaka, prijatelja in osvoboditelja«, je postal prvi pojem za učne črke »P«. S trirogo kapo in peterokrako zvezdo na njej, s puško v roki, je partizan na ilustraciji prikazan kot pogumen borec, pripravljen žrtvovati se za revolucionarne ideale. Pod ilustracijo in črko »P« so verzi:

»Mi smo mladi partizani,

vsi pošteni in pravični na naši se borimo strani«

In peterokraka zvezda dopolnjuje besede, ki se začnajo s »P«, kot parti-

zan, puška, posten, pravičen...

No, da ne naštevamo vse novosti, ki so vključene v prvi partizanski učbenik, povejmo, da se v njem prvič v čitvu za učence govori o tovarišu Titu, Simeli Šolaji...

»Tito je vrhovni komandant Narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov. Stoji na čelu nepremagljive vojske, ki se bori proti okupatorju – Nemcem in Italijanom ter proti ljudskim izdajalcem – ustašem in četnikom, ki so hoteli popolnoma uničiti naše ljudstvo. Je spreten vojskovodja in moder politik. Na Tita so ponosni ne le partizani, nanj je ponosno vse naše ljudstvo...«

»Šolaja je znan borec za ljudsko svobodo. Njegovo junaško držanje ni znano samo njegovim to-

fašistično kolono, misleč, da so partizani, stisnil pest in kričnil: »Smrt fašizmu!« V učbeniku je tudi pripoved o podvigih Vladimira iz Dalmacije, o nesmrtnih likih mladih borcev v partizanskih kolonah...

Dušan Nikić in Svetozar Ljuboj se sta zapisala pogovore z Celom Čabo-Cinotti in Nijazom Alikadićem, avtorjema učbenika:

Kako se spominja Cela Čabo-Cinotti

– K partizanom sem odšla iz Sinja, na nekoliko neobičajen način. Neke noči leta 1942 sem zbežala iz zapora. Vedela sem za naše tovariše na Dinari

PORUHA BORCA

bilo malo – samo četverica. Razen tega nismo imeli ničesar, po čemur bi se vzgledovali, razen velikega poleta in navdušenja, mladostnega in partizanskega.

Tako se spominja partizanka Cele, učiteljica Cecilija, profesorica v pokopju, ki zdaj živi v Zagrebu.

– Učbenik sva delala s tovarišem Nijazom. Največ ponoči, podnevi sva imeli dosti dela s pribežališčem. Takrat je bilo na osvobojenem ozemlju okrog Livna na tisoče beguncev iz Like, Banije in z Korduna ter zahodnega dela Bosanske krajine. Zelo hitro, v dvajsetih dneh, smo napisali tekste za učbenik in ga izpisali z roko. Delali smo v Kotaru (Livanjci tako imenujejo zgradbo, v kateri so danes strokovne službe Skupščine občine Livno).

Tekst učbenika smo oddali nekemu iz Agitpropa pokrajinskega komiteja KP za Dalmacijo, ki je bil, skupaj s štabom Četrte operativne cone, v Livnu. Vem, da je bil učbenik tiskani na ciklostilu v šestdesetih primerkih. Ostalo naj vam pove tovariš Nijaz. On živi v Sarajevu. Jaz se spominjam le še malo tega. Postarala sem se... (Cela, ena izmed štirih otrok partizana in znanega trgovca Duja Čabe, iz Jabuke pri Trilju. Cela in brat sta preživela vojno, sestra, profesorica Danica in brat inž. Viktor (Vito) sta padla med peto sovražnikovo ofenzivo. Mater Ano so na strašen način ubili ustaši leta 1944. Vse, kar so imeli, so pokradli ali zažgali).

Pod svetlobo karbidovke...

Nijaz Alikadić, po rodu iz Konjice. Učiteljsko šolo je končal v Mostarju.

Do vojne je služboval v osnovnih šolah okoli Bosanskega Grahova in potem v Pothumu pri Livnu, od koder je v začetku avgusta leta 1942, prav takrat je bilo Livno prvič osvobodeno, odšel k partizanom.

– Zdi se mi, da je bilo v začetku oktobra 1942, ko je bil pri Četrtri operativni coni oziroma pri Koman-

di Livanjskega področja ustanovljen Kulturno-prosvetni odsek z nalogo, da organizira osnovne šole, analfabetske tečaje in podobno. To skupino smo sestavljali: Cele Čabo iz Jabuke pri Trilju, Jozo Boko iz Sinja, Marijana Bartol iz Slovenije in jaz. Mene so imenovali za vodjo tega odseka. Začeli smo delati. In dela je bilo veliko.

Cela in jaz naj bi pripravila predlog za novi partizanski abecednik. Kako? Na kaj naj se vzgledujemo? Še papirja nismo imeli. Nam pa je bilo razen papirja in svinčnikov potrebno še mnogo drugih stvari, celo hrana za učitelje na terenu.

Se sam ne morem verjeti, da smo v tako kratkem času naredili tako veliko. Čez dan sva s Celom obiskovala šole, vodila učiteljske in analfabetske tečaje, preskrbovala veliko prebižališče, v katerem je bilo nekaj tisoč žensk, otrok, mož... Učbenik smo pisali pozno v noč. Delali smo pri svetlobi karbidovke (v pločevinasto dozo konzerve, preluknjano z ene strani, smo vrgli košček karbida, ga zažgali, pa nam je svetilo). Zjutraj smo bili bolj podobni dimnikarjem. Tako smo delali iz dneva v dan. Dosti hitro smo pripravili abecednik, z roko napisali štiri primerke in jih dali odgovornim.

Učbenik so takrat mnogi hoteli. Še zdaleč nismo mogli ustreči vsem željam. Vem, da je en primerki vzel neki tovariš Karlo in ga odnesel v Bihać, da ga pokaže tovarišem v AVNOJ.

Rekel sem, da smo ta učbenik imenovali Livanjski abecednik. Sedaj, ko ga gledam, se mi zdi, da bi ga morali imenovati Partizanski učbenik, ker je v vsem to bil. Ničesar v njem ni bilo staro. Cela na prvi strani smo imeli sliko tovariša Tita, ki jo je narisal neki tovariš Carić – mislim, da mu je bilo ime Vojo. Jaz sem risal črke in risbe ter pomagal Celi pri pisanju tekstov.

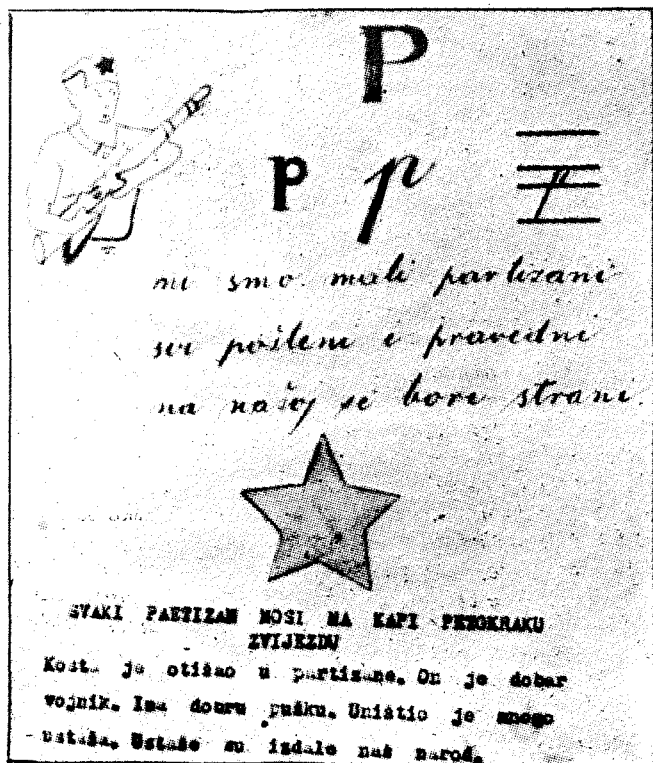
Cela je tako dobro delala, da zasluži ponovno čestitko.

Ne morem se spomniti, kako in kdaj je prišlo do razmnoževanja našega učbenika. Vem, da je bil tipkan na matricah in da je bilo na ciklostilu razmnoženih trideset primerkov, v cirilici in latinici. Razmnoževanje so opravili tovariši iz Agitpropa Četrte operativne cone.

Tudi to zapišite, da so od takrat dalje naše šole, predavanja in tečaji, uporabljali ta učbenik vso vojno.

S tem je sklenil svoje pripovedovanje partizanski učitelj, zdaj upokojenec v Sarajevu Nijaz Alikadić.

Prevedla:
M. Š.

Faksimile notranje strani partizanskega učbenika

varišem iz bataljona, znano je vsem narodnim herojem... Padel je junaške smrti...

Tu so še zgodbe, ki pripovedujejo: »Po vsem svetu je odjeknil glas – smrt fašizmu, zdaj je čas!«, v kateri zapisovalec z neskrito naklonjenostjo in ljubeznijo govori o kovaču Hasanu, ki mu je, mučenemu v ustaški temnici, uspelo pobegniti in prostovoljno oditi k partizanom. In tista o topničarju Filipu, partizanskem artilerijcu, in osemletnem Stevi, ki je pred

in tja sem se napotila. V Dinarskem odredu sem bila le kratek čas. Premestili so me v osvobodeno Livno. Tu sem bila skupaj z Nijazom Alikadićem, Jozom Bokom in Marijano Bartol zadolžena za organiziranje kulturno-prosvetnega dela. Dosti je bilo treba narediti – organizirati šole, voditi analfabetske in učiteljske tečaje, pripraviti načrte in programe, ki bi odgovarjali hotenjem naše partizanske vzgoje in izobraževanja. Torej, vse menjati. Veliko, veliko je bilo treba delati. A nas je

LJUTOMER

Prvo srečanje brigadirjev Pomurja

Center za mladinske delovne akcije pri medobčinskem svetu ZSMS za Pomurje je v sodelovanju z ostalimi občinskimi centri za MDA pri občinskih konferencah ZSMS Murska Sobota, Gornja Radgona, Lendava in Ljutomer pripravil prvo srečanje brigadirjev Pomurja. Srečanje je bilo zadnje soboto v marcu v Ljutomeru. Udeležili so se brigadirji – veterani, brigadirji z lanskoletnih in prejšnjih mladinskih delovnih akcij, kakor tudi mladi, ko so se prijavi za prostovoljno delo v letošnjem letu.

Na zboru v ljutomerskem domu TVD Partizan je zbranim najprej o pomenu prostovoljnega dela mladih govoril Goran Šoster, vodja centra za MDA pri MS ZSMS za Pomurje. Sledil je kulturni program. Nastopili so gimnazijci ljutomerske gimnazije, recitatorji in pevci iz vseh štirih pomurskih občin in folklorna skupina s prekmurškimi plesi, nato pa so priredili še športno srečanje.

FILIP MATKO

SEŽANA

Borčevska organizacija o svojem delu

Občinski odbor ZZB NOV Sežana se je konec marca sestel na svoji razširjeni seji. Borci so kritično ocenili svojo aktivnost v preteklem obdobju.

Predsednik Jože Grmek je opredelil borčevsko organizacijo kot družbenopolitično, ki ni namenjena sama sebi, temveč je sestavni del socialističnih sil, ki delujejo v okviru SZDL.

Naša organizacija se vključuje v vse dejavnosti pri razreševanju družbenopolitičnih in gospodarskih problemov v naši družbeni ureditvi. Zlasti se mora aktivnost borcev odražati na terenu v okviru krajevne skupnosti. Še dalje si moramo prizadevati za reševanje socialno zdravstvene problematike borcev. Kritično smo ocenili razne pomanjkljivosti pri uveljavljanju zdravstvenega varstva borcev. Za zdravljenje v zdraviliščih je včasih treba čakati tudi 8 mesecev.

Skrb za spomenike in spominska obeležja iz naše revolucije ne sme biti le skrb borčevskih organizacij, temveč vse naše družbe. Domicilni odbori partizanskih enot, ki jih imamo v naši občini kar pet, se morajo v večji meri angažirati pri prenašanju tradicij NOB in morajo tesneje sodelovati z občinskim odborom ZZB NOV, da bomo dosegli čimboljše rezultate.

V odborih splošnega ljudskega odpora in družbene samosaščite so naši borci vključeni v velikem številu. Nič nas ne sme presenetiti, vedno moramo biti pripravljeni braniti naše pridobitve.

Predsednik borčevske organizacije je omenil tudi sodelovanje naših organizacij z zamejstvom, z organizacijami ANPI na tržaškem in drugimi naprednimi demokratičnimi silami, ki stremijo za prijateljskim medsebojnim sodelovanjem prebivalcev tostran in onstran meje.

MARIJA GEC

LJUBLJANA

Vestno se pripravljajo

Na 11. redni seji predsedstva KS ZRVS Urška Zatler so pregledali dosedanje delo organizacije in sprejeli predloge programa za naslednje leto. Po končanih izpitih bo redna letna konferenca krajevne organizacije. Obe osnovni organizaciji sta dolžni pred letno sejo krajevne organizacije sklicati svoji redni letni konferenci, na katerih bosta izvolili delegate za krajevno konferenco.

Dosedanji aktiv ZK v krajevni organizaciji ni zaživel, zato bodo organizirali aktiv ZK v vsaki osnovni organizaciji, ki naj se sestane pred vsako pomembnejšo akcijo RVS in ji da politično vsebino.

Izvolili so komisijo, ki bo pripravila spremembo statuta in poslovnik za osnovni organizaciji. Izvoljena pa je bila tudi komisija, ki bo sestavila anketni list in izvedla anketo med RVS. Zajela bo vse pomembne podatke članov, od odlikovanj, sodelovanja v delovnih organizacijah, v DPO, DO, KS, specializiranih organizacijah in povsod drugod. Tako bodo lažje izbirali člane za posamezne naloge in olajšali delo kadrovske komisiji.

Doslej so imeli več predavanj in seminarjev z različnimi temami. Seznanili so se tudi s potekom vaje na terenu. Ob 30-letnici ustanovitve SLO in v zvezi z letošnjo akcijo »Nič nas ne sme presenetiti« bodo še imeli predavanja na temo: Mesto in vloga organizacije ZRVS pri organiziranju in krepitevi LO in DSZ v naši samoupravni socialistični družbi.

STEVO JAVOR

LOKA PRI ZIDANEM MOSTU

Spominsko obeležje na kurirskem prehodu

Ob odkritju spominskega obeležja v Loki

V soboto, 7. aprila, je bila v Loki pri Zidanem mostu proslava, na kateri so odkrili spominsko obeležje na mestu partizanskega kurirskega prehoda S-5 v bližnjem Bočju.

Po kulturnem sporedu, v katerem so sodelovali pionirji in mladinci, železniška godba in pevci, je govoril o pomenu in zgodovini, kurirskih poteh ter o naporih in žrtvah, ki so jih dali mladi kurirji za svobodo tovariš Joško Papeš, eden od preživelih organizatorjev.

Spomenik je odkril tovariš Marjan Jerin, komandant Kozjanskega odreda, ter poveril skrb mladinskemu aktivu železničarjev PS Zidani most. Nekaterim družbenopolitičnim organizacijam, ki imajo največje zasluge, da obeležje sploh stoji, je podelil spominske plakete.

Slovesnost se je nadaljevala z ogledom razstave fotografij kurirjev in njihovih komandirjev v prostorih krajevne skupnosti, končalo pa se je s prijateljskim srečanjem starih borcev in drugih delovnih ljudi.

VITO KOMEČ

OPLOTNICA

Obiskali smo Jasenovac in Kozaro

Člani organizacije ZB NOV Oplotnica smo v letu 1978 organizirali izlet v zloglasno taborišče Jasenovac in na Kozaro. V Jasenovcu smo si najprej ogledali muzej, v katerem smo spoznali, kaj so počeli ustaši z našimi ljudmi. Za tem so nam predvajali še film o ustaškem pokolu nedolžnih žrtev. Mnogo smo brali in slišali tudi o Kozari, toda tamkajšnje doživetje je pomenilo mnogo več. Veličasten spomenik vrh planine stoji ponosen in nemo priča o tisočih in tisočih, ki so dali svoja življenja za našo svobodo.

Varuhu tega narodnega parka smo v spomin podarili brošuro »Partizansko Pohorje«, v kateri je kratek opis zadnje borbe 1. pohorskega bataljona.

MILAN IVANUŠA-VENCELJ

Pred spominskim muzejem v Jasenovcu

LJUBLJANA

Predavanja z različnimi temami

Na sestanku aktiva ZK pri občinski konferenci ZRVS Ljubljana Bežigrad so v okviru obravnavanja občinske problematike posebno pozornost namenili izpolnjevanju programa izobraževanja in dela rezervnih vojaških starešin v letošnjem letu ter delu članov ZK po krajevni organizaciji ZRVS. Pri sprejemanju RVS v ZK bodo pozorni na mlajše. Proučili pa bodo tudi vsak primer tistih starešin, ki so bili v ZK, sedaj pa niso več. Po analizi vzrokov bodo sprejeli potrebne sklepe, za kar so odgovorne krajevne organizacije ZRVS in aktiv ZK.

Aktiv ZK po krajevni organizaciji so se dolžni sestati pred vsako važnejšo nalogo, ki je postavljena pred RVS, in razpravljati o njeni izvedbi, po opravljeni nalogi pa analizirati rezultate.

Nekateri RVS se ne udeležujejo predavanj, seminarjev in drugih nalog, tako v zveznem, republiškem, občinskem in krajevnem merilu. Za to nimajo nobenih utemeljenih opravičil.

Na sestanku so ponovno proučili taktično nalogo »Boj proti helikopterskemu napadu« in sprejeli v zvezi s tem potrebne dopolnitve.

Določena komisija pri občinski konferenci je tudi že pregledala območje, na katerem bodo TOV-79 in predvidena zemeljske objekte, sistem in metodiko izvajanja taktičnih nalog RVS v letošnjem letu.

V občini Ljubljana Bežigrad so po krajevni organizaciji že končana predavanja na temo »Politična in gospodarska situacija v občini ter vloga RVS pri tem«, kakor tudi seminarji na temo »Zračni desant in protidesantni boj v splošni ljudski obrambni vojni«. Posebna novost pri seminarju je nova metodologija pri podajanju teme.

STEVO JAVOR

KOTLJE

Obračun dela članov ZB

V Kotljah so se sestali člani borčevske organizacije ter ocenili lanskoletno delo. Ugotovili so, da imajo na svojem območju 9 spominskih obeležij, vendar so bili mnenja, da še niso vsi pomembni dogodki primerno obeleženi. Čimprej je treba urediti prostor na Rimskem vrelcu, katerega je okupator uporabljal za mučilnico aktivistov, prav tako pa nadaljevati delo na obeležju sedeža okrožja Dravograd in obeležiti kraj, kjer je delovala partizanska tehnika.

V letu 1978 je bilo 5 članov na toplišnem zdravljenju, 4 člani pa so bili na klimatskem zdravljenju.

Pogovorili so se tudi o glasilu ZB TV-15 ter sklenili pridobiti med člani čimveč naročnikov. Predlagali so 64 članov za redni zdravniški pregled v dispanzerju za borce.

Ob proslavi Prešernovega dne na Ravnah je krajevna organizacija Kotlje prejela za svoje delo bronasto plaketo Prežihovega Voranca. Dogovorili so se, da bodo člani ZB tesno sodelovali pri ustanovitvi nove krajevne skupnosti v Kotljah ter pri izvedbi drugega referenduma za krajevni samoprispevek, ki bi rešil vprašanje otroškega varstva in dograditev osnovne šole.

FRANJO SREBOTNIK

SLOVENJ GRADEC

Nekaj o posebni dobi

Komisija za ugotavljanje posebne dobe za čas med NOB bo v letu 1979 reševala vloge prosilcev za posebno dobo, ki v obnovi postopka uveljavljajo status borca pred 9. 9. 1943.

Zaradi pravičnega reševanja bo komisija za vsakega posameznega prosilca zbrala poleg prič še potrebne podatke o njegovem aktivnem in organiziranem delu za cilje NOV. Povezovala se bo s krajevnimi organizacijami ZB NOV in domicilnimi odbori posameznih enot oziroma brigad NOV ter z odborom šaleško-mislinskega območja.

ADOLF ANKON

ČRENŠOVCI

S skrbjo in spoštovanjem

Osnovna organizacija zveze borcev v Črenšovcih je imela letno konferenco, na kateri so pregledali opravljeno delo v letu 1978 in pri tem sprejeli okvirni program dela za letošnje leto. Sklenili so, da bodo obiskali stare in obolele člane, udeležence NOV.

JOŽE ŽERDIN

Ob šestdesetletnici SKOJ

Ob 60-letnici smo se člani našega krožka odločili, da bomo raziskali delo skojevcev v našem šolskem okolišu. Naše območje je bilo zaostalo, kmečko območje – zato je do ustanovitve te organizacije prišlo šele med vojno. Tudi skojevcev je bilo malo. Nekdo je celo omalovažujoče rekel, da jih tu sploh ni bilo.

Posrečilo se nam je, da smo zvedeli, kdaj je bila organizacija SKOJ ustanovljena, kdo je bil sekretar, koliko je imela članov. Nihče od le-teh ne živi več pri nas. Vendarle nam je uspelo, da smo se s tremi tovarišicami pogovorili in tako osvetlili tudi ta del naše krajevine zgodovine.

Danes pošiljamo dva sestavka. Priimka obeh tovarišic sta enaka, tudi imeni skoraj enaki, vendar nista v sorodu.

Veseli bomo, če boste prispevke objavili.

ČLANI ZGODOVINSKEGA KROŽKA OSNOVNE ŠOLE
»DOLOMITSKI ODRED«, Polhov Gradec

Živeli smo za idejo svobode

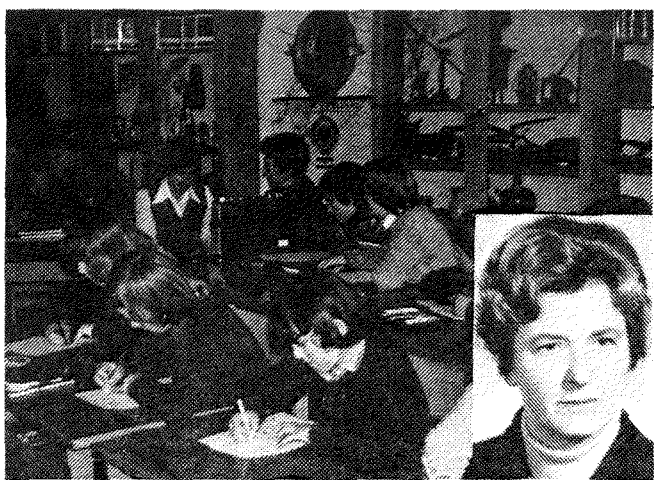
Hvala, tovarišica Ivka! Čuvali bomo to, kar imamo. To ni samo obljuba, to je resnica.

Tovarišica Ivka Galič je doma v Babni gori, doma so jim rekli pri Zdežarjevih. Danes živi na Dobravi. Aktivno je delala v skojevski organizaciji, sodelovala v narodnoosvobodilnem boju.

Obiskala nas je, mi pa smo njeno pripoved zabeležili:

»Ko se je začela vojna, sem bila stara komaj petnajst let.

Kmalu sem pričela delati v mladinski organizaciji. Z mladinci sem delovala vse od Kozarij do Polhovega Gradca in Šentjošta, to se pravi – po vsej Polhograjski dolini. Dobivali smo se na Javkah in si povedali novice s terena, se dogovarjali. Najbližji javki sta bili nad Kosmulom v Dolenji vasi in v Bezenici. Za SKOJ sem zvedela leta 1942. Skojevka organizacija je bila na našem področju ustanovljena aprila 1944. Postala sem sekretarka. Moji najbližji sodelavci so bili iz sosednjih vasi: Mici Setničar-Piševa iz Dolenje vasi, Ivanka Zi-

Jožica Kavčič, mentorica zgodovinskega krožka

belnik iz Belega, zelo delaven je bil tudi Janez Zibelnik iz Belice, ki danes živi v Mengšu, pa Slavka Glavič-Češnovarjeva iz Loga, ki živi v Ljubljani, Ivan Krvina iz Dolenje vasi in Ivan Zibelnik iz Belice nista več živa. Med seboj smo se dobro poznali in zaupali. Naloge smo dobivali od rajonskih delavcev, ki so bili v partizanskih enotah ali pa so živeli na našem področju in bili zadolženi za našo organizacijo.

Dokler je bil odred v Dolomitih, je bilo delovanje vseh organizacij zelo dobro, tudi lažje.

Težje je bilo potem, ko je odred odšel. Zakaj, boste vprašali. Povedati moram, da so nekateri domačini spremenili mišljenje. Sprva so bili navdušeni za osvobodilno gibanje, so sodelovali, poznali so vse ljudi, ki so delali proti okupatorju... potem pa so šli na pot izdajstva.

Moja naloga je bila tudi, da sem raznašala Slovenskega poročevalca. To sem opravljala v večernih urah. Morala sem biti zelo previdna, saj so se tod okoli stalno motale belogardistične patrulje. V Babni gori postojanke niso imele, so pa stalno hodili iz Polhovega Gradca, Dobrove in Horjula. Sprva so bili med njimi le domačini, kasneje so bili vmes tudi iz drugih krajev. Spomnim se nekega Ostrca, ki je bil zelo surov. Njemu priti v roke je pomenilo toliko, kot izgubiti življenje.

Belogardistom nisem smela priti v roke. Kadar sem delala na terenu, sem redkokdaj prespala doma. Domovala sem po hišah, ki so bile zanesljive, tudi po hlevih in senikih.

Se huje je bilo, ko so se pojavili »črnorokci«! V prepad so vrgli Kozjekovo Lojzko, Tončko Jankovec so pri Pratkarjevem kozolcu potočli z motikami in jo kar za silo pokrili z zemljo. Tudi mene so iskali. Tone Brenčinov je rekel moji mami: »Mat', lahko si srečna, da je ni doma, ker bi danes v Trševjah visela!« To je hrib med Hruševim in Babno goro.

V začetku februarja 1944 sem morala v ilegalo. Našo hišo so že tako imeli na piki. Dva brata so septembra 1942 internirali v Italijo, kasneje sta izgubila življenji v koncentracijskih taboriščih v Buchenwaldu in Lublinu. Brata Ivana so spomladi leta 1943 zajeli Italijani. V Ljubljani so ga obsodili na smrt, potem pa obsodbo spremenili v dosmrtno ječo in ga vlačili iz zaporov v zapor. Domov se je vrnil spomladi 1944, nakar sva skupaj delala v ilegali.

Kako rada bi šla k parizanom, s sem morala biti na domačem terenu, ker ni bilo ljudi za obveščanje. Simpatizerje so odpeljali v zapore, precej moških so pobili kot talce, ostale so le ženske, otroci in odrasčajoča mladina.

Končna sva z bratom Ivanom septembra 1944 odšla čez mejo na škofjeloško stran. V Ločnici sva preko terencev dobila zvezo z enoto Škofjeloškega odreda. Do 15. januarja 1944 smo se zadrževali iz izvajali akcije od Škofje Loke do Kranja, Cerčna in Idrije. Takrat so Nemci skupaj z izdajalskimi sodelavci izvedli veliko hajko čez Blegoš. Brat je bil ranjen. Pospremila sem ga del poti. Potem so ga odpeljali v partizansko bolnišnico. Nikoli več ga nisem videla. Padel je v Selški dolini.

Ko sem se vračala nazaj k četi, so bili v vasi že belogardisti in ti so me v Lajšah nad Selško dolino ujeli. Ujetnike si je ogledal tudi naš domačin Brenčinov. Prepoznal me je. »To bi na mestu ubil, je bila največja komunistka v naši dolini!« je rekel komandantu. No, članica KP še nisem bila, bila sem skojevka. Takratni mladi skojevci smo imeli še malo marksističnega znanja, ker nismo imeli možnosti, da bi si ga na kmečkem podeželju pridobili. Živeli pa smo za idejo svobode in naredili bi vse, da bi to dosegli.

Niso me ubili. Odpeljali so me v Škofjo Loko, kjer so me Nemci zaslisevali štiri tedne. Dne 10. februarja 1945 so me odpeljali v Begunje. Natančen datum sem ugotovila po vojni v Begunjah v nemških knjigah. Zdešar so imeli napisano pod Š, ime pa so spremenili v Johano.

V begunjskih zaporih sem bila do osvoboditve. Zadnji transport za Nemčijo so poslali malo pred mojim prihodom. Ko sem prišla v zapore... O tem bi lahko veliko pripovedovala. Hrane je bilo malo. Okoliški kmetje so enkrat tedensko pripeljali pire krompir pa rdečo peso, to je bilo ob četrtkih in to je bil naš praznik. Drugače je bila hrana »brozga«, ki ji ne bi znala dati drugega imena. Najboljši spomin imam še na repo v kockah. Edina gosta hrana je bil košček kruha.

Bližali so se zadnji dnevi nemškega gospodstva pri nas. Dali so nam vedeti, da smo podminirani in da lahko vse skupaj poženejo v zrak. Kokrški odred se je že pogajal z Nemci, da bi nas spustili. V zameno bi Nemcem dovolili umik. Nikoli ne bom pozabila 4. maja ob treh popoldne, ko so borci Kokrškega odreda odprli vrata! Ne morem povedati, kakšni so bili takrat naši občutki. Po drugi strani pa spet, kako težko smo gledali Nemce, ki so jim borci zaradi dogovora dovolili umik.

Skojevsko izkaznico sem dobila po vojni. Leta 1947 sem postala pripravnica – kandidatka za sprejem v KPJ in bila tudi sprejeta.

Nič posebno velikega nisem naredila. Bila sem ena izmed mnogih, ki smo živeli za idejo svobode, ena v množici, v kateri je bil vsak posameznik prav tako pomemben kot celota – da smo dosegli to, kar danes imamo in uživamo tudi vi.

Hvala, tovarišica Ivka! Čuvali bomo to, kar imamo. To ni samo obljuba, to je resnica.

Zapisali:
ČLANI ZGODOVINSKEGA KROŽKA OSNOVNE
ŠOLE »DOLOMITSKI ODRED«
Polhov Gradec

V Dolomitskem odredu

Bili smo navdušeni in pripravljeni opravljati najtežje naloge. Takšni smo bili!

Oglasili smo se pri tovarišici Ivici Galič na Šujici pri Dobrovi in zvedeli, da je bila doma v našem šolskem okolišu, da je bila partizanka – bolničarka in skojevka v Dolomitskem odredu.

Pripovedovala nam je takole:

»Otroška leta nisem preživela pri mami, ampak pri stari mami in stricu v Dvoru. Pisala sem se Jesenovc. Vsa Zogarjeva družina, s katero sem živela, je pričela delovati proti okupatorju. Italijani so strica ustrelili, druge pa odpeljali v internacijo. Sama sem se pridružila partizanom v Dolomitskem odredu. Precej dolgo sem bila bolničarka v partizanski bolnišnici v Žirovskem grabnu, z dr. Rudolfom Obračuncem-Cedrikom. Čeprav nisem bila izšolana za medicinsko sestro, sem to delo opravljala zelo rada. Sodelovala sem tudi pri operacijah. Najtežja je bila operacija borca, ki je izgubil nogo. Pozneje si je sam naredil leseno protezo. Odrezano nogo sem zakopala... Delala sem tudi v bolnišnici v Iškem Vintgarju pri Bercetu. Takrat se tri, štiri mesece sploh nisem sezula.

Člani zgodovinskega krožka Osnovne šole »Dolomitski odred« iz Polhovega Gradca v pogovoru z nekdanjo skojevko Ivico Galič, marca 1979

Za SKOJ sem zvedela v začetku vojne. Na sestanke sem hodila k Ruparjevim v Prošco. Dobro se spominjam, kako sem postala članica SKOJ. Na Malem Ključu je bilo to. Kar slovesno je bilo, pravi partizanski miting, saj je bilo takrat v SKOJ sprejeto več borcev Dolomitskega odreda. Kot skojevka sem imela sestanke s prebivalci na terenu. Pogovarjali smo se o našem narodnoosvobodilnem boju. Prostovoljno smo se javljali za razne akcije. Bili smo navdušeni in pripravljeni opravljati najtežje naloge. Takšni smo bili! Naš sekretar je kasneje padel.

Pri partizanih sem bila osemnajst mesecev. Potem so me 22. novembra 1943 pri Hudniku v Babni gori ujeli domobranci. Joj, kako so me topli! Odpeljali so me najprej v Polhov Gradec v grad, potem na Vrhniko, nato v Ljubljano, 6. januarja 1944 pa v Ravensbrück.

V taborišču sem bila šestnajst mesecev, dokler nas niso osvobodili Rusi. Domov sem se vračala preko Poljske, Češkoslovaške. Med potjo sem dobila pegasti tifus. Zdravila sem se na Češkem, domov sem prišla šele junija 1945.

Kako sem bila srečna, ko sem bila spet doma! Takoj po vojni sem bila sprejeta v KPJ.

Danes je tovarišica Ivica upokojena. Še posebno smo se ji zahvalili za pripravljenost pomagati nam, ko bomo pripravljali nalogo o bolnišnici v Žirovnikovem grabnu.

Nase nikoli ni mislil, samo na druge

Rodil se je v Ljubljani leta 1910. Mislim, da meseca maja. Mene so v rojstne knjige zapisali dvanajst let poprej. Oče Janez in mama Marija sta imela enajst otrok. Šest let mu je bilo in jaz sem jih napolnila osemnajst, ko je umrla mama. Prevzela sem skrb za družino. Ni bilo lahko. Revščino smo tolkli, kaj bi drugega. Tudi otroke je pobira-

njam se opozorila, da je konec obiskov. Vstala sem. »Micka, ne,« je rekel. »Na pol ure imam pravico, tega se bova držala.« Krivice ni trpel. In rad me je imel. Takrat sem razmišljala, da bi šla v Ameriko. Znanci so me prosili. Otroke, ki jim je umrla mama, bi varovala. Povedala sem mu to. Misli sem, morda bom kaj več zaslužila in še Cirilu pomagala. »Kar pojdi, le da je zate prav,« je rekel. »Zame ne skrbi, mi se bomo še dobro imeli... vedno nas ne bodo zapirali.« Srce mi ni dalo, da bi

nija 1937. Prizadevno je sodeloval tudi v kulturnem društvu »Vzajemnost«, ki je imelo svoje prostore v gostilni na Brinju, pri Kristi.

Od leta 1938 do leta 1941 sva skupaj delala v partijski celici za Bežigradom, katere člani so bili še: Marjana Draksler, Marica Kokalj, Tone Šušteršič, Lojze Terčič, študent Srečko Puc, Cveta Mlakar iz doma visokošolk, Radin Visenjak, Gustav Lutar, Milan Šušteršič, Boris Žiberna.

Tih, zvest in predan

da bomo lepše živeli,« je rekel, ko se je odpravil v gozdove.

Nisem ga več videla. (Marija Keržič)

Imeniten fant. Samo tri tedne sva preživela skupaj, marca in aprila 1942.

»Ne le za svobodo, bori-mo se za poštenje in pravičnost,« nam je polagal na srce. »To so prvine nove družbe, ki lahko najbolj množično razgibajo ljudi... tiste, ki trpijo, jih tepejo, so lačni.«

Pravi proletarec. Ni zra-

polne roke, pa si je oprtal še mojega.

Tak je bil Ciril Keržič-Metod.

Štirinajst dni sva skupaj hodila. In veliko sva se pogovarjala.

Opazoval sem ga. Izžareval je neverjetno privlačnost, zaupanje, vplivnost. Čeprav zbrani iz vseh vetrov, smo vse bolj postajali kot iz enega kamna sklesana enotna. Tudi zaradi Cirila. Držal je moralo. Bil je umirjen in pogumen, pravi voditelj. Človek, v katerega so vsi

namestnik. Kmálu je ošel na novo delo in se dolžnost političnega komisarja Roške čete prejel jaz. Že septembra 1942 sva bila ponovno skupaj v štabu Dolomitskega odreda in sicer vse do marca 1943. Postala sta dobra sodelavca, prijatelja.

Metod je kot partizani komunist še posebej stopal:

Krasile so ga izjemne človeške lastnosti. Pretiravam, če rečem, da smo bili vsi prežeti z besno benostjo in s predanostjo, vendar lahko trdim, da

Ciril Keržič-Metod:

»Za dober in pošten svet se borimo!«

Čeprav se ga mnogi spominjajo, ga skoraj ne poznamo.

Bil je eden tistih, katerih izjemno bogata revolucionarna pot je bila posvečena idealu boju za njegovo boljše in pravičnejše življenje, ki ga je začela in vodila Komunistična partija s tovarišem Titom na čelu.

In ko smo iz drobnih kamenčkov poskušali sestaviti skico na mozaik nekega življenja (čeprav je spomine že močno obelil čas!) počasi vstajati podoba komunista in partizanskega čudovitega človeka.

Bogata in žlahtno preprosta je, prestresljiva v svojem poslanstvu.

lo. Vojno smo dočakali: Janko, France, Tončka, Ciril in jaz. Pošteni starši, pošteni otroci, to je bila vsa umetnost vzgoje pri Keržičevih. Ciril? Bil je priden, miren in tih fantič. V šoli ni bilo z njim nobenih skrbi. Le denarja premalo, da bi se šolal naprej. In uk je bil najbližja pot h kruhu. Črnemu. V trgovini se je učil. (Marija Keržič)

Ciril Keržič je kmalu spoznal, kakšno je življenje njih, s katerimi deli usodo. V njem se je prebudil uporni duh.

Dober je bil moj brat. Predober. Kolikokrat mi je rekel: »Veš, Micka, če bi bili vsi takšni kot si ti, kako lepo bi bilo na svetu!« Nikoli ni tožil. Dobra duša. Če je imel v žepu en sam dinar in je srečal be- rača, mu ga je dal. In če bi imel v suknjiču zadnji kosček kruha, bi ga, čeprav lačen, tudi dal. Nase nikoli ni mislil, samo na druge. (Marija Keržič)

V letih, ki so v politični zgodovini naše domovine zabeležena kot začetki odprte in nepopustljive borbe buržoazije proti naprednim silam, je bil že komunist. Z imenom Metod.

Leta 1933 so ga prvič zaprli:

Prišel je po jopič in z njim nekdo v civilu. Nič ni rekel, še poslovil se ni. Trinajst mesecev je bil v zaporu in velikokrat sem bila pri njemu. Spomi-

ga pustila samega. »Prav ste storili,« je rekel paznik. »Hudo žalosten je bil, še hrano je odklanjal.« (Marija Keržič)

Tih, zvest in predan partijski delavec

Spoznal sem ga leta 1936 pri Ganzittiju, sindikalnem funkcionarju gradbenih delavcev. Tam smo se zbirali komunisti. Le nakaj sto metrov stran sem stanoval, na Suvo-borski 16, danes Samovi ulici.

Droban, suhljat in nizke postave je bil. Po poklicu: trgovski potnik. Še ga vidim z rumeno-rjavo torbo na kolesu. Vedno je bil na kolesu. In torba velika, z vzroci za prodajo. Človek s takšnim poklicem je bil za našo partijo izjemno dragocen. Imel je opravičilo za svoja pota in lahko smo ga poslali kamorkoli. S tem je bil, to smo včasih pozabljali, socialno prizadet, saj mu je za delo zmanjkovalo časa.

S sestro sta stanovala v baraki v Šiški, ob Černetovi ulici, kjer so bili po večini Primorci. Značaj? Miren in vase zaprt, je o sebi le malo govoril. Z njim se je bilo nemogoče skregati.

Udeleževal se je vseh množičnih akcij predvojne delavskega gibanja. Dobro se ga spominjam s Tabora pri Domžalah, ju-

partijski delavec. Malo je govoril, dosledno deloval in daroval življenje, da so stvari tekle tako, kot so. Eden tistih naših maloštevilnih partijcev, ki so z osebnim ugledom potegnili za seboj množice. Ne z govori, spoštovanje si je zgradil z izjemnimi medčloveškimi odnosi.

Decembra 1941 so se najina pota za nekaj časa ločila. (Viktor Avbelj)

Prav takšnega se spominjam tudi jaz. Mislim, da je bil Ciril član partije od leta 1934, 1935. (Viktor Stopar)

Nikogar ni imel, da bi se nanj oprl. Le sestro. Dvanajst let je bil mlajši od mene, rjavih las. Obraz ga je izdajal, da je v življenju veliko trpel... da je bil večkrat lačen kot sit. Borba nas je gonila k vztrajanju, razredna borba.

Dober je kot Ciril, je postala skoraj krilatica. (Tone Šušteršič)

Ko je Komunistična partija Jugoslavije leta 1941 pozvala domoljube na vstajo proti okupatorju in odmačim izdajalcem, je Ciril Keržič stopil v prve bojne vrste.

Da je komunist, mi ni povedal. Vedela sem, da je ilegalec. »Za dober in pošten svet se borimo!« je rad govoril. Tudi v Španiji je hotel. Skupino, v kateri je bil, so ujeli in prignali v Zagreb, kjer je bil nekaj časa zaprt. »Grem,

stel na literaturi, v borca za pravico ga je skovalo življenje.

Presneto huda je bila tista zima

V Podkraju nad Podpečjo smo se zbrali. Šestintrideset Ljubljancev. Skupina, ki je delovala v neakšnem urejenem neredu. Zaprsegli smo, si nadeli partizanska imena. Metod pa je bil že Metod. Edini. Obstajal je tudi spisek borcev. Spisek, ki ga je imela vsaka partizanska enota in ki ga borci, četudi za ceno lastnega življenja, niso dali sovražniku v roke. Strgali so ga, pojedli, zakopali... pomazali z lastno krvjo, da je bil nečitljiv.

Kako prav je, da smo se spomnili Cirila! Vse preveč herojstev je ostalo še neimenovanih.

Ko smo se odpravili na pot, je bila trda tema. Spotaknil sem se ob nekaj mrzlega. Otikal sem mitraljez in malo naprej kovček s strelivom. Kaj je to pomenilo meni, vojak, si lahko mislite. Že takko velika prtljaga se je še povečala. Čez čas se mi je od utrujenosti zameglilo. Padel sem. Nekdo je dvignil moj mitraljez. Pogledal sem in videl Metoda. »Ne dam ga,« sem rekel in nemočno stegnil roko. »Samo pomagaj ti bom,« je rekel. Tudi sam je imel težak nahrbtnik in

gledali. Znal je preceniti posameznika, navezati z njim stik. Resen, globok, dosleden.

Potem sva se razšla. Za njegovo smrt sem zvedel na Primorskem.

Pozabil ga nisem nikoli. (Albert Jakopič-Kajtimir)

Srečala sva se aprila 1942, po več kot letu dni. Lepo srečanje. Bil sem sekretar okrajnega komiteja za Novo mesto. Martin Kos-Martinov me je poklical. Zbrali smo se v naravni jami v bližini Podstenic. Kako sva se pogovarjala! Takšnih ni bilo veliko.

Takrat sem videl, kaj pomeni Ciril. Nam in revolucionari. (Viktor Avbelj)

Spomin na takšne ljudi je dragocenost

S Cirilom Keržičem-Metodom sva se srečala konec zime 1941/1942.

Bil je politični komisar čete prostovoljcev, s katero je prišel iz viškega predela Ljubljane in bližnjih vasi. Takoj, ko je četa prispevala v taborišče našega Šerčerjevega bataljona, je bila številčno okrepljena in preimenovana v Roško četo. Dobila je obsežno operativno področje, ki je zajemalo del Suhe krajine, dobršen del okolice Novega mesta in sam Kočevski Rog.

Postal sem Metodov

bil v tej sredini izjema. Bil intelektualcec, a čul si, da gre za zelo razglednega človeka. Misli, ki je razgrinjal, so bile izprevedane s preprostimi besedami, hkrati pa so o krivale široko poznavanje življenja, še posebno mojo med dobrim in zlim. Partiji in njeni ideologiji je bil vdan z najglobljo proletarsko zavestjo, to nikoli ni bil dogmatičen. Prepričevalna beseda: bila zanj eden temeljnih virov moči našega boja. Poznavanje razmer in njihovo vgrajevanje v cilj naše revolucije pogoj vsako politično in vojaško akcijo. Pri disciplinskih ukrepih znotraj čete in v ozračju nujno potrebnih prisil, ki jo je zahteval nepopustljiv boj, se je še posebej odražalo. Uporal se je uveljavljanju človeškega pojmovanja discipline, ki se je kdaj ponujal spremljati na boju.

Na ljudi je gledal stvarno in ne po vnaprej zgrajenemu modelu. Čeprav je venomer in z vseno močmi zavzemal za eno ne politične poglede vse privrženec osvobodilne fronte ter za jasno izoblikovano in uveljavljeno partizansko moralo, naj obseže tovarštvo skromnost, solidarnost, požrtvovalnost ter borbenost, je vedno upošteval tudi različnost ljudi. Zna je uglaševati dinamično in prekipajočo značaj posameznih partizanov, tihimi in razmišljujočimi vedno snujoče z razumskega razsodnimi te-

jih združevati v harmonično celoto, v kateri je prevladovala zavest, da bo kos vsem trdim preizkušnjam boja prav zaradi bogastva te različnosti. Črno-beli lik partizana je bil Metodu tuj in zato je razumel vse, kar je bilo človeško in v skladu z našo revolucijo. Vedel je, da se borbenost in junaštvo med drugim rojevata tudi v premagovanju človeških stisk. Zato je bil vedno še posebno blizu tistim, ki jim je bila potrebna vzpodbudna beseda ali razumevajoče stališče do ravnanja, ki je bilo si-

Keržič-Metod politični komisar Triglavске, kasneje 31. divizije.

Naš Ciril: dober in pozabljen človek

Med vojno je še enkrat poslal pozdrave, po dekletu z Dolenjske. To je bilo vse. In nečakinja Ivanka ga je srečala. Slabo je bil oblečen, bled in suh. »Kako žalostno zleđaš, stric,« mu je rekla. »Nisem šel v gozdove, da bi kazal obleko,« je odgovoril. »Boriti smo se prišli za svobodo, za kruh... ne

Petnajstega aprila 1920. leta je bil na Krekovem trgu v Ljubljani velik železničarski shod, na katerem so proglasili splošno železničarsko stavko. Začela se je opolnoči tega dne in ohromila železniški sistem v vsej državi. V nekaj dneh se je stavka razširila, saj so se ji pridružili še drugi delavci: rudarji, kovinarji... Prvič v zgodovini je slovensko delavstvo imelo lastno, resnično revolucionarno vodstvo, saj so bili v osrednjem stavkovnem odboru sami komunisti: Josip Petrič, Ivan Makuc, Marcel Žorga in Rudolf Golouh. Neposredni povod za stavko je bila zavrnitev »Protokola sporazuma«, v katerem so bile zapisane osnovne delavske pravice, med drugim zahtevek za 8-urni delavnik (slovenski železničarji so ga na lastno pest vpeljali že leta 1918), zahtevki za izboljšanje delovnih in plačilnih pogojev, draginjski dodatek in še cela vrsta drugih zahtevkov.

Štiriindvajsetega aprila so se železničarji, skupaj z drugimi stavkajočimi delavci, zbrali v Mostah in krenili proti mestu. Na Zaloški so jih pričakali žandarji. Padli so streli. Bilo je 13 mrtvih in med njimi tudi 6-letna deklica.

Kljub preganjanju, odpuščanju komunistov in vsem drugim ukrepom revolucionarno vrenje železničarjev ni zamrlo.

Pripravljenost za aktivno sodelovanje v revoluciji, zlasti pa njihove izkušnje v ilegalnem delu, je prišla do polnega izraza v narodnoosvobodilni vojni. Organizacija Osvobodilne fronte je našla v železničarjih predane in borbene tovariše. V večjih železničarskih središčih je bila organizacija OF vzpostavljena že prve mesece po okupaciji. Ljubljanska železniška organizacija OF je bila ena najmočnejših in najaktivnejših. Ustanovljena je bila že julija 1941 in je kmalu dobila trdno organizacijsko obliko.

Poglejmo si primer, kako je izgledala taka organizacija v Ljubljani. Rajonski odbor OF Ljubljana-železnica je bil sestavljen iz petih matičnih odborov: Železniški vozni Ljubljana Šiška, Kurilnica Ljubljana, Postaja Ljubljana, Sekcija Ljubljana in direkcija Ljubljana. V teh odborih je bilo 24 terenskih odborov OF pri posameznih službah. Vse te organizacije so za OF opravljale vrsto odgovornih nalog: sabotažne akcije, pomoč pri partizanskih napadih na železniške objekte, izdelava načrtov objektov za potrebe borbenih enot, zbiranja obveščevalnih podatkov, prevoz ilegalnih potnikov...

Kako pomembno vlogo je v tem času odigrala železnica lahko vidimo iz ne-

Železničarji – revolucionarji

Beograjski železničarji v demonstracijah ob 27. maju (1941)

katerih pisem tovariša Edvarda Kardelja. Tako je v pismu (14. decembra 1942) tovarišu Titu o položaju v Sloveniji zapisal:

»...pri nas je značilno, da je kljub vsemu Ljubljana sama še vedno ostala središče v vsakem pogledu... Kljub temu, da je Ljubljana hermetično zaprta, da je ustavljen civilni promet, pošta itd, vendar iz Ljubljane vzdržujemo najhitrejšo organizacijske zveze na vse strani. Da bi Ti to bilo razumljivo, je dovolj, da ti povem, da je železnica (vsa), pošta in podobni uradi v naših rokah.«

Iz poročila tovariša Kardelja z dne 5. novembra 1942 sekretarju CK KPS Francu Leskošku in komandantu glavnega poveljstva partizanskih čet Ivanu Mačku o položaju v Ljubljani povzamemo:

»V teku 14 dni so pobrali skoraj vse sekretarje rajonskih odborov OF in večino naših sekretarjev. Ostali so v ilegalnosti. Med zadnjimi talci je bilo šest železničarjev.«

Med temi talci sta bila tudi dva pomembna organizatorja osvobodilnega gibanja na železnici. Peter Romavh in Tine Rožanc. Oba sta bila ustreljena 13. oktobra 1942 kot talca. Tine Rožanc je bil proglašen za narodnega heroja.

Vrnimo se h Kardelje-

njene v Italijo oziroma na vzhodno fronto, a smo jih preložili in preusmerili pa je bilo še za kakih 30 vagonov. Seveda smo ilegalno prevažali tudi aktiviste in partizane. Ob kapitulaciji Italije so vlaki tri dni vozili iz Ljubljane prostovoljce, ki so odhajali v partizane. Novomeški železničarji pa so takrat sami izpraznili italijanska vojaška skladišča na postaji in odpravili nad 350 vagonov tega materiala na Gorjance in v Kočevski rog.«

Seveda je praktično nemogoče opisati vso dejavnost slovenskih železničarjev med NOV. Vendar se dotaknimo še enega pomembnega področja, to je obveščevalne službe na železnici. Skoraj tri četrtine železničarjev je okupacija zatekla na ozemlju, ki ga je zavzela Nemčija in so bili vključeni v rajhovske železnice. S tem je bila dana enkratna možnost zbiranja izredno pomembnih podatkov iz praktično vse Evrope.

Poglejmo si samo enega od številnih primerov obveščevalne dejavnosti na železnici. V letu 1943 je britanska vojna misija pri Glavnem štabu NOV in Po Slovenije zaprosila v zvezi z predvidenimi bombardiranjmi sovražni-kovih komunikacij za podatke o slovenskih železniških progah in objektih na teh progah. Nalogo so prevzeli ljubljanski železničarji. Na teren so odšli v vlaki in celo drezinami in v tednu dni naredili načrt. Ta je vseboval vse pomembne položaje, zbrana je bila vsa dokumentacija in zrisani celo zelo podrobni načrti. To je bilo očitno celo za zaveznike veliko presenečenje, saj so preko Glavnega štaba za izredno hitro in natančno opravljeno nalogo izrekli ljubljanskim železničarjem zaslu-ženo priznanje.

Še in še bi lahko naštevati take in podobne podvige slovenskih železničarjev. Denimo o ustanovitvi Železničarske brigade konec septembra, ki je bila v sestavi 15. divizije. Pa organizaciji prometnih poti na osvobojenem ozemlju širom Jugoslavije in seveda tudi v Sloveniji. Morda v zvezi s tem ne bo odveč, če opozorimo tudi na zanimivo razstavo, ki jo bodo v okviru praznovanja Dneva železničarjev odprli v Ljubljani. V stavbi Železniškega gospodarstva bo namreč od 13. aprila do 19. aprila vsak dan od 9. do 17. ure odprta razstava »Partizanske železnice Jugoslavije«. Z dokumenti in slikami bo na razstavi prikazana udeležba železničarjev NOV, ilegalno delo železničarjev, sabotaže na železnici, partizanske železnice na osvobojenem ozemlju med leti 1941–1945 ter obnoveni dela na železnici po osvoboditvi.

M. P.

1

60
LET

KPJ
ZKJ

delavskega razreda; partija Jugoslavije s je začela pred nami tega komisarja Cirila,

cer storjeno z najboljšim namenom, a vendar brez zaželenega učinka. Vedel je, da vsak posameznik ne kljubuje enako lahko težavam vseh vrst in da tudi spekter človeškega doživljanja ni pri vseh borcih enak.

Vsa ta gledanja so razkrivala njegovo pristno proletarsko dušo, ki je, prežeta z najboljšimi človeškimi lastnostmi, že sama po sebi zaznavno utirala pot revoluciji. Te lastnosti pa ga niso potiskale v neodločnost in popuščanje. Nasprotno! V trenutkih, ko je bilo treba ukrepati odločno in z vsemi sredstvi, je to storil brez oklevanja in znal svoje ravnanje tudi prepričljivo utemeljiti.

O komisarju Metodu bi moral povedati še mnogo, če bi hotel celovito opredeliti njegov revolucionarni lik, in lahko bi. To, kar sem rekel, je razmeroma skromen prikaz njegove podobe, vendar dovoljšen, da opozorim na ljudi, ki so prav tako kot on zgoreli v ognju boja ter s plemenitostjo in požrtvovalnostjo, namenjeno sočloveku, v zgodovino slovenskega naroda vtisnili eno najslavnejših poglavij.

Spomin na takšne ljudi je dragocenost. In neizčrpen vrelc revolucionarnih izročil, ki terjajo, da jim poglobljamo struge, po katerih se bodo odlivale v zavest sedanjih in prihodnjih generacij. (Franc Perovšek)

Od 6. oktobra 1943 do 29. junija 1944 je bil Ciril

zase... tudi za tebe, Ivanka.»

Padel je avgusta 1944 na Kočevskem Rogu. Pozno sem zvedela. (Marija Keržič)

Takrat sva bila skupaj v višji partijski šoli pri CK KPS na Kočevskem Rogu. Od julija do septembra je trajala. Bil je sekretar partijske celice, ki so jo sestavljali pretežno intelektualci. In politični komisar divizije. Že to govori, kako hraber in pameten, zanesljiv je bil. (Tone Šušteršič)

Spominjam se ga. Od jutra do večera smo bili skupaj. Boj in učenje, nič drugega. Takrat sem bil partizanski zdravnik. Predavali so: Boris Kidrič, njegov govor sem stenografiral, Boris Zihherl in Ivan Bratko. Metod je bil miren, priden. Hudo nam je bilo. Malo naprej od logarske kočice na Cinku smo ga pokopali, tik pod Rogom.

To je ime, ki je nekaj pomenilo. (dr. Alojz Štrancar)

Vodil sem partijski tečaj. Kaj bi rekel? Naš Ciril: pozabljen in dober človek. (Ivan Bratko)

Rekli so, da ga bodo prekopali. Še ondan mi je nekdo rekel: »Zakaj nikoli nihče o njem nič ne piše?« (Marija Keržič)

★

V prostranih kočevskih gozdovih je grob in na njem lesen križ z napisom: Ciril Keržič-Metod. Je to dovolj?

Zapisala:
Milena Štrajnar

VELENJE

Kurirčkova pošta v Pesju

Pionirji osnovne šole Pesje so prevzeli Kurirčkovo pošto 3. aprila na Jakcu nad Velenjem in jo prinesli čez Pesje v Lukovico pri Šoštanju. Spremljali so jo številni borci in člani narodne zaščite, krajevne skupnosti Pesje in tovariš Jože Pirečnik-Bobek, njen že dolgoletni spremljevalec in borec 13. divizije.

Jože Pirečnik-Bobek

Pionirji čakajo na sprejem Kurirčkove pošte v Pesju.
Foto: LEOPOLD MEH

LENDAVA

Krepitev organizacije narodne zaščite

V resoluciji o razvoju občine Lendava je poudarek tudi na krepitvi ljudske obrambe in družbene samozaščite. Težišče bo na opremljenosti enot teritorialne obrambe in civilne zaščite. V programu za letošnje leto naj bi nadaljevali s krepitvijo organizacije narodne zaščite, ki se je uveljavila v večjih delovnih organizacijah. V skladu s sistemom samozaščite bo treba okrepiti preventivo pri zaščiti javnega reda in miru ter varnosti na cestah. V zvezi s tem se bodo zvrstila tudi številna predavanja za nerazporejeno prebivalstvo.

JOŽE ŽERDIN

LENDAVA

Tečaji za poveljnike in načelnike štabov

Občinski štab za splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito v Lendavi je skupaj z oddelkom za narodno obrambo pripravil več tečajev za poveljnike in načelnike štabov civilne zaščite v krajevnih skupnostih in delovnih organizacijah. Tečaj se je že končal v Dobrovniku razširil se bo v DO in KS. Občinski štab pripravlja tudi 99-urni tečaj za sanitetne ekipe in tečaj za prvo pomoč; slednje naj bi sodilo v priprave za občinsko in republiško tekmovanje ekip prve pomoči.

JOŽE ŽERDIN

ČEŠNJICA

Spomin na Staneta Žagarja

V soboto, 24. marca 1979, je bila v Lipnici pri osnovni šoli Staneta Žagarja in na Srednji Dobravi ob grobu narodnega heroja Staneta Žagarja spominska slovesnost. Stane Žagar, član CK KPS in glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet ter poveljnik gorenjskih partizanov je padel 27. marca 1942 na Rovtu nad Crngrobom. V kulturnem programu so sodelovali moški pevski zbor iz Kroke, učenci osnovnih šol Staneta Žagarja iz Lipnice in iz Kranja ter predsednik občinske skupščinske konference SZDL Kranj Janez Varl.

CIRIL ROZMAN

STARI LOG PRI KOČEVJU

Med vojno in danes

Pri ocenjevanju stanja in možnosti gospodarskega razvoja tega področja se prebivalci Starega loga resno zavzemajo za to, da bi z naložbami pospešili hitrejši razvoj. Ta kraj in njegov okoliš so bili v času štiriletnega narodnoosvobodilnega boja nadvse pomembni. V neposredni bližini so bile številne baze, bolnišnice, skladišča in druge ustanove. V bližnjem opuščnem zaselku Cesta je bila 16. julija 1942. leta ustanovljena 1. slovenska narodnoosvobodilna udarna brigada »Toneta Tomšiča«. Za preskrbo vojaških enot in baz je bila v času NOV v tem kraju organizirana pekarna, prekajevalnica mesa in drugo. Člani gospodarske komisije odbora OF so vlagali vse napore za načrtno izkoriščanje in obdelavo kmetijskih zemljišč. V boju proti okupatorju je izgubilo življenje 74 oseb in tem so pred leti postavili spomenik. Trenutno prebivalce teh krajev najbolj teži slaba cestna makadamska povezava. Upajo, da bo to vprašanje kmalu rešeno, saj se bodo kmalu pričela dela modernizacije cestnega odseka med Malo goro pa do Dvora pri Žužemberku.

VIKTOR DRAGOŠ

JESENICE

Naloga odbora vezistov

Odbor vezistov jeseniške občine je na svojem sestanku sprejel napotke za nadaljnje delo. Sestavili bodo seznam še živčih aktivnih udeležencev NOV, ki so sodelovali kot vezisti na »radioprimopredajnih« postajah, kot kurirji in drugače. Njihovo delo bodo prikazali občanom. Na pomembnih krajih vezistov bodo poskrbeli za ustrezna obeležja. Na Jesenicah bodo ustanovili radijski klub, v katerem bodo sodelovali vsi vezisti NOB, mladi vezisti, ko prihajajo iz JLA in drugi. Zaželeno je, da se vezisti tudi sami prijavijo na Občinski odbor ZZB NOV Jesenice. Ko bodo zbrali vsa imena, se bodo zbrali in se dogovorili o uresničevanju nalog.

BRANKO BLENKUŠ

ČEŠNJICA

Še več nalog

Konec marca 1979 je bila v domu AMD v Podnartu letna konferenca KO ZRVS Podnart. Ugotovili so, da so lani poleg predavanj, izpitov, orientacijsko taktičnega pohoda, sodelovanja v vaji »Dobrava 78« izvedli strelsko tekmovanje. Sklenili so, da bodo letos še tesneje sodelovali s svetom za LO, varnost in DS. Za november načrtujejo foto razstavo »Življenje in delo v JLA«. Za pionirje osnovne šole Ovsice bodo organizirali poučno ekskurzijo v kasarno. Organizacijam ZRVS Srednja Dobrava in Kropa pa bodo priporočili, da bi skupaj organizirali obrabmni dan za učence osnovne šole Stane Žagar v Lipnici. Tudi pri raznih proslavah bodo sodelovali.

CIRIL ROZMAN

ČRENŠOVCI

Tradicionalni obiski

Učenci nižje stopnje osnovne šole »France Prešeren« Črenšovci so obiskali žene-borke v KS Črenšovci, ki zajema še vasi Žizki in Trnje. Ob srečanju so se zvrstili sproščeni razgovori. Spominjali so se težkih let vojne. Kot so sklenili, bodo taka srečanja postala tradicionalna.

JOŽE ŽERDIN

SLOVENJ GRADEC

Uspeh na predavanjih

Na dosedanjih predavanjih o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti ugotavljajo, da si člani ZB NOV želijo čim več predavanj s to tematiko. Zato bo komisija v letu 1979 predavanja o LO in DSZ poleg rednih predavanj po programu obrambne vzgoje za nerazporejeno prebivalstvo organizirala in izvedla v vseh krajevnih skupnostih. Komisija bo izvajala še druge naloge, ki morda v tem programu niso zajete in bo k sodelovanju pritegnila borce NOV.

ADOLF ANKON

ŠTORE

Srečanje kot vsako leto

Pred kratkim je imel aktiv zveze borcev NOV železarne Štore svojo letno konferenco, na kateri so poleg drugega ocenili dejavnost svojih članov v preteklem obdobju in ugotovili, da je pretežni del članov aktivnih pri delu, tako v samoupravnih kakor v družbenopolitični aktivnosti v železarni, kjer delajo in na terenu, na katerem živijo. Aktiv je letos organizator tradicionalnega vsakoletnega sračanja borcev NOV slovenskih železarn, ki bo tokrat na Svetini nad Štorami v avgustu. Aktiv je na konferenci predlagal, delavski svet železarne pa imanoval člane pripravljalnega odbora za pripravo vsega potrebnega za srečanje.

RAJKO MARKOVIČ

ŽALEC

Spominski pohodi

Na zadnji seji savinjskega meddruštvenega odbora so določili dokončne datume posameznih pohodov.

Že 19. maja 1979 bodo organizirali pohod v spomin na bolnišnico 4. operativne cone Celje in na zadnje boje 14. divizije. Pohodniki se bodo ustavili na Trački planini pod Travnikom, kjer je delovala bolnišnica in kjer se je 14. divizija skušala prebiti čez Savinjsko dolino in je pri Raztokah padla v zasedo.

Prav tako bo organiziran ob krajevnem prazniku Ljubnega, 18. maja, kjer so leta 1942 napadli sovražnikovo utrdbo borci Štajerskega bataljona.

Za 16. junij 1979 je predviden spominski pohod po poteh 1. celjske čete. Ta pohod je že tradicionalen. Predvidena je pot iz doline do Vrunčevega doma in naprej na Resevno. Hoje bo približno štiri ure. Pohodnikom namestavajo dati za prvo udeležbo bronasti znak in legitimacijo, za trikratno udeležbo srebrni, za petkratno pa zlati.

Pot 14. divizije je bila zaznamovana kot druga slovenska transverzala. Markacije so obnovili. Morali pa bi izdati še osebno izkaznico, izdelati značko in namestiti žige pri kmetih ob trasi. Predlagajo, naj bi k organizaciji poleg borcev 14. divizije pritegnili tudi mladinsko komisijo pri PZS. Transverzala mora imeti republiški značaj.

FRANC JEŽOVNIK

LJUBLJANA

Za uspešnejše delo

Na osnovni šoli narodnega heroja Toneta Tomšiča so odprli nov prizidek za uspešnejše delo celodnevne šole. Do sedaj so bili vključeni v pouk celodnevne šole le učenci prvih, drugih in tretjih razredov, z novim šolskim letom 1979/80 pa bodo pritegnjeni še učenci četrtnih razredov.

Prizidek je bil zgrajen iz sredstev samoprispevka. Slovesnosti se je udeležila tudi tovarišica Vida Tomšič in sestra pokojnega heroja Toneta Tomšiča. Predstavniki občine Ljubljana Center so izročili najzaslužnejšim tovarišcam in tovarišem priznanja za njihovo delo pri zbiranju sredstev, pri gradnji in urejanju šole.

JOŽICA ZOROJA

Učenci so s pesmijo sprejeli goste

Načrtneje do kadrov

Že vrsto let v Sloveniji ugotavljamo, da med mladimi ni dovolj zanimanja za nekatere vojaške šole in obrambne poklice ter za študij SLO na fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani, medtem ko vojaška gimnazija Franc Rozman-Stane v Ljubljani ne more sprejeti vseh, ki se žele šolati v njej.

Po najnovejših podatkih je v JLA še vedno premalo častnikov slovenske narodnosti v primerjavi z otalimi republikami. Čeprav se ta odstotek nekoliko povečuje, je vendarle manjši od tistega, ki si ga želimo. Treba je torej storiti odločen korak naprej.

Kako kadrovati v vojaške šole več mladih, kaj lahko stori ob tem borčevska organizacija, so med drugim govorili na eni izmed zadnjih sej člani komisije za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri republiškem odboru ZZB NOV. Predsednik te komisije, Franc Črnugelj pa je ob tem še posebej poudaril:

»To ni samo naša borčevska naloga, to je politična naloga vseh dejavnikov v občini. In te naloge se bo treba lotiti načrtno, ne le občasno, kot je bilo doslej v navadi. Res pa je tudi, da bi lahko naša borčevska organizacija prispevala večji delež in poizkušala najti osnovne vzroke, zakaj se mladi tako neradi odločajo za vojaške poklice. Seveda so nekateri uspehi že plod našega dela, vendar to še vse premalo pojmuje kot sestavni del nacionalne kadrovske politike, saj je na koncu koncev to tudi skrb za razvoj sistema splošne ljudske obrambe v Sloveniji.

Samo moralna podpora brez tvornega sodelovanja pri reševanju tako pomembne naloge ne more dati pričakovanega uspeha. Menim, da morajo družbenopolitični dejavniki ustvariti tako vzdušje in prepričanje v svojih sredinah, da bi končno že enkrat presegli tradicionalno premajhno zanimanje na Slovenskem do vojaških poklicev.

Starši-borci pa lahko neposredno v veliki meri vplivajo najprej na svoje

otroke in njihove vrstnike in na druge dejavnike v okolju v katerem žive in delajo, da bi tudi oni obravnavali vojaške kadre kot pomemben del slovenskega strokovnega kadra, ki ga je nujno pomlajevati.

Kljub naporom strokovnih in upravnih služb ter šol pa še vedno ugotavljamo, da je obveščanje mladine o možnostih in pogojih šolanja v vojaških šolah in akademijah še vedno dokaj pomanjkljivo, enostransko in premalo zavzeto, zato moramo vključiti v akcijo za pridobivanje mladih za vojaške šole in obrambne poklice vse, ki so za to odgovorni od republiških organov, do organizacij v krajevni skupnosti.

Poleg tega pa ne smemo pozabiti na številne možnosti vplivanja na mlade tudi v njihovih svobodnih dejavnostih v šolah, kot so obrambni krožki, sekcije, obrambni in spominski dnevi, kjer bi se borci kot mentorji približali mladim in jim s pripovedovanji o doživetjih med NOB širili patriotizem in obrambni interes.

Še posebno velik delež lahko prispevajo člani borčevske organizacije pri obrambni vzgoji mladine, predvsem tiste, ki je končala osnovno šolanje in ne nadaljuje šolanja na srednji šoli. Ti mladi namreč obiskujejo pouk obrambe in zaščite, ki ga organizirajo oddelki za ljudsko obrambo občinskih skupščin. Letno se v ta pouk vključuje okoli 4000 mladink in mladincev.

Sveti in odbori za ohranjanje in razširjanje revolucionarnih tradicij, v katerih so seveda zastopani tudi borci, bi morali z različnimi oblikami povezovanja s šolami zagotoviti trajno prepletanje revolucionarnih izročil v njihovih programih, še posebej pa bi morali pospeševati tiste aktivnosti, ki krepijo obrambno kulturo in večajo zaščitno in samozaščitno sposobnost ter posredno vzbujajo tudi zanimanje za usposabljanje v vojaških šolah!«

Tone Urbas

Poslej bolj učinkoviti

Komisija za informativno propagandno delo pri občinski konferenci ZRVS Slovenske Konjice, je pred kratkim razpravljala o delu in nalogah na tem področju. Osnovna ugotovitev je bila, da pri informiranju in propagandi te dejavnosti niso dovolj učinkoviti. Organizacije ZRVS opravljajo namreč obširno delo pri lastnem usposabljanju, pri usposabljanju prebivalstva za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito itd; a da je o tem v sredstvih obveščanja kaj malo napisanega. Vse osnovne organizacije v občini, aktivno sodelujejo z osnovnimi šolami pri organiziranju in izvedbi obramb-

nih dni, pri vodenju obrambnih krožkov itd. Zato je občinska komisija sklenila, da mora to delo poživiti in se zanj bolje organizirati in usposobiti.

Seji je prisostvoval tudi predsednik občinske konference ZRVS Franc Omerza. Sklenjeno je bilo, da se mora delo komisije usmeriti na celotno področje in vse osnovne organizacije ZRVS. Posamezni člani komisije pa so zadolženi za spremljanje dela svoje organizacije. Ugotovili so, da so vsi člani komisije sposobni za samostojno pisanje vesti, informacij, poročil itd. ter jih objavljati v sredstvih lokalnega informiranja ter v strokovnih revijah kot so: »Naša

obramba, »TV-15«, »Vestnik ZRVS« itd. Od vsakega člana zahteva komisija aktivno in odgovorno delo, sicer naj raje zapusti mesto drugemu, ki bo to bolje opravil.

Glede notranjega informiranja je komisija razpravljala o dveh rešitvah: ali izdajati lastno informacijo, ali pa se priključiti glasilu občinskih družbenopolitičnih organizacij Slovenske Konjice, ki bo začelo izhajati maja letos. Sprejet je bil slednji predlog! Dogovorili so se že o vsebini rubrike v prvi številki v kateri bodo na kratko predstavili občinsko organizacijo ZRVS, njen pomen in dejavnost.

Franjo Marošek

Uspel obrambni dan na osnovni šoli Danile Kumar

V osnovni šoli Danile Kumar, so se letos zelo dobro pripravili za obrambni dan in to že v samem učiteljskem kolektivu. Zelo tesno pa so sodelovali z rezervnimi vojaškimi starešinami in borci NOB iz KS Urška Zatler, Stožice in Ježica, katero območje zajema šolski okoliš.

Učenci od prvih do šestih razredov, so odšli pod vodstvom učiteljev v razne kraje, znane po dogodkih iz NOB, kjer so jih pričakali borci, ki so učencem govorili o NOB in o dogodkih v teh krajih.

Posebno nalogo pa so imeli učenci sedmega in osmega razreda. Ti so v skupinah po pet do osem učencev šli na pohod od Žagarja pri črnuškem mostu, mimo nekdanjega strelišča proti ribiškem domu Sava-Straža in skozi gozdove do trim steze na Črnučah. Na prvi točki ob mostu, so opravili praktični in teoretični iz-

pit iz prve pomoči. Na drugi točki na nekdanjem vojaškem strelišču ob Savi, so se učenci seznanili s topografijo, uporabo zemljevida in orientacijo s pomočjo kompasa. Tudi tukaj so morali narediti teoretični in praktični izpit, obenem so morali sami poiskati določeno točko. Na tretji točki ob ribiškem domu Sava-Straža so odgovarjali na vprašanja iz SLO, družbene samozaščite in iz zgodovine NOB. Obenem so morali sestavljati in razstavljati pehotno orožje, opisati karakteristiko puške in njeno uporabo. Tako so se seznanili z navadnim polavtomatskim in avtomatskim pehotnim orožjem. Na poti od tretje do četrte točke jih je čakalo posebno presenečenje – minsko polje. Hodili so po azimutu in med potjo so morali varno priti preko minskega polja. Da je potekalo vse v redu jih je iz »zasede« opazoval učitelj iz njihove šole. Seznanili so se še z ročno bom-

bo, jo metali na cilj stoje, kleče in leže. Na vseh točkah so jih poleg učiteljev pričakali še rezervni vojaški starešine in borci NOB, ki so skupinam učencev postavljali vprašanja in jih obenem ocenjevali. Zaključno oceno so skupine dobile na zadnji točki.

Poudariti velja, da se je učiteljski kolektiv izredno potrudil pri izvedbi obrambnega dne. Prav tako je bilo zelo uspešno sodelovanje z ZRVS in borci. Temu primeren je bil tudi zelo dober uspeh vaje.

Zaključek obrambnega dne je bil pred šolo, kjer je učencem spregovoril predstavnik odbora za LO občine Ljubljana Bežigrad. Učenci pa so izvedli krajši kulturni program. K uspehu vaje je veliko prispevalo tesno sodelovanje med učiteljskim kolektivom, rezervnimi vojaškimi starešinami in borci NOB.

Stevo Javor

Nova izkušnja

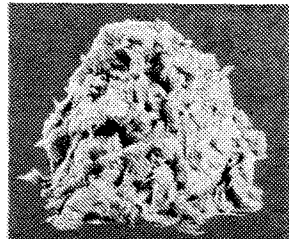
V sklopu priprav na vsesplošni ljudski odpor, so v Horjulu tudi letos pripravili obrambni dan. Le-tega se je mimo ZRVS in enot civilne ter narodne zaščite kraja in obeh krajevnih delovnih organizacij Iskre in Rašice, udeležila tudi osnovna šola, gasilsko društvo ter lovska družina Horjul.

V nekaj ur trajajoči vaji so vse te mobilizirane enote prikazale učinkovito koordinirano delo v primeru vojaškega napada in dale vedeti, da bi morebitni napadalec naletel na kar najresnejši odpor. Vsekakor nova dragocena izkušnja, ki bo še dopolnila že tako visoko stopnjo pripravljenosti tega kraja.

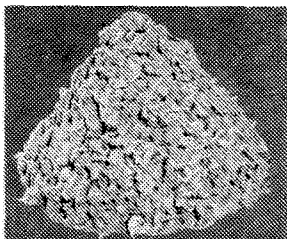
Branko Vrhovec

TERVOL

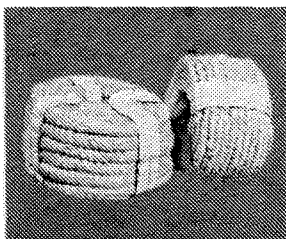
KAMENA VOLNA

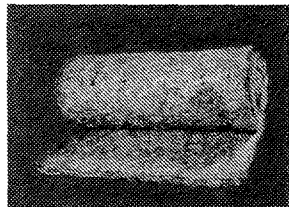
Nepredelana kamena volna Tervol. Uporablja se za izolacije z nasutjem in zaplnitvijo, izolacije cevovodov, posod, rezervoarjev, vmesnih in protipožarnih sten, vrat itd.

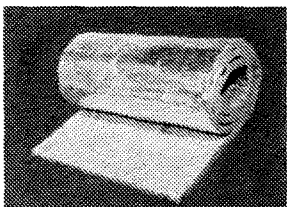
Granulirana kamena volna Tervol izdelana iz fenoliziranih ostankov z razkosmičenjem, za izolacije z nasutjem in zaplnitvijo.

Vrvi iz mineralne volne Tervol, opletene s tekstilno, bakreno ali stekleno nitjo, za toplotno izolacijo cevovodov, kolen, lokov, krivin in raznih posod.

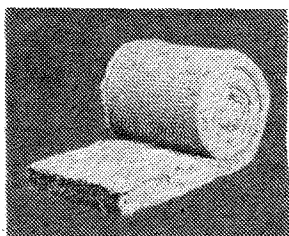
Elastični filc iz kamene volne Tervol vezan s fenoplastom, za toplotno in zvočno izolacijo podov, stropov, sten in strešnih delov z oblogami. V industriji za izolacijo podov, kotlov, cevi itd.

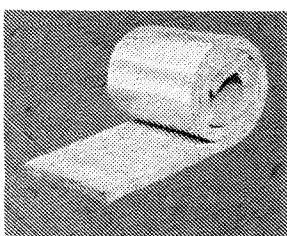
Elastični filc iz kamene volne Tervol, vezan s fenoplastom, enostransko obložen s aluminijasto folijo (parna zavora), za toplotno in zvočno izolacijo

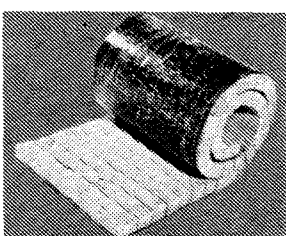
Blazine izdelane iz elastičnega filca iz kamene volne Tervol, šivane na valoviti lepenki ali natron papirju, za vse vrste toplotnih in zvočnih izolacij v gradbeništvu in industriji.

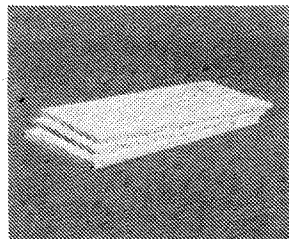
Blazine izdelane iz elastičnega filca iz kamene volne Tervol enostransko šivane na pocinkanem merkur pletivu, za vse vrste izolacij v industriji, v visoki gradnji za protipožarno zaščito konstrukcij.

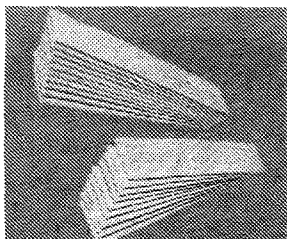
Blazine iz lamel kamene volne Tervol, lepljenih na aluminijasto folijo. Aluminijasta folija tu prevzame nalogo, da lamele povezuje, obenem pa služi kot odlična parna zavora in preprečuje prahenje

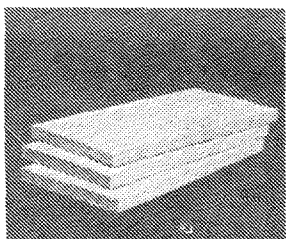
Blazine iz lamel kamene volne Tervol, lepljenih na bitumenizirano stekleno tkanino. Bitumenska folija povezuje lamele, obenem pa služi kot hidroizolacija, za toplotne izolacije stenskih kritin, podov, cevovodov, rezervoarjev itd.

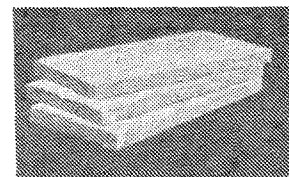
Plošče iz kamene volne Tervol, vezane s fenoplastom za toplotno izolacijo in dušenje zvoka pod plavajočimi podi.

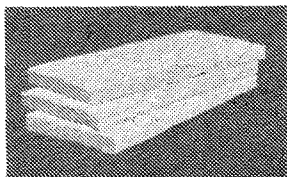
Tervol obrobe. Trakovi iz kamene volne Tervol za premostitev zvočnih in toplotnih mostov.

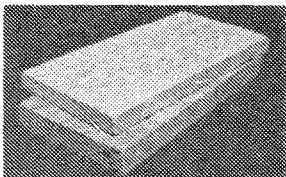
Plošče iz kamene volne Tervol za toplotno izolacijo fasadnih zidov vseh višin - prežračevanja fasade.

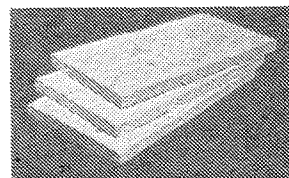
Poltrde plošče iz kamene volne Tervol za toplotno izolacijo fasadnih zidov - prežračevanje fasade za nižje objekte do 4 nadstropij.

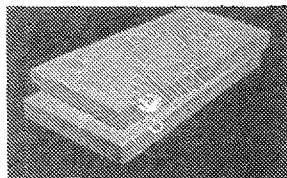
Plošče za izolacijo vmesnih sten, montažnih elementov, mansardnih stanovanj in raznih gradbenih konstrukcij v gradbeništvu. V industriji za izolacijo kotlov, posod, sušilnic itd.

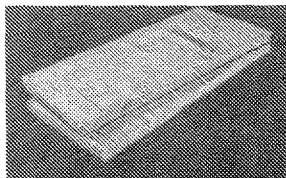
Plošče za toplotno in zvočno izolacijo dvoslojnih zidov, zunanjih sten in gradbenih konstrukcij v gradbeništvu. V industriji za izolacijo sušilnih naprav, kotlov, posod itd.

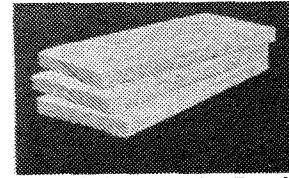
Plošče za toplotno in zvočno izolacijo elementov, vmesnih sten in gradbenih konstrukcij v visoki gradnji. V industriji za izolacijo kotlov, posod, sušilnic itd.

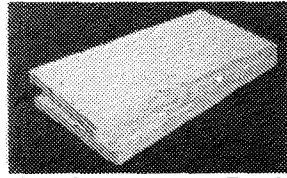
Plošče iz kamene volne Tervol vezane s fenoplastom z večjo gostoto za toplotno izolacijo streh, raznih konstrukcij - betonske, pločevinaste, trapezaste.

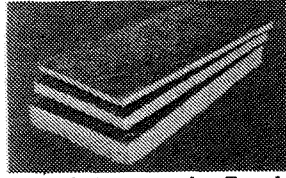
Plošče Tervol SLP so izdelane iz lamel s pravokotno usmerjenimi vlakni, lepljenimi z bitumenom na bitumenizirano stekleno tkanino.

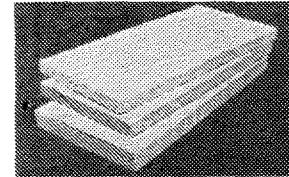
Plošča iz kamene volne Tervol vezana s fenoplastom, za zvočno absorpcijo za vse vrste perforiranih, kasetnih in lamelnih stropov.

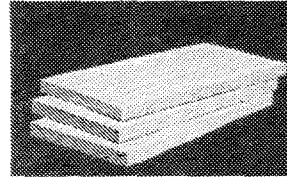
Plošče iz kamene volne Tervol vezane s fenoplastom, enostransko ali dvostransko oblozene s aluminijasto folijo, za toplotno izolacijo klima kanalov.

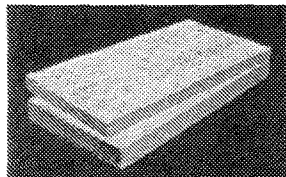
Plošče iz kamene volne Tervol vezane s fenoplastom, enostransko ali dvostransko oblozene s črnim steklenim voalom za zvočno absorpcijo vseh vrst perforiranih, lamelnih in kasetnih stropov.

Plošče iz kamene volne Tervol vezane s fenoplastom, za ognjevarno izolacijo.

Plošče iz kamene volne Tervol vezane s fenoplastom, za ognjevarno izolacijo.

Plošče iz kamene volne Tervol vezane s fenoplastom, za ognjevarno izolacijo raznih konstrukcij, zračnih kanalov.

toplotna, zvočna in ognjevarna izolacija v gradbeništvu, industriji, ladjedelnstvu itd.

Kamena volna Tervol se izdeluje iz diabaza z dodatkom kamenin, ki dajejo zelo odporna in elastična vlakna. Kamenine se tale v kupolni peči pri temperaturi 1700° C. Staljena masa - talina, teče na predilnik vlaknen. Vlakna kamene volne se izdelujejo na hitro rotirajočih kolesih predilnika po tako imenovanem kaskadnem principu, kar pomeni, da pada talina od enega kolesa na drugega. Pri tem se curek taline razprši v drobne kapljice, ki se v letu razvlečejo v vlakna. Iz 1 cm³ taline se dobi približno 25.000 metrov vlaknen.

Vlakna se vpihavajo v vsedalno komoro, kjer se posedajo kot nepretrgana plast na tekoči trak na dnu komore. Tako dobimo izdelke: volno v raztresenem stanju - vreče, blazine in filce. Večina izdelkov iz tervola kot so filci, blazine in plošče je vezanih s fenolno smolo. Ta daje izdelkom obstojnost oblike in znatno izboljša mehanične lastnosti kot so: trdnost, elastičnost, stisljivost itd.

Lastnosti:

Kamena volna Tervol ima naslednje lastnosti zaradi katerih jo uvrščajo med najkvalitetnejše izolacijske materiale:

dobro toplotno prevodnost, ne gori in zadržuje ogenj, je obstojna pri visokih temperaturah preko 800° C, temperaturne spremembe nanjo sploh ne vplivajo, zelo dobro zvočno inolacijo (zaradi visokega notranjega dušenja), elastičnost (za plavajoče pode), paropropustnost, vlakna kamene volne ne razpadejo, kot neorganska vlakna so odporna proti staranju in trhljivosti, popolnoma so odporna proti mikroorganizmom in mrčesu, je obstojna proti vlagi, je brez vonja, je kemično nevtralna, ne deluje na kovine ali druge snovi, izdelki iz volne imajo obstojnost oblike, odpornost proti tresljam in obremenitvi, izdelki iz kamene volne Tervol se dajo zelo preprosto vgrajevati, različne komercialne bolike ustrezajo najrazličnejšim praktičnim potrebam. Kamena volna Tervol je kemično nevtralna in jo je možno vgrajevati z vsemi gradbenimi materiali.

TEHNIČNI PODATKI

Prostorninska teža pri obremenitvi 0,02 MN/m² - 101 kg/m³
Vsebnost granul večjih od 0,5 mm - 5,3%
Povprečna debelina vlaknen - 5,5
Koeficient toplotne prevodnosti pri prostorninski teži 150 kg/m³
- pri temperaturi 0° C
 $\lambda = 0,034 \text{ W/mK}$ (0,029 kcal/mh°C)
- pri temperaturi 20° C
 $\lambda = 0,038 \text{ W/mK}$ (0,033 kcal/mh°C)
- pri temperaturi 100° C
 $\lambda = 0,053 \text{ W/mK}$ (0,046 kcal/mh°C)
- pri temperaturi 300° C
 $\lambda = 0,093 \text{ W/mK}$ (0,080 kcal/mh°C)
Vlačnost v utežnih % 0,55%
Mejna temperatura uporabnosti 900°C

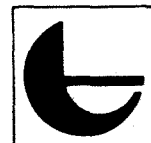
Absorpcijski koeficient zvoka:
= 0,8 - 1,00 (pri debelini Tervola 50 mm in frekvenci preko 200 Hz.)

Tervol debelina v mm
20 30 40 50 60 70 80 90 100
Upor toplotnega prehoda »1/k« m²h °C/kcal
0,57 0,85 1,14 1,43 1,71 2,00 2,29
2,57 2,85
Koeficient toplotnega prehoda »k« kcal/m² °C
1,31 0,96 0,75 0,62 0,53 0,45 0,41
0,39 0,35

Koeficient toplotne prevodnosti v odvisnosti od prostorninske teže in temperature:

50 kg/m³
100 kg/m³
150 kg/m³
200 kg/m³

Stisljivost izdelkov kamene volne Tervol v odvisnosti od prostorninske teže v kg.

TERMİKA

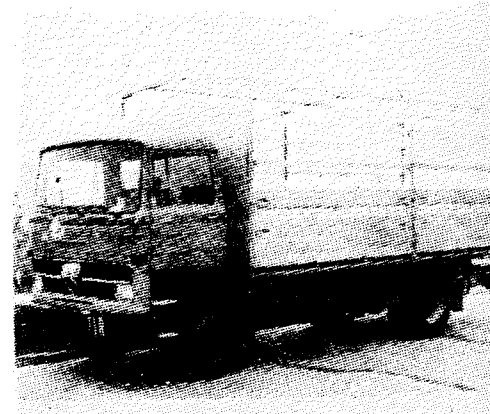
kamniška 25 - Ljubljana

A S
DOMŽALE
tel.: 061, 72831 JUGOSLAVIJA

AVTOSERVIS

61230 DOMŽALE

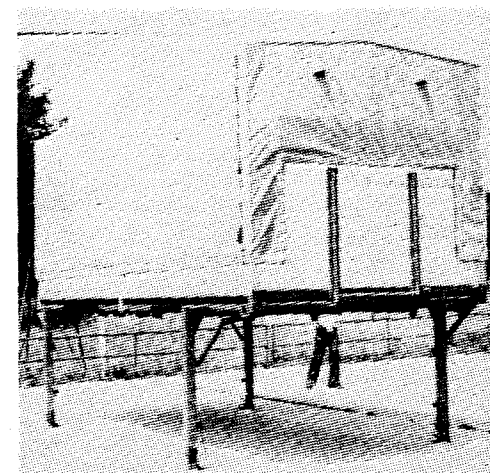
Telefon: 721-831, 721-829

Palletna TIR nadgradnja na vozilu MB 1113(1213)

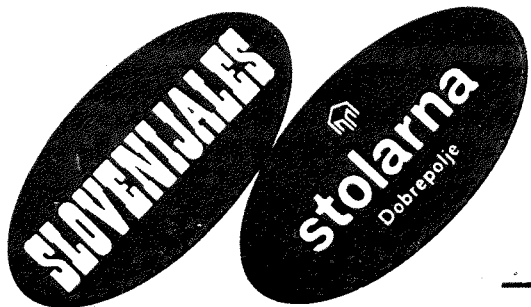
opravljanje servisne usluge za vse vrste osebnih vozil v celoti opravlja popravila avtobusov in tovornih vozil izdeluje po lastnem patentu aluminijaste palletne TIR nadgradnje (tovorni zaboji, urgoni, menjalni kesoni) za vse vrste vozil in prikolic

A S
DOMŽALE

Menjalni keson - uporaben tudi kot začasno skladišče

A S
DOMŽALE
tel.: 061, 72831 JUGOSLAVIJA

STOLARNA DOBREPOLJE

782 008

TELEGRAM: STOLARNA Dobropolje
TEK. RAČUN: 50130 - 601 - 31140

61312 VIDEM - DOBREPOLJE

Izdelovanje vseh vrst stolov

SINTER

keramične ploščice
IGK

TEHNIKA - LJUBLJANA n. o. sol. o
Industrija gradbene keramike Trebnje

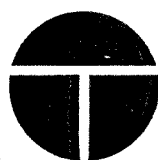
Sinter keramične ploščice se izdelujejo po povsem novem tehnološkem postopku suhe priprave surovine in suhega istočasnega stiskanja surovine (mase) in glazure, ter žganja na zelo visoki temperaturi do 1150° C, ki daje izdelku vrsto posebnih lastnosti:

- Izredno trdoto in odpornost glazure
- Izredno upogibno trdoto
- Odpornost na vremenske vplive, temperaturo sonca, ter popolno odpornost na mraz
- Odpornost na kisline in luge
- Odpornost na mehansko obrabo
- Uporabnost

Izvedba:

Dimenzije:

6-7 po MOSH lestvici
300-400 kp/cm²
upijanje vode
1-3%
ustreza JUS, po naročilu izdelujemo popolno kislinsko odporne ploščice
zaradi izredne trdote in debeline plasti glazure je le-ta skoraj neuničljiva
- za zunanje in notranje oblaganje
- za tla in fasade
- za industrijo in gospodinjstva
- za balkone in terase
- za posebne namene (nedrseče ploščice)
- glazirane in neglazirane v naravni rdeči in črni barvi
- gladke in nazobčene
200 x 200 x 10 in 100 x 200 x 10 mm kalibrirane v 5 nazivnih področjih +0,4 mm

TEKSTIL

TOZD

motvoz
in platno n. sol. o.

Taborska 34
61290 Grosuplje

telefon: (061) 771-311
telex: 31498 YU MOTVOZ
telegram: Motvoz Grosuplje
železniška postaja: Grosuplje
tekoči račun: SDK 50130-601-31002

agis-ptuj

TOVARNA AVTOOPREME,
GUMIJEVIH IZDELKOV, SERVISI n. sol. o.

s svojimi TOZD
- TOZD AVTOOPREMA
- TOZD GUMARNA
- TOZD PRECIZNA MEHANIKA
- KOVINSKA OBDELAVA
- SERVISI
- ORODJARNA
- VZDRŽEVANJE
in DSK in DSSS

Proizvodni program:
Zavorni elementi, za tovorna vozila, avtobuse in prikolice, oprema kabin, hidravlični sedeži za transportna sredstva in gradbene stroje, gumi-metalni proizvodi, oljni hladilniki, vzmeti po naročilu itd.

Servisiranje avtomobilov in prodaja rezervnih delov. V letu 1979 se priporočamo.

PROJEKTA - INŽENIRING

Trstenjakova 2, 62250 PTUJ

Izvajamo projektantski inženiring za vse vrste objektov visoke in nizke gradnje ter operativni urbanizem.

paloma

higienski
papirji

serviete in seti

sladkogorska

KOMUNALNO PODJETJE
GROSUPLJE

Cesta na Krko 7
61290 GROSUPLJE
telefon 771 037
771 389

TV-15

uprava
61001 LJUBLJANA p. p. 598.

NAROČILNICA

Priimek in ime _____

Natančen naslov _____

Pošta _____

Podpis naročnika _____

Letna naročnina je 180, polletna 90, za četrtletje je treba odšteti 45 dinarjev, plačate pa na naslov: Založba »BOREC«, časopis TV-15, Ljubljana, Miklošičeva 28/I, štev. računa: 50100-833-30005.

OPRAVLJA VSA KOMUNALNA DELA

mercator/pekarna grosuplje

proizvodnja kruha in peciva, p. o., Grosuplje, Adamičeva 11,
žiro račun: 50130-601-31091 pri SDK Grosuplje
telefon: (061) 771-100, 771-177 uprava, 771-143 ekspedit pekarn

sestavljena organizacija
združenega dela za
dejavnost kmetijstva,

industrije, trgovine,
gostinstva in storitev,
n. sub. o., Ljubljana

VSAK DAN SVEŽ KRUH ZA GROSUPELJSKO
OBČINSKO PODROČJE IN LJUBLJANO

Ljubljana – mesto heroj

Ob kapitulaciji stare Jugoslavije je vsa Ljubljana zaživela v uporniškem duhu.

Po vojni je dobila kot prvo mesto v Jugoslaviji »Red narodnega heroja«. Ponosna je na to svojo preteklost.

Mestna skupščina je Ljubljani in njenim prebivalcem dodelila domicil. Hkrati je bil pri SZDL kot naslednici OF imenovan Medvojni aktiv OF herojske Ljubljane. Ta mora ohranjati, razvijati ter negovati revolucionarne tradicije tedanjega časa. Zbrati in urediti mora pomembno zgodovinsko gradivo ter občasno združevati vse tedanje aktiviste. Le-ti so bili in so še danes med nosilci družbenopolitičnega življenja v KS, občini in drugod, čeprav niso več mladi.

V zadnjem času se aktivnejše organizirajo skupine medvojnih aktivistov po občinah. Ustanavljajo odbore, ki skrbijo za izvedbo akcijskega programa. Varstvo spomenikov in spominskih obeležij, poimenovanje ulic, ustanov, trgov, organizacij, zgodovinopisje, skrb za bolne, obeleževanje jubilejev tedanjih ljubljanskih aktivistov itd., to so med drugim naloge medvojnih aktivistov Ljubljane.

Kljub temu, da so že pred leti poskušali popisati aktiviste Ljubljane, je ta popis še nepopoln. Zato prosimo vse tiste, ki so v času od 1941–1945 v Ljubljani sodelovali, da se javijo z opisom svoje dejavnosti na Medvojni aktiv pri koordinacijskem odboru za razvijanje revolucionarnih tradicij pri občinski konferenci SZDL, kjer so tedaj delovali, ali pa pri aktivu medvojnih aktivistov pri krajevni konferenci SZDL ali krajevnem odboru ZZB NOV. Prosimo tudi še vse tiste tovariše, ljubljanske aktiviste, ki še niso opisali svojega tedanjega delovanja ozirama akcij, za katere vedo, da to storijo in s tem prispevajo droben manjkajoči kamenček, ki bo izpopolnil veličasten mozaik dejavnosti Ljubljane v tedanjem obdobju.

Nada Tarman
sekretar Medvojnega aktiva OF
herojske Ljubljane

Tovariško srečanje

Občinska konferenca ZSMS Sežana, Odbor aktivistov OF in delovna skupnost za mladino obvešča, da bo ob 60-letnici KPJ in SKOJ, 35-letnici prve konference ZSMS za Kraško okrožje in prvega tečaja SKOJ, ki sta bila na Gradnjah, priredila dne 22. aprila 1979 ob 11. uri v Avberu pri Sežani tovariško srečanje članov ZSMS občine Sežana, aktivistov ZSM in SKOJ NOV, zlasti udeležencev konference in tečaja.

Na srečanju se bomo dogovorili o prenašanju bogatih izkušenj kraške mladine in narodnoosvobodilne borbe na današnjo mladino, nosilca nadaljnje izgradnje pridobitev NOV.

Prireditel pripravlja mladina in občani Krajevnne skupnosti Avber.

Krajani Gradenj, Ponikev in Avbera vas z veseljem pričakujejo.

Vabilo borcem Prve in Druge prekomorske brigade

V Zalivu vasi Drage pri Biogradu, kjer se je 10. januarja 1944 izkrcalo več kot 1700 borcev Prve in Druge prekomorske brigade na svoji poti z Visa v Drvar, bodo 20. maja letos ob 15. uri odkrili spominsko obeležje. V zvezi s tem bo Slavnik iz Kopra organiziral dvodnevni avtobusni izlet v te kraje.

Želimo, da se slovesnosti udeleži čim večje število borcev in njihovih svojcev.

Albert Klun

Poziv borcem in borkam 3. SNOUB Ivana Gradnika

Vse borce in borce Gradnikove brigade vljudno prosimo, da zaradi pogostih sprememb naslovov in nepopolnosti seznama še živečih borcev brigade sporočijo svoje točne naslove, s kratkim opisom časa o udeležbi v brigadi in naslove znanih borcev in bork brigade.

Omenjene podatke potrebujemo za sestavljanje novega seznama borcev in bork brigade.

Omenjene podatke potrebujemo za sestavljanje novega seznama borcev in bork brigade ter za nadaljnje delo domicilnega odbora in odborov območnih sekcij brigade.

Podatke pošljite na naslov: Občinski odbor ZZB NOV, Nova Gorica, Kidričeva 9 – za domicilni odbor Gradnikove brigade

DOMICILNI ODBOR GRADNIKOVE BRIGADE

Nova knjiga spominov

Klub borcev Prve dalmatinske proletarske brigade je v smislu negovanja revolucionarnih tradicij izdal leta 1977 knjigo spominov na osebe in dogodke z bojne poti brigade.

Sedaj pripravljajo izdajo druge knjige, ki bo ob likih junakov očrta la značilnosti komunista in moč vpliva partijske ter skojevske organizacije, bogastvo političnega in kulturnoprosvetnega življenja v enotah in v zaledju, napore sanitetne službe, pa tudi šaljive zgodbe iz neposrednih doživljajev.

Pričakujemo, da se bo veliko število borcev iz te brigade odzvalo. Svoje prispevke naj pošljejo do konca leta 1979 na naslov: Poruka boraca, Split, Livanjska 5/II s pripisom »Za Klub Prve dalmatinske«.

Predsednik redakcijskega odbora
Zoran Kovačev

Na spominskih ploščah pisana imena

V nedeljo, 22. aprila letos, bodo ob 11. uri dopoldne odkrili v Gabrovki spominsko ploščo Robertu Borštnarju-Radetu na njegovi rojstni hiši. Robert Borštnar je prišel k partizanom aprila 1942. V Gubčevi brigadi je bil namestnik komandanta, konec leta 1943 pa je padel na Primorskem kot komandant 30. divizije.

Občinski odbor ZZB NOV Litija bo istega dne (22. aprila) ob 10. uri dopoldne odkril na Klanecu spominsko ploščo dvema predvojnima komunistoma; Francu Marinu in Francu Sotlerju.

V nedeljo, 29. aprila letos, bo krajevna organizacija ZZB NOV Šentjernej odkrila v Ledeči vasi (zunaj vasi) spominsko obeležje 32 borcem 1. bataljona Gubčeve brigade, ki so padli 21. oktobra 1943. v veliki nemški ofenzivi. Spominska slovesnost bo ob 10. uri dopoldne.

Prireditelji obeh slovesnosti vabijo svojce padlih, odbor borcev brigade »Matije Gubca« pa vabi tudi bivše gubčevce, da z navzočnostjo počaste spomin svojih padlih tovarišev.

B. A.

Na prvem programu Radia Ljubljane bomo v nedeljo 15. aprila poslušali oddajo Še pomnite, tovariši, ki bo tokrat v celoti namenjena nekdanjim partizanom iz Benečije in Režije.

Zahvala

Vsem, ki so 17. marca 1979 spremili na zadnji poti na pokopališče v Litiji Jožeta Kodermana-Srečka, se iskreno zahvaljujemo.

Zalujoci: Zvonka Razpotnik, Tončka Koderman in Vojko Koderman z družinami.

KDO SE SPOMINJA MARICE KOKALJ?

Vsi, ki se spominjate predvojne komunistke Marice Kokalj, javite se! Zaželeno so tudi njene fotografije.

Uredništvo TV-15
Ljubljana, Miklošičeva 28
telefon: 327-780

Ta teden v sobotni prilogi Dela

Slovinci nismo več kupci, ampak potrošniki

Pred 20 leti je imela beseda potrošnja izrazito pozitiven prizvok, potlej pa smo začeli misliti, da se je želja po materialnem stanju že pokvarila. To je osrednja tema tokratne priloge.

Baza ozka, organizacija šibka, Planica pa odmevna
O smučarskih skokih pri nas govori 15 udeležencev »okrogle mize«.

Jedrsko energija – velik up prihodnosti

Kaj sta povedala italijanska znanstvenika dr. Pietro Caldirola in dr. Erasem Recami, ko sta bila v Ljubljani.

Vladimir Dedijer
Prerekanje za plen

Priloga je minuli teden začela objavljati povzetke iz knjige »Jugoslavija in interesne sfere«, ki bo kmalu izšla v beograjski založbi »Prosveta«.

PRAVNA POSVETOVALNICA PRA

Popravilo stanovanja

Vprašanje: Tov. B. S. iz Škofij je dal adaptirati stanovanje, toda delo je bilo slabo opravljeno. Vprašuje, kam naj se pritoži.

Odgovor: Niste navedli, ali so nekateri prostori neuporabljivi zaradi slabega načrta, po katerem je zidarsko podjetje delalo, ali pa zaradi slabe izvedbe. Če gre za napako izvajalca in ste nanjo izvajalca opozorili, lahko zahtevate od njega odpravo napake in mu za to določite primeren rok. Imate tudi pravico do povračila škode, ki ste jo zaradi tega pretrpeli. Če pa bi odprava napake zahtevala pretirane stroške, jo izvajalec lahko odkloni, vi pa lahko znižate plačilo in zahtevate povračilo škode. Pogovorite se o tem najprej s strokovno službo samoupravne stanovanjske skupnosti, če pa ne boste uspeli, se boste morali obrniti na sodišče. Zaradi skopih podatkov natančnejšega odgovora ne moremo dati.

Odsvojitev zemljišča

Vprašanje: Tov. Š. A. sprašuje, ali ga lahko sosed prisili, da mu proda zemljišče in ali sme samovoljno utrditi služnostno pot.

Odgovor: Sosed Vas nikakor ne bo mogel prisiliti, da mu prodate del svojega zemljišča in tudi ne more samovoljno širiti služnostne pravice, lahko pa se bo obrnil na sodišče, ki bo po vsej verjetnosti na terenu samem ugotovilo, na kakšen način bo možen sosedu dostop do njegove parcele, ne da bi pri tem Vi utrpeli kakšno škodo. To, da ima sosed gradbeno dovoljenje, najbrž ne bo držalo, saj bi morali biti vi vabljeni že na lokacijski ogled, kjer bi imeli priliko izraziti svoje pomisleke proti gradnji.

Izjemna pokojnina

Vprašanje: M. S., P. – Ste borka NOV pred 9. 9. 1943 in imate okrog 10 let pokojninske dobe. Ali je podana možnost, da vam bi bila priznana pravica do pokojnine?

Odgovor: Ker nimate najmanj 15 let pokojninske dobe, ni mogoče, da vam bi bila priznana pokojnina po veljavnih pokojninskih predpisih, ter vam starostne pokojnine tudi izjemno ne bi mogla priznati posebna komisija kot borki NOV pred 9. 9. 1943. Posebna komisija lahko namreč izjemoma prizna starostno pokojnino borcem NOV pred 9. 9. 1943, ki nimajo 20 let pokojninske dobe, če je to potrebno glede na njihovo splošno zdravstveno stanje in delovno zmožnost, le ob pogoju, da imajo pokojninsko dobo najmanj 15 let in od tega zavarovalno dobo najmanj 10 let. Podana bi bila le možnost, da vam prizna izjemno pravico do pokojnine Izvršni svet Skupščine SR Slovenije. Ta namreč lahko izjemno prizna starostno pokojnino ne glede na pogoje, ki jih določajo predpisi o pokojninskem zavarovanju za pridobitev pravice do pokojnine osebam, ki imajo posebne zasluge na področju revolucionarne, politične, znanstvene, kulturne in druge družbene dejavnosti (zakon o izjemnem priznanju in odmeri starostne pokojnine osebam, ki imajo posebne zasluge).

PRAVNA POSVETOVALNICA PRA

Karel Leskovec:

Vojakova
usoda

3

Med potjo, ko so se umikali v bližnje hribe, je šele zvedel kaj se pravzaprav dogaja. Zvečer, čim se je spustil mrak, je skupina, ki je bila zato določena, potihoma pospravila dežurnega oficirja. Vse te priprave je vodil stotnik Dalmatincec. Okrog devetdeset jih je bilo v skupini, ki je tisto noč pobegnila v hribe. Čez dva dni je kapitulirala Italija. Tam so naleteli na italijanske partizane. Stotnik Dalmatincec, ki je vse to organiziral in vodil skupino, je predlagal, da naj, dokler bo vojna še trajala, ostanejo pri italijanskih partizanih, nato pa naj bi se ob pravem času umaknili pred Nemci. Vsi pa niso bili istega mnenja. Večina je zahtevala, da gredo naprej, naprej proti svoji domovini, čeprav niti približno niso vedeli, kaj se dogaja na oni strani italijanske meje. »Gremo v Jugoslavijo, pa naj se zgodi karkoli. Glavno, da smo blizu doma,« tako so zahtevali. Stotnik je popustil in dejal: »Če je tako, boste tu pustili orožje in uniforme.« Tako so tudi storili, preoblekli so se v civilne obleke. Saj zdaj tako ni bil več njihov starešina. Zdaj so bili drugačna vojska. Skupina, v kateri jih je bilo nekaj čez petdeset, se je oddvojila in je mahnila naravnost proti jugoslovanski meji. Okrog trideset jih je ostalo med italijanskimi partizani. Hodili so le ponoči in med potjo pri kmetih zamenjali vojaške obleke in čez dober teden so bili že ob reki Soči. Vse dokler niso nekje v bližini Idrije prekoračili jugoslovansko-italijansko, mejo so se skrivali pred ljudmi. Šele tam so lahko bolj točno zvedeli, kakšno je pravzaprav stanje pri nas. Njihov namen ni bil da ostanejo v partizanih tam, kjer nanje naletijo, temveč, da sami ali pa z njihovo pomočjo pridejo na hrvaško stran. Seveda, kot bomo videli, jim to ni uspelo. Vsi ti kraji, na Primorskem in Poljanskem so takrat bili osvobodjeni, zato se jim ni bilo treba izogibati Nemcem. Noč je bila, ko so prispeli na Žirovski vrh in naleteli na partizansko patroljo. Zdaj je bilo »vleci in potegni«, nikakor se niso mogli sporazumeti. Partizani, ki so bili v patrolji, so na vsak način hoteli vedeti, iz katere enote so. Seveda jim tega niso mogli povedati, ker še sami niso vedeli, kam pravzaprav sodijo. Tudi o tistem, da so bili prej hrvaški domobranci, ni bilo preveč zdravo pripovedovati.

Ko se le niso mogli sporazumeti, se je patrolja raspršila in zasedla položaje. Čeprav patrolja ni bila številna, je bila dobro oborožena. Hitro je bilo treba nekaj ukreniti. Ni bilo tako lahko. Nepoznan teren, noč, partizani, oni pa sami, ne da bi vedeli kam in kako. Niso imeli svojega starešine, vse so reševali skupno, kolektivno, v tem položaju pa niso mogli vsi hkrati regljati v trdoglavo partizansko patroljo, nekdo se mora postaviti pred skupino, prevzeti odgovornost in rešiti zapleteno zadevo. Bilič in Čiro, (doma iz Karlovca) ki sta se že med potjo trdno odločila, da ostaneta v tisti partizanski enoti, na katero bodo najprej naleteli, sta stopila naprej. »Ostali počakajte tu,« se je zaslísal oster in odločen Biličev glas. »Bežimo iz italijanske internacije. Smo pripravljeni, da stopimo v partizane, zato nam povejte, kje je kakšna partizanska komanda, da se prijavimo.« Tudi patrolja se je počasi umirila in je morala verjeti, da niso nevarni in da govorijo resnico. Stopili so skupaj in kmalu so vsi zavili na Žirovski vrh. Čez dan so ostali tam in si s pomočjo patrolje napolnili želodec, proti večeru pa jih je patrolja odpeljala naprej v štab Prešernove brigade, ki je bila na drugi strani reke, Poljanske Sore v vasi Mlaki. Noč se je počasi in leno umikala sivomrglenemu jutru, ko so utrujeno pricincali do zadnje postaje na velikem in nevarnem pohodu.

Pihal je mrzel jesenski veter in naznanjal, da ni več daleč dan, ko bo zatulila burja in prinesla sneg v deželo. Vasica Mlaka leži v majhni dolinici, obkrožena z visokimi hribi, da je zagledaš šele takrat, ko z nosom trčiš vanjo. Te kraje poznam kot svojo rojstno vas. Skupina, ki je prejadrala tako dolgo pot prepričana, da so se ji uresničile želje, da bodo že čez nekaj dni v bližini svojih domačih, je že tega jutra morala priznati, da le ne bo šlo tako gladko, kot so si nekateri mislili. Komandir patrolje je skupino pustil v gozdu pod cesto za vasjo, sam pa je odšel v štab, da pove, kakšno vojsko ima zunaj. Komisar brigade tovariš Črt in načelnik operativnega odseka Boris sta odšla k novincem, da uredita zadeve in jih razporedita po enotah brigade. Tudi njima ni šlo tako gladko, kot sta si zamislila. Boris – star vojak bil je namreč aktivni poročnik bivše jugoslovanske vojske, energičen in postaven mož, poleg tega pa že star partizan, jih je postrojil in preštel. Točno petinpetdeset jih je stalo v vrsti. Vsi so bili mladi in zdravi, tam nekje od osemnajst do petindvajset let stari. Bolj s strahom kot z veseljem so pogledovali čokatega komisarja, oblečenega v nemški vojaški plašč in čakali, kaj jim bo povedal. Črt je bil dober govornik. Glas mu je zvenel bolj materinsko kot vojaško. Lepo se je pogovoril z njimi. Razložil je, kot navadno vsi komisarji, zakaj se borimo, kakšne cilje imamo in kakšen je dejanski politični in vojaški položaj v svetu. Ko jim je vse tako lepo jasno obrazložil, je dejal, da jih bo tovariš Boris razporedil po enotah. V vrsti pa je završalo. Komisar je moral priznati, da njegove besede le niso prepričale vseh. »Mi bomo šli naprej na Hrvaško. Tam smo doma in tam bi šli radi v partizane,« so se oglašali nekateri.

Komisar se je nekaj časa zamišljeno sprehajal gor in dol pred vrsto, pogledoval po obrazih, ki so nepremično gledali vanj, potem pa se ustavil. »Tovariši! Že sem vam povedal, da je vseeno, kje se borite. Vsi imamo skupnega sovražnika. Pa najsi bo to v Sloveniji, na Hrvaškem ali pa v Makedoniji. Pa tudi če bi hoteli, vas ne bi mogli poslati na Hrvaško. Preden bi prišli do tja, vas bi sovražnik že desetkrat polovil, da pa bi vam dal oboroženo spremstvo, tega si ne moremo privoščiti. Kakor hočete, vaša volja.« Še je povedal nekaj besed, potem pa je odšel nazaj v štab. Zdaj se je postavil pred vrsto operativni oficir. Jezno je namršil čelo in z črnimi prodornimi očmi preletel vrsto. »Torej odločili ste se, da ne ostanete tu!« Na koncu vrste na desni strani je stal njegov kurir. Poklical ga je k sebi in mu nekaj naročil. Kurir je kot ptič zletel proti štabu. Ni trajajo deset minut, ko se je vrnil s tremi tovariši, eden od njih je imel strojnoico. Novincev, ki so še vedno kot zabetonirani stali v stroju in poslušali redke in grozeče Borisove besede, ta trojica ni posebej zanimala. »Kdo je za to da ostanemo v brigadi, naj stopi korak naprej.« V vrsti je zašumelo. Fantje so obračali glave in se spogledovali kot da ne vedo, kaj naj napravijo. Boris, je še enkrat ponovil svojo prejšnjo zahtevo. Iz vrste se je utrgal Bilič. Trenutek za njim še Keč. Stopila sta zraven Borisa in se z obrazom obrnila proti stoječi vrsti. Čeprav je Boris, še nekajkrat ponovil že prej izrečene besede, iz vrste ni stopil nihče več. Operativec se je razjezil in na ves glas dal povelje mitraljezu, naj leže pred vrsto in nameri mitraljez vanje. Tako se je tudi zgodilo. »Kaj mislite, da vas bomo zdaj dali na avtobus ali na vlak, pa naravnost v Zagreb. V naši brigadi jih imaš ne samo iz cele države, skoraj iz cele Evrope.« »Ostanem,« so se jeli trgati glasovi.

(Dalje prihodnjic)

Tu se je Martinovim borcem pridružil Lado Krčan – Franc Perovšek. Pred odhodom je Aleš Bebler-Primož, član Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet, določil, da bo Martinov komandir, Metod-Ciril Keržič pa komisar čete. Od tu je šla četa na Fridrihštajn, kamor so prišli v dveh dneh. Tu je bilo taborišče čete iz katere se je 16. aprila formiral južnodolenjski bataljon. Njegovo jedro so bili borci iz 3. partizanskega bataljona »Ljube Šerčerja«. Komandir čete je bil Stjenka Polak, komisar pa Ante Novak.

Preden so nadaljevali pot, so jim dodelili pet Kočevarjev, ki naj bi jim bili vodiči. Rekli so jim, da so »fejst fantje«. Ti »fejst fantje« so bili v resnici, kot so pozneje ugotovili organizirani gestapovci. Nekaj dni pred tem jih je patrolja čete iz Fridrihštajna aretirala in pripeljala v taborišče. Gotovo so tu natvezili, da so za partizansko borbo, kar je komanda čete naivno verjela, čeravno so bili Kičevarji in že zato sumljivi. Vsekakor je bilo naivno, da so jih nepreverjeno izročili četi in to celo kot vodiče. Glavni Kočevar je bil neki Zvonko, ostali so imeli partizanska imena Bivol, Rok, za za druge dva nisem mogel ugotoviti imen. Njihova prava imena sploh niso bila znana.

Nekoč so zopet šli v dolino po krompir in ostalo hrano. Patroljo je vodil Kajtimir, vodič pa je bil Zvonko. Ko so prišli v dolino jih je vodil naravnost med italijanske bunkerje in italijanske skladišča v neko kočevsko vas, ki pa je bila prazna. Dobili so le nekaj starega, že slabega, smrdečega kislega zelja, zmrazjenega krompirja in zmraznjene repe. Ko so šli mimo italijanskih bunkerjev so imeli srečo, ker ni bilo tam, zaradi mraza, nikogar. Že takrat so kljub razburjenju in nevarni situaciji prijeli Zvonka, toda izgovarjal se je, da je pač zgrešil. Nekateri so postali kljub temu izgovoru nezaupljivi.

Na Fridrihštajnu so bili sedem dni, nato so nadaljevali pot mimo Livolda proti Rogu. Na poti proti Kočevskemu Rogu se je četa večkrat ustavila, da bi izbrala taborišče. Tedaj je bilo na Rogu skoraj meter snega. Toda vsakokrat, ko so se ustavili in odločili za taborišče, je ušel kak Kočevar, zato so šli dalje. Ustavili so se tudi na Podstencih. Tja so prišli na Velikonočni ponedeljek. V prvi hiši so stolkli koruzo v storžih in iz tega so skuhalili polento. Hoteli so priti do kake barake, a je niso našli. Zato so šli v neko kotanjo v gozdu. Tu so zakurili ogenj in si v krogu okoli ognjišča napravili ležišča iz smrekovih vej, tako da so imeli noge obrnjene proti ognju. Naslednji dan so šli Martinov, Gorazd (Škraba iz Črne vasi pri Igu), Ježek (Pavle Keršič) in še dva borca v Podturen po hrano. V Podturnu je zopet ušel eden Kočevarjev. Nazaj grede so šli po bližnjici proti Podstencem. Tedaj so naleteli v neki podzemeljski jami blizu razvalin gradu Rožeka skupino desetih borcev, ki so bili iz bivšega 5. bataljona (Žana Moreta). Ti so imeli, ker so bili domačini, dovolj hrane, saj so jo dobivali na svojih domovih. Čez noč je ostala skupina z Martinovim pri njih, drugi dan pa so odšli vsi skupaj na Podstence, od tu pa so se kmalu preselili nad vas Pogorelec. To je bilo sredi aprila 1942. leta. Tu so uredili taborišče in so se povezali s terensko organizacijo OF.

Na Pogorelcu je prišlo do končnega razkrinkanja in obračuna s Kočevarji-gestapovci. Neko noč so bili postavljeni na stražo preostali trije Kočevarji. Le kakšna lahkomišlenost in neprevidnost! Zjutraj jih ni bilo več. Z enega stražarskega mesta so odnesli

puško, stražarsko »bundo« in uro, z drugega pa puškomitraljez. To so bili Bivol, Rok in še eden. Bivola je čez dober mesec odkril Perovšek na Fridrihštajnu, kamor so ga verjetno poslali potem, ko je v Roški četi postalo že prevroče. V četi je postajalo stanje že tako napeto, da so vohuni začutili, da morajo zbežati.

Ko so Bivola na Perovškovo zahtevo aretirali, je pri zaslišanju povedal, da je imel namen likvidirati Beblerja, Martinova in Metoda-Keršiča. Ko so ga pripeljali pred četo, ki se je postrojila so mu prebrali smrtno obsodbo. Kočevar Rok pa je ušel k Italijanom v Žužemberk, kjer je postal njihov »vohljac«. Ko so ga nekoč poslali Italijani, da bi poizvedoval, kje so partizanske enote v smeri Lašč, je že šel mimo vseh straž z namenom, da bi se vključil v eno od partizanskih enot. Tu ga je srečal Kajtimir in spoznal, ko je bil na obhodu zased. Ko je Rok zagledal Kajtimirja je začel bežati, toda stražarji so ga ujeli. Predali so ga tamkajšnji komandi četi, kjer je priznal, da je bil vohun. Povedal je tudi kam so skrili puško in puškomitraljez, ki so ga odnesli ko so dezertirali s stražarskega mesta na Pogorelcu. Ko je bil naslednji dan likvidiran še Zvonko se je končala zadeva s Kočevarji.

Nekaj besed o skupini borcev iz Podturna, ki so jih našli v podzemeljski jami nad Podturnom in so se pridružili Roški četi. To so bili bivši borci 5. dolenjskega bataljona, ki so ga največkrat imenovali po komandantu Ivanu Moretu-Žanu, Žanov bataljon. Komisar bataljona pa je bil Dušan Pirjevec-Ahac.

Komandir druge čete je bil Pirkovič Franc-Cort, komisar Franc Šali iz straže pri Novem mestu. Po neuspelem, slabo organiziranem napadu na Žužemberk 26. marca 1942 je šel štab bataljona na kosilo k župniku na Ajdovec, kjer je tudi ostal, čete pa so se umaknile vsaka po svoje. Ena četa je šla preko Krke proti Dobrnju, ena proti Blatnemu klanecu pri Trebelnem, druga četa pa je šla proti Kulovim selam pri Soteski. Komandir Cort in komisar Šali sta šla proti vinogradom na Sotesko, da bi si ogledala položaj. Ko sta se vrnila sta povedala, da je povsod polno italijanske vojske in sta svetovala naj se borci razdele na skupine, da bi se tako lažje prebili. Manjša skupina borcev, ki jo je vodil Picelj Ivan-Jon iz Gornjega polja je šla nazaj preko Krke in dalje proti Riglju nad Poljanami blizu Dolenjskih Toplic. Na Riglju so bili dva dni, nato so se umaknili v gozd med Rigljem in Poljanami. Tu so ostali 12 dni. Brata Piclja sta med tem iskala zvezo z drugimi skupinami borcev. Ker nista dobila zveze sta šla domov. Že preje je večina borcev, ki so bili iz Podhoste in nekaterih okoliških vasi šla enostavno domov. Tu so jih čez nekaj dni polovili Italijani in so jih 22 ustrelili kot talce v Gornji Straži, čeravno so obljubljali onim, ki se bodo vrnili na domove, da se jim ne bo nič zgodilo. Njihova imena so napisana v muzeju NOB v Dolenjskih Toplicah. Iz Riglja je preostalih 10 borcev, ki so bili večinoma iz Podturna, prestavila iz okolice Riglja v omenjeno jamo nad Podturnom. Ko se je skupina pridružila Prvi roški četi je Pirkovič zahteval, da se vrnejo v njegovo četo, kar pa je Martinov odbil.

Z vključitvijo teh 10 borcev in kasneje še drugih domačinov v Martinovo četo so se odnosi v četi zaostriili, ker domačini »Ljubljancanov« niso preveč prijazno gledali, se jim često posmehovali češ, da so »lačenpergerji«, zbijali na njihov račun šale in so jih imeli za »zelence«, sebe pa za stare zaslužene borce. Komandir Martinov iz različnih vzrokov, med katerimi je bila tudi ljubezen do domačinke, ki je bila v četi, domačine pa zaradi tega, ker so imeli blizu domove in so mu prinašali približke, je dajal prednost domačinom. Komandirja, ki je želel čimprej imeti bataljon, da bi tako tudi on napredoval, so pitali z obljubami, da bodo privedli nove borce, neprestano so zahtevali, da morajo na »teren«, na sestanke ipd. Samo oni so lahko hodili po hrano. Često so godrnjali, da so Ljubljancani samo za jesti, da niso za nikamor, da ne poznajo terena itd.

(Dalje prihodnjic)

KJE STE ŽIVELI IN DELALI MED VOJNO?

– Med vojno sem živela in delala v svojem rojstnem kraju, v Cerknem.

KOLIKO STE BILI STARI MED VOJNO?

– Ko sem začela delati za naš narodnoosvobodilni boj, sem bila stara šestnajst let.

KDAJ STE POSTALA ČLANICA SKOJ?

– Dne 8. septembra 1943 sem postala mladinka, to se pravi, dan pred kapitulacijo Italije. Takoj smo dobili nalogo, da naredimo slovenske zastave z rdečo zvezdo na sredini, ki nam je pomenila svobodo. S temi zastavami smo potem okrasili mesto. Druga akcija je stekla naslednje jutro, na sam dan zloma Italije. Govorili smo, da v Cerkno prihaja partizanska vojska... da bi Italijane prestrašili. Delali smo v trojkah in uspešno. Italijani so odšli in pustili precej orožja. Nato smo morali to orožje in hrano stražiti do prihoda partizanov. V Cerkno so še isti dan prišli trije partizani.

V Cerknem, v neki hiši ob gozdu, some oktobra istega leta sprejeli v SKOJ. Sprejela nas je Anica Petrn, ki sedaj živi v Cerknem. S prisego

Spomini skojevke Lenke

Domovina tudi v svobodi potrebuje predane ljudi. Mar ne?

smo potrdili, da se bomo borili do konca vojna. In, če nas bo sovražnik žive dobil v roke, tudi to smo obljubili, ne bomo nikogar izdali.

Skojevski sestanki so bili vedno v drugi hiši. Nanje nismo nikoli prihajali skupaj, marveč vsak zase. Jaz sem delala na Komandi mesta Cerkno, zato sem imela vedno dovolj dela in sem na stanke prihajala vedno zadnja. Zamudila pa nisem, ker se ni smelo. Za izostanek ni bilo opravičila. Kot skojevka sem opravljala še mnoge druge stvari. Odstranjevali smo ruševine in zasilno

popravljali strehe, da so ljudje imeli kje stanovati. Skojevec je naloge dobival, a tudi sam jih je moral videti, poiskati.

SE SPOMINJATE KAKŠNEGA POSEBNEGA DOGODKA?

– Da. Imela sem nenavadno nalogo. Partizanskega dojenčka smo morali spraviti v varne roke. Odnosla naj bi ga v okolico Cerkna, k kakšni starejši materi, ki bi bila zanesljiva in ne preveč sumljiva. Odnosla sem jo k tovarišici, ki je imela hčerko Pavlo v Italiji in se je lahko zgovarjala, da je tonjen vnuk. Njo smo naprosili, da ga je vzela.

Večkrat smo šli k njej. Otrok je srečno dočakal svobodo.

IMATE KAKŠNO VAŠO FOTOGRAFIJO?

– Imam samo eno, ki sem jo dobila pozneje. Vse dokumente in slike smo imeli spravljene v steklenicah, te pa v bunkerju. Ko se je približala svoboda, sem to prinesla domov. Ko so v hišo nepričakovano prišli Nemci, je mama steklenico strla in vsebino stresla v ogenj.

IN KAKO JE TEKLO IN TEČE VAŠE ŽIVLJENJE PO VOJNI?

– Svoje delo sem nadaljevala, le da je bila vsebina drugačna. Kdor je aktivno deloval med vojno, ta tudi po njej in danes ne more mirovati. Zato tudi jaz ne mirujem, delam v raznih družbenopolitičnih organizacijah, kot predsednica, članica, delegatka. Domovina tudi v svobodi potrebuje predane ljudi. Mar ne?

Za prijetno, bogato pripoved se je Lenki Fijaž iz Vitanja zahvalila predsednica pionirskega odreda Mirka Bračiča iz osnovne šole v Stranica.

ČLANI
DOPISNIŠKEGA
KROŽKA
Stranice

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Tako se stvari streže, draga Helena!

Spet pisemce, ki ga predstavljamo od prve do zadnje črke:

– Na naši šoli letos uspešno deluje fotografski krožek. Člani so se v njem najprej spoznali z nastankom fotografije in nato s skrivnostmi fotografskega aparata. Krožek vodi tovariš Kunst. Je edini mentor krožka, ki ne poučuje na šoli, poklicni fotograf. Dela v tovarni pohištva Meblo. Krožek obiskuje dvajset članov. Razdeljeni so v dve skupini, ki se sestajata enkrat tedensko. V sredo, ko je bila prireditev ob dnevu žensk, so fotografirali nastopajoče. In zdaj tisto najvažnejše: člani dopisniškega in fotografskega krožka smo se dogovorili, da bomo sodelovali.

To je napisala Helena Erman iz šestega razreda novogoriške osnovne šole z imenom Milojke Štrukelj. (Tako se stvari streže, draga Helena! Brez sodelovanja, brez tistega »z roko v roki« ta naš svet ne bi prišel daleč. Kaj naj še rečem? Upam, da dogovorjeno že uresničujete. Nadji Podobnik in Darku Kokotu, članoma vašega dopisniškega krožka, pa sem namenila naslednji vprašanji: Kako se piše tovarišica Milka in kje se je rodila? In kakšno je ime nekdanje obveščevalke Rijavčeve? Če k odgovoru priložite še fotografiji obeh tovarišic, delo vašega fotografskega krožka, bo to prav gotovo pika na i.)

Drugim pa: dogovor, sprejet v osnovni šoli Milojke Štrukelj v Novi Gorici, naj bo za vzgled.

Milena

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

OBISKAL NAS JE ANTON MARKOVIČ – Pred kratkim nas je obiskal tovariš Anton Markovič. Učenci našega in sosednjega razreda smo ga obkrožili. Pripovedoval nam je o dogodkih iz narodnoosvobodilnega boja v Sloveniji. Z zanimanjem smo ga poslušali in mu na koncu postavili še nekaj vprašanj. Ogledovali smo njegovo partizansko uniformo. Z njim smo se tudi fotografirali.

MATJAŽ JOGAN, 1. razred
Osnovna šola »Vojka Šmuc«
Izola

Pretresljiva pripoved

Še in še bi poslušala pripovedi iz vojnih dni – takšne, kakršna je bila pripoved tovarišice Furlanove

Na naš krajevni praznik smo na našo šolo povabili tovarišico Marijo Furlan, nekdanjo interniranko. Pripovedovala nam je o dogodkih iz narodnoosvobodilnega boja.

Vojno je pričakala v Skofji Loki. Delala je pri gestapu. Pospravljala je pisarne, hkrati pa organizirano delala za naše. Nosila je zapornikom pošto, jo odnašala in podobno. Bila je izdana... Odpeljali so jo v Begunje v zapor in pozneje v enega najbolj zloglasnih nemških koncentracijskih taborišč Ravensbrück.

Hudo je bilo tam. Vse, kar je prestala, se niti ne da povedati. Po štirih letih je šele videla mamo, brate in sestre, rojstni Logatec.

Ko je vstopila v hišo, jo mama ni spoznala. Šele potem ko ji je povedala svoje ime, jo je spoznala. Mami je bilo tako hudo, da je začela jokati.

Še in še bi poslušala pripovedi iz vojnih dni – takšne, kakršna je bila pripoved tovarišice Furlanove.

MAGDA MEKINI, 4. razred
Osnovna šola »Jože Krajc«
Rakek

Zvončki za partizanske matere

Bili smo veseli, ker je proslava lepo uspela in spominjali se je bomo tudi, ko ne bomo več pionirji

Osmi marec, dan žensk, smo pionirji pričakovali z veseljem. Po hišah smo raznesli vabila za proslavo, ki smo jo pripravili v šoli. Še posebej smo povabili partizanske matere. Nabrali smo tudi zvončke in napisali čestitke. Bile so zelo vesele. Naučili smo se mnogo lepih pesmic, igrice in plesov. Dolgo smo se pripravljali na proslavo.

Vsak dan smo ponavljali program, samo – da se ne bi kje zataknilo.

Praznični večer smo prišli v šolo lepo oblečeni, počesani in umiti. Okrasili smo učilnico, v kateri se je zbralo veliko ljudi. Slavljankam smo na prsi pripeli nagelje. Bili smo nestrpni in nemirni. Komaj smo čakali, kdaj bomo lahko nastopili. Nekateri med nami so

imeli tremo, pa je vse potekalo v najlepšem redu.

Gledalce sta posebno razveselila dva razigrana fantiča. Mami sta za dan žensk kupila madvedka, limuzino in čokolado. Vsi so se jima zelo smejali. Tudi z drugimi točkami smo jih razvedrili.

Za lep konec smo vsi ubrano in od srca zapeli pesem »Prišla bo pomlad«. Tako lepo še ni-

smo slišali peti naših mam.

Res smo bili zadovoljni, ker je proslava lepo uspela in spominjali se je bomo tudi, ko ne bomo več pionirji. Srečni smo se razšli. Vsi, ki so bili na proslavi, so nas pohvalili, saj smo pohvalo tudi zaslužili.

MILAN DERENČIN,
v imenu pionirjev iz
Planine pri Rakeku

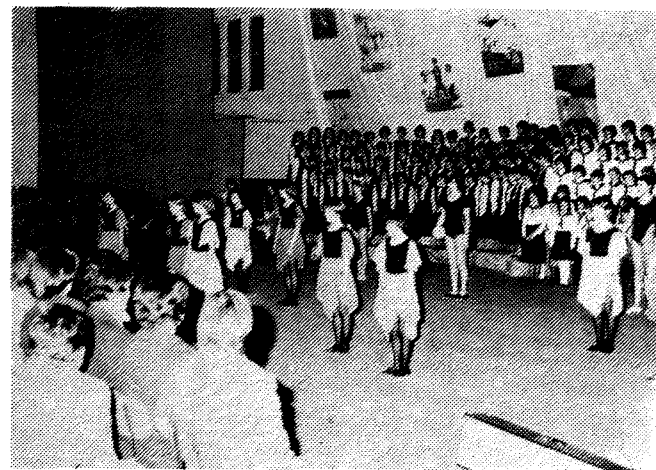
Janko Glazer – naš pesnik

Nastopil je prvi pomladanski dan. Tovarišica nam je povedala, da se je prav na ta dan rodil ruški pesnik Janko Glazer, po katerem se imenuje naša šola.

Pogovarjali smo se o njegovem življenju in delu. Pisal je pesmi o Rušah, Pohorju... Njegove prve pesmi so izšle v zbirki »Pohorske poti«. V šoli smo se naučili tudi njegovo pesem o dedu.

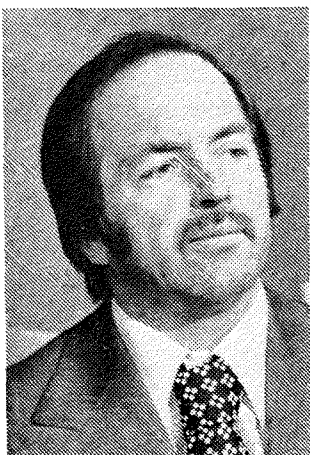
Pionirji smo nato odšli na njegov grob, prižgali svečko in dali v vazo šopek pomladanskega cvetja.

MARIJA KURE, 3. razred
Osnovna šola »Janko Glazer«
Ruše

PROSLAVA OB DNEVU ŽENSK – Nastop učenk osnovne šole Milojke Štrukelj iz Nove Gorice na proslavi dneva žensk, ki je bila 7. marca letos
FOTO-KROŽEK

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POG

Piše: Silvo Teršek

Dnevi so tako presneto kratki

Leopold Suhodolčan

Zaprl sem okno, čeprav je nad ulico, ki so jo ponoči oprali obraz, visoko nad ulico in hladnimi stenami, zdela pomlad. Vedel sem, da živi v mestu, samo z eno nogo, da je izraziti otrok podeželja, zaljubljen v vonj po senu in zemlji. Le besed, da je otrok samote, nisem mogel razumeti. Ali ga vendar premalo poznam?

Pravzaprav sva govorila o vsem drugem kot o njegovem življenju. Razumljivo. Ta voz bo še dolgo vlekel in kaj bi delal obračun, ko se je delo komaj dobro začelo. Res? Pred 25 leti je napisal prvo knjigo. Zdaj bi jih lahko naštel štirideset in več. V njih je tisto, kar predstavlja in pojasnjuje mladost in je ono, v čemer se vidi odrasli. Najbolj naklonjen je vendarle mladim ljudem.

Bova govorila o Prevaljah, morda o učiteljevanju ali o nalogah glavnega urednika v založbeni hiši? S tem v zvezi je prebral kdo ve koliko leposlovnih del, ki predstavljajo obdobje narodnoosvobodilnega boja. Recimo, da bi mu postavil vprašanje: kdo piše ta dela, kako in zakaj? Dobil bi odgovor, da je treba gledati na knjižna dela s to vsebino kot na vsako drugo literaturo, da so kriteriji dobrega pisanja vendarle enotni. Že res, da so včasih posamezniki menili, da ni tako. Toda, ko je nastala vrsta izjemno dobrih del s partizansko vsebino, je to področje pisanja močno pridobilo na ugledu. Te dogodke pa so opisovali in jih opisujejo tudi najbolj preprosti ljudje, brez leposlovnega znanja in predvsem brez hotenj, da bi postali – pisatelji. Večinoma gre za spominsko dokumentarno dela udeležencev narodnoosvobodilnega boja, morda internirancev, izseljencev. Ob tem je najpomembnejša doživetost, iskrenost. Zdi pa se, da prihaja obdobje, ko bodo začeli pisati leposlovna književna dela na to temo samo tisti, ki te velike epopeje našega naroda sami neposredno niso doživeli.

Torej bova govorila o pisateljevanju. Tudi o tem, da je v leposlovnih delih nespametno iskati natančnost pri posamez-

nih podatkih, značilnostih ter podobah dogodkov in ljudi. Pisatelj vendar lahko sestavi en človeški lik na osnovi več likov. Tako lahko stori z dramatičnimi dogodki pa še s čim. Ustvari lahko novo – umetniško resnico. Slednje pa ne pomeni, da sme izkrivljati 'absolutne' značilnosti, dokazane vrednosti. Ne, ni vsak, ki napiše knjigo, tudi pisatelj! Nekdo je lahko samo zapisovalec dogodkov, ki jih drugi, več pisana, oblikuje v literarno pripoved.

Navsezadnje pa ne gre za nazive; še vedno naj bi bilo odločilno merilo delo. Garanje je menda lepa beseda. Kadar se doživest in iskrenost spremeni v slabo obrtništvo, je resnici težko zapreti oči.

In vendar bi morali povedati nekaj o sebi. Torej bova spet govorila o pisanju! Človek piše, kadar je vznemirljen – tako ali drugače. V njegovih izkušnjah lahko tičijo prgišča dvomov, v njegovem delu ostaja zapisan optimizem. V življenju delamo, da bo boljše in živimo, ker se za takšno delo spleča živeti. Prav o tem piše, o življenju, ki ga pozna, ki ga doživlja in v katerem želi tudi spreminjati – na boljše. En sam roman za odrasle (Najdaljša noč!) posega v obdobje vojne. Gre za doživetje otroka v letu 1941, za dogodke, ki jih je nاپletlo izseljevanje.

Vojna? Za mnoge se ni končala leta 1945. Še vedno jo nosijo v sebi; morda v snu, morda v trenutkih osebnih kriz, morda ob pogledu na orumenele fotografije, na grobišča...

Posledice ostanejo! Prav ta obraz vojne pa je morda najgrozovitejši.

Kaj lahko človeka bolj vznemiri kot nasilje, nasilje v kakršnikoli obliki.

Menda je prav to srž vsega njegovega pisanja. Navsezadnje tudi ni tem, ki bi bile samo za mlade ali samo za odrasle. Oblike nasilja se kažejo vsepovsod.

Slišim ga, kako pravi: mladi ljudje so čudovita bitja! Takoj doda, da je bil od nekdaj odločen nasprotnik vsega pedagoškega v literaturi, vsega,

kar spominja na nekakšno nasilje nad otrokom. Pedagoški 'žugoprst' je smrt za mladinsko literaturo. Sveta, tudi otroškega, ni mogoče odkrivati z nasiljem, z ihtavostjo. Veliko potrpljenja je treba, veliko vednosti in ljubezni. Res pa je tudi, da je vzgoja vsemogočna. Iz otroka je mogoče narediti poštenjaka ali zločinca. V nacizmu smo videli veliko primerov tega. Je torej čudno, da je odrasel mož izrazilo na otroški strani?

Kadar je človek med njimi, ga ne razburja človeška poniglavo, ne ukvarja se s problemom prido-bitništva ali varstva okolja. Vesel je ko vidi, kako mladi, kljub nekaterim napakam starejših, želijo delati boljše.

Hitimo, zelo hitimo, s strašnim tempom razvoja. Včasih to počnemo za vsako ceno; tudi na račun uničevanja okolja in siromaščenja osnovnih človekovih vrednosti. V dirki za najboljšim, kar označujemo s hišami, avtomobili, vikendi in ladjicami, pozabljamo na najbolj dragocena bogastva. Pozabljamo na človekovo kulturo, na drobno srečo in pomembno vzgojo. Še vedno premalo vlagamo v kulturne dobrine in v človeka s tem v zvezi. Včasih se zdi, kot da postaja človek invalid in žrtev civilizacije ter vsesplošnega napredka.

Sprašujemo se: je ljudem na voljo dovolj kulturnih dobrin? Omeni mi bralne značke po slovenskih šolah. V prenekateri šolski knjigi imajo na voljo premalo knjig, da bi se šolarji udeležili teh akcij.

In drugod? Se bomo izgovarjali na pomanjkanje časa? Časa imamo ljudje vedno več. Grozljivo pa bo, če prostega časa ne bomo več znali kulturno preživljati; če bomo v prostem času delali za še boljši osebni standard, sedeli pred televizorji ali v avtomobilu...

Naj vendar pove nekaj o sebi. Morda o svojem prostem času. Ob prostem času piše. Sem in tja stopi v naravo, se jezi nad nesnago, stopi na vrt in zalije cvetje ter se vedno znova opozori: glej tiste dela še nisi opravil; dnevi pa so tako presneto kratki.

Delo kuje človeka

Kaj vse, menite, tovariš Ribičič, naj kuje človeka, da postane močna, ustvarjalna osebnost. Pri tem mislimo še posebej na mladega človeka, ki raste v tej naši samoupravni socialistični družbi.

– V naši samoupravni socialistični družbi gradimo in oblikujemo svojo, socialistično moralo. Vrednote, ki naj veljajo in za katere se zavzemamo, so vtakane v vse naše temeljne dokumente, predvsem v ustavo. Z uresničevanjem vseh idej, ki so tu zapisane, hočemo dokazati, da smo visoko moralna družba in da je naš cilj gradnja socialistične samoupravne družbe – dejanje, ki naj da srečo človeku, predvsem delovnemu človeku.

Ce razmišljam o tem, kaj naj kuje mladega človeka v celovito osebnost in mu privzga vrednote, ki so lastne socialistični družbi, bi postavil na prvo mesto – delo. Kako resničen in vedno veljaven je verz Otona Župančiča:

»Kuj me, življenje, kuj!
Če sem steklo, naj se zdrobim,
če jeklo, naj se zaiskrim!«

Mitja Ribičič, predsednik republiške konference SZDL Slovenije

Mlada osebnost se ne oblikuje sama po sebi, zato mora mlad človek čimprej v življenje. Delo je tisto, ki ga bo kovalo in utrjevalo. Delo pa ni le slepo posnemanje ravnanja drugih, temveč je ustvarjalno. Če se bodo mladi že zgodaj srečali z delom, bodo tudi dobri samoupravljalci.

NAŠA ŽENA – april 1979

Kadar zataji samoupravljanje

Dobro je znano, da brez pravočasnega obveščanja ni pravega samoupravljanja. V posameznih delovnih kolektivih, na primer v Čačku, izgleda, da tako ne mislijo. O nekaterih posledicah takšnega stanja je bilo slišati na nedavni občinski konferenci ZK.

V nekaterih osnovnih organizacijah združenega dela je prišlo do prekinitve dela, ker zaposleni niso bili pravočasno obveščeni o tem, zakaj so prešli zmanjšane osebne dohodke. Celotrokovne službe so odbile poskuse posameznih delavcev, da spoznajo pravo resnico. To je prineslo nezadovoljstvo in prekinitve dela, ki ni trajala tako malo časa. Duhovi so se pomirili šele, ko so strokovne službe, tokrat dovolj hitro, pripravile in sporočile popolne informacije.

Postavlja se vprašanje: zakaj ni bilo to storjeno prej? Pokazalo se je namreč, da delovni ljudje znajo razumeti razloge, ki so pripeljali do zmanjšanih osebnih dohodkov. Očitno je, da je bolje, če delovni kolektiv seznanimo z rasnico, četudi je neprijetna, kot pa čuvati jo in skrivati v ozkem krogu vodilnih.

Tukaj se postavlja še eno vprašanje: kje so bile v tem primeru družbenopolitične organizacije? Da so le-te hitreje reagirale ter s samoupravnimi sredstvi in metodami ponudile delavcem popolne informacije, bi prav gotovo preprečile protest in prekinitve dela.

BORBA – 1. aprila 1979

Zaupanje in dolžnost

Branko Mikulič, predsedujoči predsedstva CK ZKJ:

– Na primer, mislim, da se moramo odvaditi, da nas pozdravljate na sestankih. Mi smo dolžni, da prihajamo na sestanke osnovnih organizacij, ker ste nam vi dali to zaupanje. Vi ste nas izbrali. Zato se čutim odgovorne za stanje v vsaki osnovni organizaciji združenega dela, ne samo v partijskih organizacijah.

SVIJET – 6. aprila 1979

Kaj je standard?

Vida Tomšič, članica predsedstva SRS, na obisku v Ljutomeru:

– Zmotno je, da v mnogih razpravah o gospodarjenju delavci svoj standard ocenjujejo samo skozi višino osebnega dohodka, pri tem pa kot da ne vidijo urejenega zdravstvenega varstva, predšolske vzgoje otrok, celodnevnišol in drugih družbenih dobrin. To je najvišja oblika standarda. Kar zračunajte si, koliko mora delavec drugod odšteti za zahtevno operacijo v bolnišnici, koliko ga stane, če želi svojega otroka izobraževati vse do univerze. Mi pa te stroške obravnavamo dostikrat kot nekaj, kar ni del naše osebne porabe. Zlasti komunisti bi morali vedeti vse to in ob razpravah o ocenah gospodarjenja tako tudi razlagati delavcem.

VEČER – 28. marca 1979

Koliko zaslužimo?

Najnovejši podatki Zveznega zavoda za statistiko, kažejo, da je bil lani povprečni osebni dohodek v Jugoslaviji 5492 dinarjev. Delavci v gospodarstvu so zaslužili 5212 dinarjev, v zunaj gospodarskih dejavnostih pa 6946 dinarjev.

Tako so decembra lani zaposleni v industriji in rudarstvu zaslužili povprečno 5050 dinarjev, v kmetijstvu 4647, v gostinstvu 4646 dinarjev. Hkrati so delavci v bankah, zavarovalnih zavodih in SDK prejeli po 7625 dinarjev, v izobraževanju in kulturi 7146 dinarjev, v družbenopolitičnih skupnostih in organizacijah pa po 7523 dinarjev na mesec.

POLITIKA EKSPRES – 31. marca 1979

Je kje lepša himna mladosti?

Je kje lepša himna mladosti od tiste ga udarniškega, akcijskega klica: »Za koga – za Tita. Za koga – za ljudstvo. Za koga – za partijo.« Od tiste čudovite pesniške podobe: »To je delo naših rok.« Od našega ljudskega, toplega gesla: »Tito, partija – mladinska akcija.«

OSLOBODJENJE – 1. aprila 1979

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POG